LOUIS-CHARLES-ROYER

AMANTA NEAGRA

LOUIS-CHARLES ROYER

AMANTA NEAGRĂ

— ROMAN —

TRADUCERE DE

CONST. A. I. GHICA

AMANTA NEAGRĂ

I.

ÎN AJUNUL VERDICTULUI

Cînd în noiembrie 19... am debarcat la Segou, pe malul Nigerului, febra galbenă făcuse ravagii printre europeni.

Într-o lună, din patruzeci de funcţionari francezi, funcţionari de bancă sau coloniști, unsprezece muriseră.

Cea dintîi victimă pe care a ales-o flagelul a fost un copil. Într-o seară băieţaşul casierului poştei — un copil de trei ani — se culcase sănătos, iar a doua zi nu mai putuse să se scoale. Peste trei zile murise.

În cursul săptămînii, tatăl fu şi el înmormîntat alături de copilul său. Soarele din Sudan nu avusese încă timpul să usuce pămîntul micuţului mormînt.

Din Bamako sosi un nou casier. Şi el avea un băieţaş, care muri peste opt zile. Apoi tatăl se duse şi el. Din Bamako fu trimis al treilea casier...

Şi umilul cimitir din Segou se îmbogăţi, în două săptămîni, cu alţi şapte chiriaşi albi.

Am spus unsprezece din patruzeci, căci ceilalţi douăzeci şi nouă emigraseră, la cîteva leghe de port, pe o colină, departe de fluviu şi de ţînţari.

În cursul zilei veneau să lucreze cîteva ore în oraş ; dar la apropierea amurgului şi pînă în zori fugeau de femela insectei *Stegomya fasciata*, împărţitoarea virusului ucigător.

Dar *Nababul*, vasul cu care am venit pe Niger de la Kulikoro, a ajuns la Segou la ivirea nopţii...

Am rătăcit de-a lungul uliţelor. Din colibele lor ieşeau negri care mă priveau uimiţi. Casele albilor erau baricadate ca în faţa unei invazii.

M-am dus la poştă să trimit o telegramă. Biroul era închis.

Pretutindeni domnea o linişte mormîntală.

Voiam să mă întorc din nou pe vas. Mă rătăcisem. Am luat-o de-a lungul fluviului lîngă nişte băltoace deasupra cărora roia un val de ţînţari. Am dat drumul pasului.

Atunci am întîlnit pe primul alb. Drept orice vestmînt avea un palton kaki, găurit ca o plasă.

Stătea pe jos. Nu vedeam faţa lui decît printr-un nor de insecte. Era un moşneag. Ca să-mi răspundă, scoase din gura-i ştirbă o nucă.

— De unde eşti ?

— Din Paris.

Pe urmă nu mai zise nimic şi continuă să mestece nuca.

Întorcîndu-mă pe vas, am spus căpitanului :

— Există unul din compatrioţii noştri pe care frigurile galbene nu-l sperie. Stă culcat pe malul Nigerului ca să ia aer.

— Ah ! făcu Escalaïs, ai întîlnit pe Bob ?

— Bietul bătrîn îmi face impresia că trăiește ca un negru.

Căpitanul rîse.

— Are treizeci de ani.

— Treizeci de ani ! Atunci nu se poate să fie el!

Fără se răspundă, căpitanul se duse ca să dea cîteva ordine, dar un veterinar, care se afla de zece ani în Sudan, rosti încet :

— Ba da, e Bob.

— Care Bob ? Cine e, în sfîrșit, acest Bob ?

Cu toții eram vreo cinci, în jurul unei sticle de pernod : un preot alb care stătuse treizeci de ani în Africa occidentală, un căpitan care se ducea în Fort-Lamy ; soția unui funcționar care se dusese să nască la maternitatea din Bamako, și veterinarul.

În colonia aceasta toți se cunoșteau, așa că trebuiau să-l cunoască pe Bob. Nici unul nu răspunse. Se priviră doar, apoi părură că se adîncesc în confecționarea aperitivului lor.

Cînd se întoarse Escalaïs, am reînnoit întrebarea :

— Un biet om care n-a avut noroc, zise el.

Am deschis gura...

— Lasă asta, adăugă el pe un ton oarecum supărat, e o poveste urîtă.

Escalaïs e din Toulon și, în fiecare zi, istorisea patruzeci de povestiri noi. Mi se părea ciudat că nu voia să spună nimic !...

În tot cazul aș fi insistat poate : dar un băiat adusese niște cărți de joc. Dacă aș fi tulburat pockerul cu alte chestiuni decît acelea privitoare la joc, aș fi riscat să fiu ucis.

*

* *

Peste patru luni, venind de data aceasta de la Tombuctu, am trecut din nou pe la Segou.

Acelaşi vas, acelaşi căpitan ; dar pasagerii se schimbaseră. Toată lumea era pe punte. Cu puţin înainte de debarcader, pe ţărmul de culoarea noroiului, se aflau vreo treizeci de negri şi o siluetă tot atît de goală, dar de culoare mai deschisă.

— Ei, strigă Escalaïs, ce-o fi făcînd contele de Coussan ? Aşteaptă pe Mouk ?

M-am uitat la cei treizeci de negri, întrebîndu-mă care din ei putea să fie contele de Coussan ; dintre albi, nu era decît Bob.

Seara, la ora cînd căpitanul făcea inspecţia pe vas, l-am oprit :

— Escalaïs, mă cunoşti acum şi ne-am făcut destule destăinuiri. Cine e conttle de Coussan ? Bob, da, Bob ?

Escalaïs mă privi în faţă şi dădu din umeri :

— La urma urmei... să-ţi spun... Da, Bob este contele Robert de Coussan. A fost secretarul guvernatorului Sudanului. Şi acum, dacă vrei şi dacă îi dai ceva parale, îţi poate face cunoştinţa unor negrese...

— Ei, asta e ! Dar cum de a decăzut astfel ?

— Ştii cum decazi în ţinutul acesta îndrăcit ? Căldura care te face să bei... Plictiseala ce te face să joci... Negresele... N-ai decît s-alegi... Trupurile negre... Sînt unii care capătă gust pentru ele ca Robert de Coussan ; dar el a mizat pe un număr, pe Mouck... Ah ! ce mai tîrîtură !

Escalaïs tăcu și rămase pe gînduri, apoi :

— Uite, zise el, cînd mă gîndesc la ce ne așteaptă pe toți, poate, în colonie, îmi vine să fug, să dau dracului vasul, anii de serviciu, toate campaniile făcute și să mă sui în primul vas care pleacă în Franța și acolo să îndeplinesc orice serviciu, fie și acela de simplu marinar.

*

* *

În seara aceea, n-am putut afla mai multe. Toată noaptea, fantoma lui Bob m-a urmărit. În zilele următoare nu mă gîndeam decît la el.

Și, în cele din urmă, am dobîndit preciziuni la Mopti, la Segou, la Bamako, pe tot cursul Nigerului. Destăinuiri smulse după prea multe cocktails-uri ; cuvinte scăpate la o partidă de cărți, povestiri îngînate în dialectul negru de fete cu pielea de abanos, și apoi, mai tîrziu, vai ! la Paris...

Am voit să opresc piatra pe panta prăpastiei.

A ! nu încercați niciodată să contrariați destinul...

Căci eu, încercînd să salvez pe Bob, l-am pierdut iremediabil.

Inculpat de omucidere voluntară, cu premeditare, Robert de Coussan va compărea mîine în fața Curții cu juri a Senei.

Și dacă istorisesc, azi, povestea lui tristă și partea involuntară pe care o am la această crimă, facă Domnul ca mărturisirea de față să-l absolve.

II.

O ARUNCĂTURĂ DE ZARURI

Caii dispăruseră în dosul păduricii. Roger de Coussan lăsă să-i cadă binoclul. Mulțimea, în tribune, fremăta încă în tăcere, în vreme ce pe peluză se auzeau cîteva strigăte.

În spatele d-lui de Coussan, o voce șopti : „Iată-i". Înainte chiar ca să-și fi reluat binoclul, își văzu calul. Calul său? Nu, dar, printre casacele pestrițe ce zburau deasupra pistei verzi, văzu cazaca albastru deschis a jocheului lui Rob-Roy.

Rob-Roy urca panta de la Longchamp în frunte cu alți doi cai. Coborîrea nu schimbă ordinea.

— Rob-Roy aleargă ștrașnic, făcu vocea care vorbise adineauri.

Degetele lui Robert de Coussan strînseră mai tare binoclul. Apoi, respiră adînc... Deodată ochii-i se tulburară : calul său era în frunte.

Acum, se putea vedea lămurit culoarea cailor și gesturile jocheilor. Și în mijlocul tropăitului celor patruzeci de copite pe covorul verde, unde se juca partida, douăzeci de mii de guri urlară deodată :

— Rob-Roy ! Rob-Roy a cîștigat. Totuși, în spatele lui Rob-Roy, alt cal se apropia tot mai mult. În fața pavilionului, cele două animale se aflau unul lîngă altul, iar jocheii, unul albastru și celălalt verde, păreau lipiți.

Robert de Coussan nu mai vedea decît pata aceea verde. Creștea, se lățea, stingînd, în cele din urmă, pata albastră...

Acum se striga mai mult Kasbah decît Rob-Roy.

O clipă încă, Rob-Roy păru că învinge : jocheul său, Howard, îl lovea într-una cu cravașa. Dar celălalt cal o lua mereu înainte cu cîțiva centimetri...

— La potou, un strigăt — unul singur, ușură mulțimea : Kasbah !

Robert de Coussan simți o sudoare rece năpădindu-i fruntea. Se smulse din mulțimea care-l înghesuia și se avîntă spre scară. În vestibul se împiedică de un bărbat gras care-și făcea vînt cu programul.

Celălalt se întoarse furios :

— A ! D-ta ești, Coussan? Ești cam grăbit, tinere. Unde fugi așa ? Te duci să încasezi premiul ?

— O! iertați-mă, d-le ministru... Scuzați-mă, colo sus te înăbuși...

Ministrul agriculturii zîmbi ironic...

— Bun !... Bun ! Dar cursele te cam încălzesc. Ferește-te.

Jos lîngă pasaj, aștepta un domn mărunt, îmbrăcat într-un pardesiu mastic, cu pălăria pe ureche. Acesta opri pe Robert :

— Am să-ți vorbesc, d-le de Coussan.

— Vezi că sînt așteptat, Walter...

— Fie. Nu aici, dar azi neapărat. După curse. Unde ?

— Unde ? Dar unde vrei, Walter.
— La d-ta ? Nu vrei. Bine, atunci?
— La Fouquet.
— Voi fi. La ora 6. Şi d-ta, nu e aşa ?

Invitaţia era rostită ca o ameninţare. Robert de Coussan plecă fruntea.

Acum păşea încet, de-a lungul parterelor, unde florile pătau smaraldul pajiştii. În buzunarul raglanului, mîna-i frămînta şi mototolea, biletele pariului mutual : douăsprezece tichete de 100 de franci. Cu mîna cealaltă, tînărul pipăi în vestă puţinii bani care îi mai rămăseseră.

Rob-Roy, condus de un grăjdar, Howard, foarte drept în şa, trecu prin faţa lui, fără ca măcar să-l vadă.

— Data viitoare veţi cîştiga cursa, d-le de Coussan.

Era vocea ascuţită a bookmaker-ului Walter.

Robert de Coussan se întoarse, se roşi oarecum, apoi zîmbi :

— Howard a plecat puţin cam devreme.

Bookmaker-ul ripostă peremptoriu :

— Nu a obţinut maximum de la cal. Rob-Roy nu e încă destul de antrenat... Pe diseară.

Plecă fredonînd. D. de Coussan îl privi îndepărtîndu-se, îşi scoase pălăria şi-şi şterse fruntea cu batista.

Deodată zări o pereche : femeia, o brună înaltă şi subţire, foarte excentrică, se lăsa tocmai fotografiată cu multă bunăvoinţă. Tînărul care o însoţea, un bărbat înalt şi bărbos, arunca în jurul lui o privire satisfăcută.

Robert de Coussan alergă spre el :

— Bourdier !

— Bună ziua, dragă prietenă, dă-mi voie să-ți prezint pe contele de Coussan, atașat pe lîngă cabinetul ministrului de lucrări publice... d-ra Sonia de Beauval, steaua de la Cinés-Episodes.

— Domnișoară...

Tînăra rîse tare, ceea ce atrase și mai mult atenția asupra ei.

— O ! steaua ! Bourdier exagerează !

— Deloc, deloc.

— Pierre, aș dori să-ți spun o vorbă ; îmi dai voie, d-ră ?

Fața lui Bourdier se posomorî deodată.

— Ai pierdut, hai, ai pierdut ?

— Da, aș vrea...

— Știu ce vrei. Nu se poate.

— Pierre, te rog : e grav, nu știi care e situația.

În ochii lui Coussan trecu o licărire ciudată: vocea lui era joasă, pătimașă, întretăiată.

— Nu mai ai nici o centimă ?

— Treizeci de franci.

— Ești nebun, complet nebun. Ține o sută de franci și nu mai juca. Pleacă de aici.

— Mulțumesc, nu știi...

— Ba da, știu. Ascultă, și eu am să-ți vorbesc : ți-am telefonat ieri la 7 la minister. Firește, nu erai acolo. Vino astă seară, după masă, la mine. Între 10 și 11. Înainte n-am să fiu și nici după.

— Cum, ce e ?

— Am să-ți spun. E grabnic și serios.

Robert de Coussan părăsi hipodromul. Mergea cu capul în jos.

În fața grilajului cîteva taximetre stăteau aliniate. Voi să-și economisească banii. Trecu printr-o ceată

de curioși veniți ca să vadă defilînd femeile elegante.

Se aflau acolo familii cu copii și midinete ce purtau ciorapi de mătase vegetală.

Cu binoclul său, cu pantofii lui de lac și pălăria-i deschisă, contele de Coussan trebuie să treacă drept unul din fericiții lumii.

*

* *

Pe malurile Creusei, la Gargilesse, în vîrful unei coline argiloase, există o ruină feudală căreia i se mai spune încă prin partea locului, castelul de Coussan.

Hugues de Coussan, tatăl lui Robert, ultimul urmaș al seniorilor acelui ținut, avea 50 de ani cînd, pe trei sferturi ruinat de jocul de cărți și de femei, veni să se adăpostească la o leghe de castel, într-una din ultimele sale ferme.

Se stabili acolo definitiv, vînînd iepuri pe moșia sa și fete pe acelea ale vecinului.

Totul merse bine pînă în ziua în care noua sa cucerire se numi Jeanna Froment.

Froment, tatăl era morar. Cînd iscălea o chitanță pe masa murdară a unei cîrciumi, spunea rîzînd tare :

— Semnat : Froment [1] morar, un nume, nu e așa, foarte potrivit ?

Morarul era om cu stare. Jeanna învăța la călugărițe, dar în timpul vacanțelor venea la Gargilesse... Hugues, obișnuit acum cu fetele de țară, rămase uluit de această școlăriță cu pielea albă și fragedă ca făina.

---

[1] Froment înseamnă grîu. (N.T.)

Venea des la moară, se arăta foarte curtenitor. Jeanna, măgulită, îl asculta. Bătrînul Froment se prefăcu că nu știe nimic pînă în ziua în care surprinse pe fiica sa în brațele îndrăznețului vînător.

Cu mîinile sale aspre, obișnuit să mînuiască sacii de grîu, îl smulse pe d. de Coussan din brațele Jeannei.

— D-le conte, nu vei părăsi moara decît logodit sau cu capul spart.

Astfel, după impunerea aceasta, se născu, peste nouă luni, Robert.

Contesa de Coussan avea atunci 17 ani. Împlinise 20 cînd, într-o seară de septembrie, bărbatul ei fu adus în casă pe o targă. Fusese găsit în mijlocul drumului, lovit de o congestie, după o masă îmbelșugată.

Și micul Robert crescu liber și sălbatic, asemenea unei buruieni, pe malurile mîncate de apă. Aierga de-a lungul potecilor stîncoase, prinzînd păsări și ucigînd vipere.

La zece ani fu internat în liceul de la Chateauroux. Din sala sumbră de meditație, vedea copacii grădinii publice, malurile Indrei sinuoase și liniștite și regreta din suflet frumosul ținut Gargilesse. Și el povestea jocurile de altădată vecinului său, un mic orășean, fiul controlorului contribuțiilor directe, Pierre Bourdier.

Spre imensa satisfacție a bătrînului Froment, mîndru ca un păun, nepotul său dobîndea în fiecare an premiul de versiune latină. Pierre Bourdier era departe de a fi prost : dar era extern. Modistele din rue de Fonds îl preocupau mai mult decît limba latină. Cînd cei doi prieteni se prezentară la exame-

nul de bacalaureat, Robert trecu traducerea sa lui Pierre. Ceea ce Bourdier nu uită niciodată.

Amîndoi urmară dreptul la Paris cînd Pierre fu numit ataşat de cabinet al unui ministru, prieten cu tatăl său. Robert, în vremea aceea, risipea în tavernele cartierului latin şi la hipodromuri banii strînşi cu economie la moara din Gargilesse.

*

* *

Robert avea 24 de ani cînd d-na de Coussan scrise lui Bourdier :

„Trebuie ca Bob să ia un post. Mă ruinează şi se ruinează. D-ta, care eşti om serios, fă-l să muncească".

Bourdier fusese numit şeful de cabinet al ministrului coloniilor. Reuşi să facă să intre pe prietenul său la ministerul lucrărilor publice.

Dar funcţia aceasta, ale cărei avantaje pecuniare erau foarte neînsemnate, nu restabilise întru nimic o situaţie pe care d-na de Coussan, retrasă în căsuţa ei de la Gargilesse, n-o cunoştea decît foarte vag. Adevărul era că fiul ei se îndatora din ce în ce Datora croitorului, cizmarului, cămătarilor şi bookmakerilor...

După amiază era mai sigur să-l găseşti la curse decît la ministerul lucrărilor publice. Nopţile şi le petrecea parte la poker, parte la d-ra Yvonne Robin, un manechin de la Potou.

Bourdier, care cunoştea foarte bine viaţa prietenului său, era nespus de supărat. Nutrea pentru Robert o afecţiune nespusă şi-i era teamă ca acesta să nu facă vreo prostie.

* * *

Instalat pe o canapea la Touquet, Robert își aștepta prietena, care trebuia să vină aici, înainte de masă.

— Numai, își spunea el, de aș putea termina cu Walter înainte ca să sosească Vonvon. Și Bourdier ? Ce-o fi avînd să-mi spună ? O fi urgent, serios ?... Ași ! probabil ceva cu ministerul, unde n-am mai fost de două zile...

— *Paris-Sport*. Rezultatul curselor.

Un vînzător de ziare trecea în goană spre terasă. Tînărul trimise pe un groom să-i cumpere ziarul.

Rob-Roy, care a ieșit plasat, a dat la totalizator 51 la 1. Plecase la 18 contra 1.

— Ce nenoroc ! A fost bătut de o jumătate lungime ! Totuși, pronosticul era bun. Cîștigam 21 de mii de franci cu care aș fi putut să mă încropesc... Vonvon n-o să fie mulțumită !

N-avu timpul să se gîndească mai mult, căci Walter și sosise.

— Studiezi programul de mîine, d-le de Coussan ?

— Nu mai joc, Walter, dar mă distrează ca să privesc...

— Să nu-mi spui una ca asta ! Nu mai joci ? La mine, nu; de cînd îmi datorezi cinci mii de franci, sau mai exact cinci mii două sute. Dar te duci să joci în altă parte și la curse. Azi ai jucat o mie două sute de franci, nu e așa ?

— Ai pus oameni să mă spioneze ?

— Nu, iau informații, și atîta tot, d-le de Coussan. E inutil să ne certăm. N-am venit aici pentru asta ;

am să mă supăr mai tîrziu, la sfîrșitul lunii, dacă n-ai să mă achiți in-te-gral.

— La sfîrșitul lunii ? Se poate așa ceva, Walter ?

— O, n-am să-ți trimit portărelul ! Știu că datoriile la cărți sînt datorii de onoare, afară doar dacă nu vei găsi cu cale să te sinucizi... Dar am să-ți fac puțină reclamă. Am prieteni, clienți, la Cameră...

— Ce, vrei să mă strîngi de gît, dragă prietene ?

— Acum îți sînt prieten ? Nu, Coussan, n-am să te strîng de gît. Descurcă-te. Cum, asta te privește și nu știu... N-ai servit pe nici un bogătaș la lucrările publice.

Robert de Coussan păli.

— D-le Walter, eu nu fac asemenea afaceri.

— Bine. Nu te supăra. Va să zică nu vrei să tapezi pe nici un antreprenor. Atunci, dragul meu, trebuie să ceri bani la Gargilesse. Sînt la curent. Contesa n-o să refuze...

— Bine, Walter, am să iau măsuri. Vei fi plătit.

— Ascultă, Coussan, am să-ți dovedesc că nu sînt om rău, cum spui. Dă-mi 300 de franci la sfîrșitul acestei luni și restul la sfîrșitul lui iunie. Ne-am înțeles ?

Tînărul plecă ochii.

— Altminteri : pac ! zise Walter sfărîmînd un chibrit.

— Bună ziua, Bob ! Ești de mult aici ?

Yvonne Robin își făcu intrarea, urmată de o femeie tînără foarte elegantă, cu mîinile încărcate cu inele.

Walter se sculă.

— Te las și nu uita...

Și înainte de a pleca mai rupse încă un chibrit.

— Cine e domnul ? întrebă Vonvon, mi se pare că l-am văzut la curse.

Fără să aștepte răspunsul, adăugă :

— Cunoști pe prietena mea Gaby ?

— Firește, ne-am întîlnit de multe ori la Potou.

— Sînt o clientă, răspunse pe un ton rece Gaby.

— Da, acum, norocoaso, zise Vonvon rîzînd. Cînd am să pot să plec și ea ca tine ? Dar ia spune-mi, Bob, ai cîștigat azi ?

Vonvon luă repede *Paris-Sport.*

— Ei drace, calul tău n-a ieșit.

Robert dădu din cap afirmativ.

Gaby zîmbi ironic, în vreme ce ochii albaștri ai Yvonnei căpătară o expresie aspră :

— Și cei trei sute de franci pe care ți i-am dat ?

Din cauza prezenței lui Gaby, Robert de Coussan ținu să precizeze :

— Ca să-i joc ? Vai, trebuie să-i ceri Pariului Mutual ca și ai mei, de altminteri.

— Știi că n-am chef de glumă.

— Liniștește-te, Yvonne, zise Gaby, se uită lumea la tine.

— Nu-mi pasă. O să mi-i plătești.

— Cred și eu, răspunse Gaby.

Și aruncînd paie peste foc :

— Eu cînd pierd, prietenul meu mă despăgubește totdeauna.

Robert nu răspunse : Vonvon își frămînta mănușile gata să plîngă.

Gaby presimți o furtună :

— Mă scuzați o clipă, dragii mei, mă duc să-mi aranjez toaleta.

După ce dispăru în sala ce ducea la vestiar, Robert strînse mîna prietenei sale :

— Ascultă, draga mea...

Dar ea își retrase brusc mîna :

— Ai pierdut totul ?

— Da.

— Și ce o să facem ?

Robert avu un gest de nepăsare.

— O să mă refac.

— Dar știi cum ? Nu cumva tipul care era cu tine ți-a făgăduit ceva ?

Robert zîmbi cu tristețe.

— Da, mi-a promis...

— Atunci o să poți să-mi înapoiezi cei 500 de franci ? Știi că în luna asta o duc foarte prost.

— În nici un caz n-o să pot să-ți dau banii azi.

— Îmi place să cred, însă, că avem bani pentru masa de diseară ?

În răstimp, Gaby se înapoie.

— Unde mîncăm ? repetă Vonvon. Gaby mi-a vorbit de un nou restaurant, avenue d'Antin. Spune că e foarte elegant.

— Și foarte vesel, precizează Gaby.

Fără să răspundă, tînărul luă bancnota dată de Bourdier și-o arătă prietenei sale. Vonvon se plecă spre el și rosti în șoaptă :

— Atîta tot, pentru noi trei ? E prea puțin.

Cealaltă pricepuse :

— Vă rog, zise ea ironică, nu vă deranjați pentru mine, sînt invitată.

Vonvon tresări.

— De unde, mi-ai spus...

— S-a contramandat.

— Dar nu vreau. Știi bine că avem de vorbit. Nu te părăsesc.

— Atunci, insinuă Gaby, va trebui ca domnul să-ţi dea voie să mergi cu mine ?

— Yvonna, zise Robert, va face ceea ce va crede de cuviinţă.

Ea şovăi. Deodată pe cînd Robert luă maşinaliceşte *Paris-Sport*, toată supărarea îi reveni :

— Merg cu tine, Gaby.

Spunînd acestea se sculă, dar Robert o reţinu.

— Te întorci devreme ?

— Nu ştiu. Adio.

Cele două femei plecară, lăsînd în urma lor, în sală, o dîră de parfum.

•
• •

Robert mînca singur într-un mic restaurant. Nu-i era foame şi tot timpul defilau pe dinaintea lui : Rob-Roy, Walter, Vonvon şi cocota aceea de Gaby, cu zîmbetul ei obraznic...

Se duse să-şi ia cafeaua într-o cafenea cu orchestră pe bulevard : un păhărel cu alcool îi făcu ceva mai optimist. Deodată, la zece, îşi aduse aminte de întîlnirea sa cu Bourdier.

Sări într-un taximetru.

— 27. rue Vanneau.

Automobilul zbură pe strada Richelieu, trecu prin dreptul arcului de triumf de la Carrousel şi o luă de-a lungul Senei ; luminile cheiurilor răsfînte în apă, încadrau fluviul cu o dublă ghirlandă de foc.

Tînărul se gîndi la Gargilesse, unde totul trebuia să doarmă acum. Cum poţi trăi oare în altă parte decît la Paris ?

În micul său birou, sever mobilat, Bourdier lucra în smoking.

— Ești în întîrziere cu un sfert de oră, Robert. Nu-ți fac nici o mustrare, dar nu pot sta mai mult de 45 de minute de vorbă cu tine...

— Dar, în sfîrșit, ce e ?...

— Vei afla numaidecît. Stai jos și ascultă-mă. După ce voi fi vorbit, îmi vei spune da sau ba. Nu mă întrerupe și nu discuta, căci ar fi de prisos și nici n-am avea timp.

Iată, deci, despre ce e vorba. Bob. Eu sînt acela care acum șase luni ți-am găsit o slujbă. Nu-mi mulțumi, fiindcă am făcut o prostie. Slujba aceea nu e bună decît să cauți alta. Tu ți-ai ales jocul și cursele.

— O ! acum am...

— Taci, dragă. Știi că te iubesc...

— Și eu te iubesc.

— Știu. Ei bine, dragul meu, sînt neliniștit.

Pentru tine ! Ce spun, neliniștit ? Vai, Robert, am făcut o mică anchetă — o ! nu protesta. Mama ta, biata femeie, m-a rugat să veghez asupra ta. Dacă ar știi, Robert, că dacă rămîi la Paris ești un om pierdut !

— Haida de ! pentru cîteva datorii.

— Cîteva datorii care ar stînjeni serios pe mama ta cînd le-ar plăti. Dar mai e ceva și mai rău.

— Nu mai e nimic.

— Ba da, Robert, obiceiurile tale, viața de noapte și de chefuri, jocul și... prietena ta...

— Vonvon nu mă costă nimic.

— Știu.

— Atunci?

— Atunci? Dar nu înțelegi oare că Yvonna e foarte elegantă. Ce va spune lumea, ce spune poate chiar acum ?

— Pierre — Robert era nespus de emoționat — mă cunoști și știi că niciodată...

— Acuma da: dar o iubești și ceea ce e mai periculos încă, te iubește... Unde o să ajungeți ? Trebuie să te desparți de ea.

— O !

— Să te desparți și să pleci.

Robert de Coussan înălță capul :

— Să plec ? Unde ?

— Tocmai de aceea te-am căutat ieri și aș fi venit azi dimineață la tine, dacă n-aș fi fost sigur că am să te găsesc la Longchamp. Uite : secretarul particular al guvernatorului din Sudan a murit. Kervelen — guvernatorul — a telegrafiat ministrului să-i trimită de urgență pe cineva și m-am gîndit la tine.

— La mine ?

— Nu te trimit la moarte ; celălalt a fost ucis într-un accident de automobil. Asta ți se poate întîmpla mîine aici. Pleacă.

— Cu plecarea mea nu-mi achit datoriile!

— După ce vei pleca, creditorii tăi vor fi nevoiți să aștepte. Dacă vrei mă voi însărcina eu cu asta. Acolo, vei avea 3000 de franci lunar. E mai bine ca cei 300 de franci de la minister. Și la Bamako, n-ai aproape nici o cheltuială. Vei lua masa în fiecare zi, gratuit, cu guvernatorul. Nu plătești chirie și, în materie de îmbrăcăminte, vei purta numai haine de dril. Și negresele pe care le întreții acolo, sînt mult mai ieftine ca albele, care nu te costă nimic aici.

E drept că la Bamako se află un club, dar vreau să cred că, dacă primești să te exilezi ca să-ți refaci o viață demnă de tine, demnă de numele de Coussan și al familiei mamei tale, care face parte dintr-un neam de țărani cinstiți, așa cum erau și bunicii mei, n-o să te apuci să joci cărți la capătul deșertului.

* * *

Urmară cîteva clipe de tăcere.

— Va trebui, așadar, să plec... singur? întrebă încet Robert.

— Yvonna ar consimți să te însoțească? Dacă da, ceea ce e cu putință la urma urmei, n-o lua. Cunosc — îți închipui și tu că la minister văd destui coloniști — viața unei femei prin părțile acelea... intrigile, dorințele... Și apoi e vorba de femei măritate care au un soț legitim care să le apere. Și de aceea, dragul meu, te sfătuiesc să nu pleci cu Vonvon. Pleacă singur, singur și cu bărbăție ca la război. Dar Bamako nu e Verdun de care totuși amîndoi am scăpat.

Ideea mea, urmă el, nu e ca să te văd mereu funcționar. La început da; dar cînd vei cunoaște bine țara și oamenii.. Sînt interese mari acolo.. Bumbac, turme... În sfîrșit poți face ceva. Descurcă-te. Sînt liniștit, n-o să rămîi multă vreme secretar, mai tîrziu ai să-mi mulțumești.

— Și... mama...

— M-am gîndit și la ea, dragă Robert, ca să-ți spun că va fi încîntată, de... Dar vezi ea nu știe situația ta adevărată... Și dacă ar ști ce te așteaptă rămînînd la Paris...

Și apoi, ce naiba, nu te duci la capătul pămîntului. Bamako e la o depărtare de 13 zile de Paris. Cu vaporul și cu drumul de fier inclusiv. Bamako, dragul meu, are o gară ca Châteauroux.

Peste doi ani, vei avea un concediu de șase luni. Pe de altă parte, vei fi mai aproape de mama ta acolo decît trăind la Paris.

— Doi ani !...

— Ei, ce vrei...

Robert rămase cîteva clipe cu capul în mîini.

— Doi ani.

— Gîndește-te. Îți dau răgaz pînă mîine dimineață.

Tînărul ridică fruntea.

— Mîine? Cînd va trebui să plec?

— Miercuri seara, la ora 9 din gara Lyon, așa că ți rămîn exact 48 de ore ca să te duci la Gargilesse să-ți îmbrățișezi mama. Am să-i scriu de altfel. Adu-mi neapărat răspunsul mîine dimineață, la ora 10 la minister. Și să fie da. Trebuie, Robert, trebuie. Și acum, dragul meu, lasă-mă ; am o întîlnire la 11.

— Cu d-ra Sonia.

— Văd că nu ți se poate ascunde nimic; e o piatră în grădina mea. Dar Sonia, dragul meu, nu e un colaj, nici o pasiune, e o recreere, o recreere săptămînală, e aproape ceva higienic. Aceea care o să mă facă să săvîrșesc prostii, dragul meu, nu s-a născut încă.

Robert de Coussan făcu un gest care însemna : „Poți să știi oare ?“ Bourdier băgă de seamă.

— Cine știe? Fie. Ei bine, dacă mă voi găsi într-o zi în cazul tău, sper că voi avea și eu un prieten care să-mi spună : „Șterge-o !“ Și te rog să crezi

că am s-o șterg. Acestea zise, hai să mergem. Tu, du-te de înștiințează pe blonda Vonvon, și părăsiți-vă în termeni buni. Peste doi ani, ai s-o regăsești și mai frumoasă, în sfîrșit într-un cadru mai frumos. Ei asta e, ai început să plîngi. Așteaptă cel puțin să fii cu ea. Nu e neplăcut să plîngi în doi, pe aceeași pernă. Haide, băiatule. Coborîm. Hop! Șterge-ți ochii.

*

* *

În trăsura care-i ducea, Bourdier nu mai făcu nici o aluzie directă la călătoria în Sudan. Vorbi de guvernul, care nu-i părea deloc solid, de curse, de Paris, unde orice viață lăuntrică era imposibilă. Se vedea cît de colo că voia să dezguste pe Coussan de toate plăcerile și visele sale.

La Pont Neuf, șeful de cabinet opri trăsura.

— Te las aici. Nu ești departe de casă. Pe mîine la ora 10.

Robert coborî, în vreme ce prietenul său îi strînse mîna spunîndu-i :

— Fii curajos.

În timp ce urca malul Senei, spre cheiul Montebello, unde locuia într-o casă la al șaselea etaj, Robert de Coussan rezuma impresiile serii.

— Mă trimite în Sahara și el se duce în Montmartre să danseze cu amanta lui. Frumoasă treabă. Se vede că bietul băiat este cam naiv. Ca să reușesc acolo e posibil, dar pentru aceasta ar trebui să muncesc, așa cum nu sînt eu în stare. Și apoi, dacă-aș putea munci aș reuși tot atît de bine la Paris. Și mama care stă pe ghimpi cînd nu-i scriu trei zile.

Nu, nu voi pleca.

Ceea ce nu-şi mărturisise însă, e că adevăratul şi singurul motiv al hotărîrii sale de a rămîne, era numai Yvonna.

Era prins, înlănţuit, legat prin simţuri de trupul acesta de blondă, cald şi parfumat în plăcere. Puscse stăpînire pe ea în chipul cel mai uşor cu putinţă într-o seară de revelion. Se dăduse voioasă. Ar fi trebuit să fie un capriciu fără importanţă ca atîtea altele ; dar în doi ani de zile iubirea lor devenise o pasiune violentă şi împărtăşită, care îi lega în ciuda trădărilor şi a neînţelegerilor o poftă comună pe care nimic n-o potolea, nici măcar obiceiul ; o dragoste trupească alcătuită din mulţumiri şi care renăştea pururi.

Se urcă încet în odaia lui. La gîndul că-şi va regăsi amanta şi că va respira pe umerii ei mirosul ei cald, nu mai simţea oboseala acumulată în timpul acestei zile grele.

Cu siguranţă trebuie să fie acasă, deşi îl ameninţase că va mînca la Fouquet. Intră. Apartamentul era gol. Deodată oboseala îl împresură din nou.

Voi să citească, se lungi pe divan. O căldură puternică îl năpădi din creştet pînă în tălpi. Braţele lui căutau răcoarea cearceafurilor. Se duse să facă un duş, apoi se rezemă de fereastră. Sub el, tramvaiele lunecau zgomotoase ; catedrala Notre Dame se profila pe cer asemenea unui monstru adormit.

Rămase acolo ore întregi fără să se gîndească la nimic, pîndind orice pas pe scară şi fiecare zgomot.

Banii pe care-i pierduse, ameninţările lui Walter, propunerea lui Bourdier, uitase totul ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Nici nu se întrebă măcar ce putea face tovarăşa lui în noaptea aceasta; nu era gelos; aştepta doar.

La ora trei din noapte, Vonvon se întoarse. O văzu în deschizătura uşii, ţinînd în mînă o păpuşă uriaşă.

— Te-ai şi întors, zise el cu un zîmbet silit.

— Nu cumva te-am tulburat ?

— Nu m-ai fi tulburat, Yvonna, dacă n-aş fi avut să-ţi vorbesc multe astă seară.

— Poţi să-mi vorbeşti şi mîine.

— Mîine, Yvonna, n-am să mai fiu aici.

Ea îl privi mirată şi îl întrebă cu un ton mai puţin aspru :

— Unde te duci ?

— La mama.

Yvonna se gîndi: „probabil că vrea să caute bani la Gargilesse, ca în luna trecută !“ Îi fu milă şi reluă aproape cu duioşie :

— Crezi, Bob, că n-o să găseşti aici?

— Te înşeli, Yvonna, vreau să-mi iau rămas bun de la ea, căci plec în Sudan.

Ea nu pricepea bine ; dar simţea, în jurul ei, ceva ce-i zdrobea sufletul.

Robert era nespus de calm. Nu mintea. Nu i vorbea astfel nici ca s-o înduioşeze, nici ca s-o sperie. Această plecare i se impusese fără ca să fi ştiut cum, deodată, numai la vederea Yvonnei, care se înapoia noaptea de la restaurant. Dar Bourdier avea dreptate. Şi el purta poate germenul aceluiaş rău, dar diagnosticul său era exact. Dacă rămînea, era pierdut.

Vonvon îşi revenise.

— Haide, Bob, ce te-a apucat? Am făcut rău că m-am dus cu Gaby. M-a enervat la Fouquet. Dar n-am făcut nici un rău. Am dansat şi atîta tot. Şi pe urmă m-am înapoiat acasă... Bob, scumpul meu Bob.

Ea se încolăci în jurul gîtului său. Robert o strînse ușor în brațe și îi sărută părul buclat ; pe urmă o îndepărtă ușor și o privi multă vreme. Într-un tîrziu îi zise:

— Nu sînt supărat pe tine, Yvonna, nu caut să te pedepsesc. E mai grav. Trebuie să plec.

— Dar pentru Dumnezeu, unde vrei să pleci ?

— Ți-am spus, în Sudan, în Africa.

— În Africa ?

Ea îi căzu la picioare, strîngîndu-i genunchii cu brațele ei goale. Păpușa căzuse pe jos.

— Bob, scumpul meu Bob, nu pleca. Nu e așa că nu e adevărat că pleci ?...

Lacrimile curgeau pe figura ei micuță, care înbătrînise parcă deodată; dar Robert o găsea și mai frumoasă astfel.

— Trebuie, Vonvon, am să-ți explic. Vei vedea și tu că este necesar.

Atunci ea nu mai zise nimic, lăsă să-i cadă mîinile, și, cu privirea fixă, așteptă, în genunchi, o minune care s-o salveze.

*

* *

Nu există afrodiziac mai puternic ca lacrimile. Fu o noapte înflăcărată și disperată, numai lacrimi și sărutări.

În zadar, Robert încercă să-i explice necesitatea pentru el de a-și cîștiga viața, viața lor a amîndorura, că se va reîntoarce în curînd, și că o va lua cu el de îndată ce își va asigura o situație... Dar la toate argumentele și făgăduielile lui, ea răspundea numai : „nu pleca... nu pleca...“ cu o încăpățînare de copil.

Se făcuse ziuă de mult cînd ea adormi în sfîrșit cu capul rezemat de pieptul amantului ei, cu un braț încolăcit în jurul gîtului său, ca și cum ar fi voit să-l reţină.

Somnul îi era străbătut de fiori ; inima îi bătea repede și neregulat, și avea febră. Tînărul aruncă cearceafurile și contemplă acest corp încîntător pe care în curînd nu mai avea să-l vadă; privi sînii mici și tari, pîntecele subţire, coapsele rotunde și pline, și tot astfel corpul ei trandafiriu.

Din trupul acesta emana un miros parfumat de levănțică pe care Robert îl respira cu nesaț. Îmbătat apoi de mirosul acesta pătrunzător, Coussan își iipi fața de ea, ceea ce făcu pe Yvonna să se trezească. Fără să deschidă ochii, își strînse mînuța și întrcbă cu o voce copilărească:

— Unde eşti, Bob ?

— Aici sînt. micuțo, dormi !...

Atunci, ea adormi din nou și cînd se deșteptă de-a binelea, Robert era sculat, îmbrăcat, gata să iasă în oraș.

Va să zică nu visase că Robert o va părăsi. Visul urît continua. Se temu că el va pleca chiar acum pentru totdeauna. Sări repede jos din pat :

— Unde te duci ?

— Mă duc doar să văd pe Bourdier.

— Ce vrei să-i spui lui Bourdier ?

— Haide, lasă-mă, Yvonna.

— Răspunde.

El făcu un gest obosit și se îndreptă spre ușă. În prag, pe jumătate goală, Vonvon se aruncă în fața lui.

— Ascultă, Robert, dacă pleci, vreau să te urmez. Dacă nu mă iei cu tine, mă sinucid. Acum, du-te.

Pe stradă, forfoteala trecătorilor, zgomotul trăsurilor, viața care-și continua mersul nepăsător, îl mai potoli. Dincolo de casă, Robert de Coussan începu să uite și asista acum la drama sa ca simplu spectator... Trecu prin fața unei oglinzi, își potrivi chiar cravata.

*
*

Nu înștiințase pe mama sa că va sosi. O găsi pe contesa de Coussan în grădină culegînd o salată. Era încălțată cu saboți.

Tînărului îi fu rușine de pantofii lui de piele de căprioară.

— O ! Robert, exclamă ea. De ce nu mi-a scris ? Și apoi este ora mesei și n-am decît ouă.

Atunci, el se gîndi la anumite dejunuri de la Café de Paris, unde numai trufele erau un aperitiv.

Cu tot zîmbetul lui, contesa observă că era neliniștit, nenorocit :

— O dragul meu, ce ți s-a întîmplat ?

Pe cînd îl îmbrățișa, simți deodată două lacrimi care i se prelingeau pe obraji.

— Robert, dragul meu, ce ai ? Nu mai plînge, știi bine că sînt aici.

Ea se gîndea : „are nevoie de bani“, și îl compătimea regretînd că era doar prea săracă. Robert ghici ceea ce se petrecea în sufletul mamei sale. Nu îndrăzni să-i spună nimic. Totuși, ea îl întrebă:

— Cît îți trebuie ?

Spuse o cifră la întîmplare :

— Trei mii de franci.

Era exact suma pe care o cerea Walter. Contesa avu un zîmbet de ușurare. Acești trei mii de franci îi avea ascunși în dulap, printre rufe.

— Bine, dragul meu, vei avea banii. Și acum, hai la masă.

Fu o masă frugală și delicioasă pe care nici o avere n-o putea oferi la oraș. Ouă proaspete, șuncă de țară, salată și fructe tocmai atunci culese.

Pe cînd terminau dejunul, o fată își făcu intrarea. Era mezina fermierului : 20 de ani, tînără și vînjoasă, cu brațele pîrlite de soare, venise să ceară d-nei de Coussan o farfurie :

— Uite-o, Margareta, pe bufet.

Fata ridică brațele, se înalță în vîrful picioarelor ei goale fără a putea pune mîna pe farfurie.

— Am să te ajut, zise Robert.

Ea rîdea, în vreme ce și el trebuia să se ridice în vîrful picioarelor. Ea era lîngă el și Robert simțea mirosul ei de țărancă sănătoasă. Nu era parfumul subtil al Vonvonei, ci un miros de animal, de femelă.

După ce plecă, doamna de Coussan luă mîna fiului ei : era atît de caldă, încît mama fu îngrijorată.

— Nu ești bolnav, Robert ? Haide, spune-mi ce te doare ?

Tînărul nu răspunse. Mărturisirea îl speria din ce în ce și acuma însăși plecarea sa îl indispunea oarecum.

Oare nu era mai bine să trăiască aici, în liniștea aceasta plăcută ? Va duce o viață simplă, dar înconjurată de afecțiuni sincere: mama sa, Yvonne sau numai fata aceea vînjoasă pe care o văzuse adineauri și pe care o dorise cu atîta nesaț. Tatăl său, ale-

sese el însuși această viață atît de sănătoasă. E drept că vînătoarea nu-i plăcea, în schimb va citi și avea în sfîrșit posibilitatea să scrie poemele pe care le simțea cîntînd în el, și pe care le transcria la Paris în rarele lui clipe de răgaz.

Și ce va face în ținuturile acelea pustiite, în mijlocul coloniștilor alcoolici, cu tovarășele făgăduite de Bourdier, negresele acelea grase care miros a unt rînced și a pește uscat ? Și el spuse : „Nu trebuie să plec.“

Și cînd începu să încredințeze mamei sale propunerea lui Bourdier, era aproape hotărît să rămînă. Dar de la primele cuvinte, doamna de Coussan se revoltă pînă în adîncul inimii. Fiul ei, pentru care își jertfise tinerețea, refuzînd pe toți bărbații, soți sau amanți, pe care simțurile ei îi chemau atît de des în nopțile de văduvie. Cum, s-o părăsească ?

Robert explică, întocmai ca și Yvonnei, necesitatea de a-și creea o situație, datoriile pe care le avea la Paris, și pe care ea le ignora încă.

Ea îl întrerupse brusc :

— Voi plăti...

— Dar am promis, mamă. Am zis da.

— Vei spune nu. Ceea ce te reține acum, este amorul tău propriu. Te temi că o să se spună că ți-e frică de ciumă și de toate bolile acelea... uite, mi-aduc aminte că am citit că musca tzetze te înțepenește în timpul somnului. O, Robert, scumpule, am să mor dacă pleci. Nu pleca.

Ea plîngea, cu brațele încolăcite în jurul gîtului său ca și Vonvon. Iubirea maternă are și ea gesturi de amantă.

Frica ? O ! cuvîntul acesta nenorocit ! Imediat Robert își căpătă sîngele rece. E drept, s-ar putea

crede că i-a fost fricá. Șovaielile lui se spulberara ca pe front cînd soldații îl priveau. Intrase în foc, nu va dezerta.

Cînd trenul de seară îl duse la Paris, se afla, pe chei, o formă neagră prăbușită pe o bancă.

*

* *

O aruncătură de zaruri.

Ar mai fi fost el aici dacă Rob-Roy ar fi cîștigat ? Dacă Vonvon n-ar fi urmat pe Gaby ? Dacă mama sa n-ar fi rostit cuvîntul : frică ?

Da. O aruncătură de zaruri...

Pînă în ultima clipă, Yvonna sperase să plece cu el. Puțin cîte puțin o liniștise prin dezmierdări și făgăduieli ; îi jurase mai tîrziu că în trei luni o va duce la el. Ea primise, socotind că, în ultimul moment, nu va avea curajul să se despartă de ea.

Și ea îl îmbăta cu voluptatea ei și tot astfel în îmbrățișările lor, amîndoi se mințeau, avînd fiecare o hotărîre tainică înlăuntrul lor.

Sosiră la Marsilia dimineața pe un soare cald ; vaporul ridică ancora la amiază.

Ea îl însoți la compania de navigație, la pălărier, unde cumpără o cască. Și cînd îl văzu cu pălăria aceasta albă, își aduse aminte de portretul, pe care-l publicaseră ziarele, al exploratorului asasinat la Rio-del-Oro și izbucni în plîns. De atunci nu mai conteni să plîngă ; în trăsura care îi plimba de-a lungul străzilor Marsiliei, la cafenea, la restaurant, Robert se afla mereu în fața unei femei îndurerate pe care toți o priveau cu nepusă compătimire, dar care nu

vedea pe nimeni. La debarcader trebui să-i fie smulsă din brațe. Pasarela, pe care Robert trecu cel din urmă, fu ridicată. Ea nu-l mai privea și-și ținea doar capul ascuns în batistă. Deodată vaporul „Plata“ șuieră. Țipătul ascuțit al sirenei pălmui pe Yvonne. Tresări, înălță capul și porni asemenea unei halucinate spre mare.

Robert crezu că va sări în apă. Un marinar o apucă de mijloc. Disperată, începu să se zbată. Lumea se strînse în jurul ei.

Și acum Bob nu mai vedea decît o mînă mică și albă, care agita ușor o batistă.

— Rămîi cu bine, Bob, strigă ea.

III.

EMIGRANTUL

Vaporul luneca pe apă în sunetul armonicelor. Venea din Genova, unde îmbarcase 300 de emigranți italieni care se duceau să-și caute norocul în America de Sud.

Pe punte, un tînăr ofițer de marină flirta cu două călătoare îmbrăcate în sweatere albe :

— Emigrantul, explică el, e o făptură mistică ce se nutreşte cu speranțe și muzică. Fără îndoială că-l vezi uneori în luptă cu salamul, macaroanele și roșiile. Dar ceea ce îl susține cu adevărat, doamnelor, este armonica și visul lăuntric pe care-l face, zi și noapte pe punte... dar care aproape niciodată nu se realizează.

Robert nu avu măcar tăria să zîmbească. Oare nu era și el asemenea acestor nenorociți ?

Nu se ducea ca și ei în căutarea norocului ?

Mai mizerabil încă decît perechea aceea zdrențuită care ședea retrasă pe punte !

Cel puțin, aceștia plecau uniți spre a înfrunta destinul, porneau mînă în mînă. Niciodată nu se sim-

țise atît de singur. Primele două zile ale călătoriei le petrecu în singurătate, fără să vorbească cu nimeni, nici măcar cu tovarășul său de cabină.

Prima escală veni la punct ca să-l distreze. Seara nota în carnetul său de drum :

„11 mai. Am petrecut o zi la Alicante. Un oraș liniștit, la poalele unei coline și înconjurat de un fort. Am cerut informații într-o limbă spaniolă stricată. Interlocutorul meu mi-a răspuns politicos :

— Delicios oraș Parisul, senor, sînt multe cafenele.

La Alicante, ar putea să fie multe cafenele ; dar nu mai e loc. Toate prăvăliile sînt „lotelias". Spaniolii nerași n-au în adevăr nici o scuză. Cît despre vînzătorii de bilete de loterii n-au astîmpăr. Urmăresc pe trecători pe stradă, oferind biletele ca și cărțile poștale cu urări pe care, din nefericire, nu le-am înțeles. Unul din acești vînzători m-a așteptat 20 de minute la poștă ; m-a urmărit la resetaurant, la librar și la cafenea. Am cumpărat un bilet spre a avea pace și peste o lună voi fi, poate milionar.

În ciuda acestor vînzători, am putut totuși admira lumina bogată care împresura orașul. Adorabilă dimineață în care cerul, marea și orașul prezintau o culoare argintie. La amiază cerul este violet, iar seara e liliachiu cu răsfrîngeri aurii.

Am trecut prea repede pe sub palmierii tăi, Alicante, unde fetele tale brune rîd cînd privesc pe străini".

Și peste două zile :

„13 mai. Almeria ! O cetate maură. Străzi strîmte, în pantă, unde caprele izbesc cu copita lor pămîntul.

În fiecare casă se aude același cîntec pasional. Totdeauna voi auzi pe aceste cîntărețe nevăzute și cantilena lor necunoscută care se termină într-un suspin".

*

* *

„În ziua a noua a călătoriei, vaporul „Plata" se apropie de coasta Africii. Mai întîi, o stîncă neagră insula șerpilor, apoi altă insulă zîmbitoare și populată : Coreea. În spatele ei o colină înaltă, roșie și împodobită cu case albe : Dakar.

Vaporul acostează. O sumedenie de negri dau asalt vaporului ; sînt hamalii, care se iau la întrecere spre a lua bagajele călătorilor.

„În cinci minute, scria Robert de Coussan prietenei sale, mă aflam în fruntea unui grup de cinci negri care mi-au luat toate bagajele. Un negru vînjos mi-a luat aparatul fotografic. Mă întreb dacă al șaselea nu va veni să-mi ia tabachera. Urmat de credincioasa mea escortă, mă îndrept spre oraș.

Pe nisipul acesta atît de roșu, încît pare însîngerat, oamenii au clădit în grabă case. Frigurile bîntuie aici cu putere.

Acest oraș trandafiriu și alb e un adevărat tîrg de lei : o sută de triburi — printre care voi trăi și al căror nume nu-l știu, — care cu toții vorbesc altă limbă și au moravuri diferite. Mă întîlnesc cu negrii de toate culorile, de la negrul închis pînă la bronzul deschis, bărbați chipeși, înalți, cu umerii largi. Nici unul nu e cocoșat sau obez.

Vorbesc de bărbați, căci negresele sînt enorme ; pe cît se pare, Vonvon, această îngrășare e voluntа-

ră : femeile de aici se încăpățînează să se îngrașe, așa cum pariziencele se silesc să rămînă slabe".

Robert de Coussan scria aceasta pe terasa unei cafenele. Înăuntru se dansa. Public exclusiv european. Jazzband, șampanie, flori pe fețe de mese. Orchestra cînta Valencia.

„Haide, zise el, credeam că mă duc în pustiu și cînd colo am nimerit la Montmartre". Plecă. La ușa dancingului, se afla următorul afiș :

„Cetățeni din Dakar, ciuma să nu vă facă să uitați frigurile galbene. Nu aruncați alimentele, căci le mănîncă șobolanii. Evitați bălțile, unde se prăsesc țînțarii."

O adiere caldă se ridica din pămîntul încălzit. Frunzele copacilor stăteau nemișcate, cîteva femei albe treceau rîzînd. Tocurile lor produceau un zgomot ciudat, ce contrasta cu liniștea pașilor femeilor negre care se strecurau de-a lungul străzilor întunecoase. Din cartierele indigene sosea îndepărtat și înăbușit zgomotul monoton al jazzului. Era pulsul înfrigurat al Africii care bătea.

Se lumina de ziuă. Trenul alerga pe un pămînt nisipos, roșiatic și întins ca marea. Un vînt cald îndoia ierburile galbene, singurele care cresc pe acest pămînt ingrat. Pe alocuri cîte un baobab al cărui trunchi de zece metri nu nutrește decît abia cîteva crengi scurte.

Plictisit de a contempla această priveliște tristă. Robert visa. Cu un ceas mai înainte, era singur în noapte, în fața unui hotel din Dakar al cărui portar

negru pe jumătate adormit baricadase în urma lui ușa.

Trenul care, din Dakar, se afundă cu 1000 km în interiorul Africii, „Expresul din Sudan", cum i se spune în Senegal, nu pleacă decît o dată pe săptămînă. Părăsește Dakarul la ora 5 dimineața. E devreme pretutindeni, dar mai mult aici, unde negrii simt o plăcere grozavă ca să se scoale dis-de-dimineață.

În zadar tînărul oferise de patru ori prețul unei curse obișnuite ca să vină cineva să-l ia de la hotel înainte de a cînta cocoșul. E expresia consacrată : negrii se bazează pe cîntecul cocoșului.

În cele din urmă, un birjar făgăduise, dar totuși întîrzia. Robert de Coussan ar fi pierdut cu siguranță trenul, dacă trei subofițeri, care veneau de la chef nu l-ar fi condus la gară într-o caleașcă, în sunetul zurgălăilor.

Erau oameni cumsecade. Îl îmbrățișaseră, tutuindu-l, fără să-l întrebe măcar cine era.

— Te duci în inima Africii ? și noi venim de acolo. Nu-ți face inimă rea.

Cît de bine se simțea lîngă ei, mai bine chiar decît în fața guvernatorului, care-l primise în ajun. Un bătrîn slab și rece, care-i spuse doar :

— Te duci pentru prima oară în colonii ? Kervelen voia un secretar la curent cu toate. Parisul totdeauna trebuie să facă o gafă.

Din fericire seara la masă un funcționar îl liniști.

— Kervelen este un om excelent. Ai noroc. O inimă de aur, însă foarte intransigent din punctul de vedere al serviciului. Serviciul este fobia lui. Cu toată bunătatea sa, a dat afară doi funcționari, care

au fost recompensați de niște bancheri. Cazul nu era grav, totuși în privința aceasta nu glumește.

La cafea, după licheur, Robert de Coussan făcîndu-i cîteva destăinuiri, — era atît de plăcut să vorbești depre Paris, — funcționarul adăugă :

— Îți plac femeile. Înțeleg. E și vîrsta d-tale. În privința aceasta o să te înțelegi cu Kervelen. Și cu un zîmbet șiret : sînt și cîteva albe la Bamako.

În fața tînărului, în compartiment, o doamnă dormita, cu brațul rezemat de un carton cu pălării. Era slăbuță și avea fața palidă.

„O să mă distrez de minune", se gîndi el. În ce privește negresele, avusese una la Dakar. La contactul cu ea însă avusese o repulsie nespusă.

Numai la gîndul de a se culca cu o negresă că și simțea un fior rece prin tot corpul.

*

* *

Trenul pornea înainte fără ca priveliștea să se schimbe. În fiece ceas, se zărea un sat cu coline acoperite cu trestie și ai cărui negri pîntecoși salutau convoiul asemenea sătenilor noștri.

Pe cînd expresul din Sudan se oprise în gara Ties, Coussan sări pe peron cu capul gol :

— Nenorocitule, ți-ai uitat casca.

Un căpitan îi puse cu sila casca pe cap. Tînărul rămase încremenit. Deasupra lor se întindea un cer noros, tomnatic. Nici o urmă de soare. Ofițerul zîmbi.

— Firește, trebuie să mă socotești nebun. Nu știi nimic ; află, deci, dragă domnule, că timpul acesta morăcănos e foarte periculos. Nu știu dacă trec anumite raze solare chimice printre nori, dar știu că pe

ceața aceasta capeți mai totdeauna o insolație. Și sînt unele mortale.

Seara ajunseră la Tempa-Coumda, o mică gară în plin cîmp, dar bufetul era bogat asortat și hotelul avea camere mari și curate. Toate acestea aveau cîte un balcon. Robert se rezemă de balcon, Se înnoptase. Adieri calde urcau din pămînt. Dintr-o cameră vecină ieși o femeie. Era tovarășa sa de călătorie.

Cînd trecu prin dreptul ușii cu geamuri, Robert văzu, prin capot, corpul ei gol și subțire.

Un răcnet îndepărtat ajunse pînă la ei adus de vînt. Tînărul se gîndi la menajeriile care poposeau odinioară, la Châteauroux, în piața Fontaire. Întrebă pe tînăra femeie care răspunse :

— Da, e un leu. Adesea vin pe aici, dar nu sînt răi.

Ea rîse, dar imediat își înăbuși rîsul.

— În camerele vecine sînt pasageri, și toți ar avea o idee proastă despre noi dacă facem gălăgie.

Un fel de complicitate se născuse între ei. Robert se apropie. Stăteau acum cot la cot ; cuvintele lor nu erau decît șoapte ; se plecă asupra ei ca s-o sărute.

— Să nu-mi vorbești în tren, zise ea părăsindu-l în zori. Fii prudent și la Bamako să nu cauți să mă vezi prea iute.

S-o revadă ? Firește, nu. Nici nu se gîndea. Nici nu-i știa măcar numele. Dar aventura aceasta nu-i părea un semn bun pentru acelea care îl așteptau de aici înainte într-un ținut cu clima enervantă și cu moravuri ușoare.

În zori, trenul își reluă drumul. Peste 200 km, mai departe, la stația Cutenabé, se opri, definitiv, de data aceasta, căci șinele se opreau și ele aici.

La vreo 20 de leghe, la Ambidedi, erau construite alte șine, astfel că, între Coutenabé și Ambidedi, călătorii și bagajele erau transportați, din pricina terenului, în automobile mici și ușoare.

Șoseaua era mai degrabă un fel de potecă, în mijlocul unor ierburi uriașe. Pe alocuri, din lipsa podurilor, mașina cobora chiar în matca rîurilor.

Totuși, rîul Faleme — care are lățimea Garonnei, și desparte la îmbucătura sa cu fluviul Senegal colonia Soudan, — nu poate fi trecut cu piciorul. Mulțumită însă unei punți manevrate de doi negri, mașina d-lui de Coussan putu, în cele din urmă, să treacă apa.

Pînă să treacă toate mașinile, călătorii mîncară pe iarbă.

Robert, care nu fusese prevenit, nu luase nimic cu el. Se plimba pe malul apei, cînd deodată un domn pîntecos, cu fața pîrlită de soare și cu o pereche de ochelari pe nas, îl strigă :

— Fără îndoială vii pentru întîia oară în Sudan : dă-mi voie, deci, domnule, să împart proviziile mele cu d-ta.

Și el se prezentă :

— Joachim Chauvinot, negustor.

După ce d. de Coussan se prezentă la rîndul său, negustorul se arătă tot mai politicos.

— N-o să te plictisești la Bamako, domnule. E un oraș încîntător. Stau de 25 de ani în Africa Occidentală. Cunosc întregul ținut și prefer Bamako. Îmi place mai mult ca Dakar-ul, unde ești redus la toate sclaviile metropolei fără a avea avantajele coloniei.

Am să te prezint la Soudan-Club, unde se beau cocktail-uri mai bune ca la Champs-Elysées. Un pahar de şampanie ? Nu mă costă nimic, fiindcă eu vînd această băutură.

Vorbi mult pînă la plecarea automobilului. Ca să-şi recîştige timpul pierdut, automobilul porni repede.

Cîteva păsări minunate înspăimîntate de zgomotul motorului zburară, punînd în zare pete metalice.

Robert nu mai dădea ascultare negustorului, care se instalase lîngă el şi-i explica flora şi fauna ţinutului ; Coussan privea uimit în jurul său.

— Uite, exclamă Joachim Chauvinot, ce nostime mai sînt maimuţele acelea.

Într-adevăr, o pereche de maimuţe coborîse de pe un copac spre a-i privi. Femela, prevăzătoare, în patru labe, se adăpostea îndărătul masculului, care, în picioare, îi privea insolent.

Pe alocuri, cîţiva copaci cu trunchiurile mari îşi agitau frunzele. Ceva mai departe se vedeau un fel de colibe de pămînt.

— Iată locuinţele termitelor, preciză neobositul african. N-ai văzut niciodată o termită ? O furnică albă, dragul meu. Pigmeii aceştia au clădit casele pe care le vezi colo şi care sînt de miliarde de ori mai mari ca ei. În ziua în care se va izbuti să se domesticească aceşti zidari, problema caselor ieftine va fi rezolvată.

La Ambidedi găsiră un tren, care aştepta sub presiune. A doua zi sosiră la Bamako.

*

* *

Robert abia făcuse cîțiva pași pe peron că un bărbat vînjos cu mustața mare roșcată înaintă spre el :

— D. de Coussan ? Weyler, secretar general al reședinței. D. Kervelen te așteaptă.

Fiindcă Robert voia mai întîi să se spele și să se bărbierească, Weyler rîse zgomotos.

— Nu-i nevoie. Patronul nu ține la etichetă. Uită-te la mine. D. Kervelen poartă sandale. O să te speli sus.

Automobilul guvernatorului aștepta în curtea gării. Un negru salută militărește, în vreme ce deschidea ușa mașinii.

— Reședința e departe ?

— Un sfert de oră cu mașina, pentru că drumul e în pantă. Koulouba — reședința — e clădită în vîrful unei coline. O priveliște minunată. Și apoi e mai răcoare ca la Bamako.

Și, lovindu-și mînă păroasă pe care o așezase o insectă :

— Bunăoară, sînt mulți țînțari.

Mașina porni de-a lungul unei alei, brăzdată cu arbori uriași ; de ambele părți, îngropate sub frunziș se aflau cîteva vile ce aminteau pe acelea de la Maisons-Laffitte. Automobilul urca acum încet o șosea bine întreținută, în mijlocul unui cîmp ars de soare.

— Koulouba, zise Weyler, arătînd cu degetul vîrful dealului, unde se vedea un palat mare de o albeață strălucitoare și împodobit cu mozaic.

Robert credea că trăiește un vis.

Peste zece minute se află în fața guvernatorului.

Un breton cu ochii limpezi, cu nările ce palpitau, cu gura mică și cu buze cărnoase ; dar ceafa lată și scurtă, bărbia proeminentă și mai mult încă strîngerea puternică de mînă cu care primi pe noul venit, dovedeau o energie nespusă.

— Nu te simți prea obosit ?

— O ! domnule guvernator, o călătorie încîntătoare, o călătorie de vis.

Kervelen și Weyler se priviră zîmbind ; apoi, secretarul general plecă.

— Facă Domnul, spuse Kervelen, să păstrezi mereu aceeași impresie. E o țară frumoasă Sudanul, d-le de Coussan, aspră, fără îndoială, dar numai pentru cei slabi. Sforțarea, chiar la 45 grade, nu mai e nimic, cînd te-ai obișnuit.

— Cred că mă voi obișnui.

— Sînt sigur. Uite, am aici o scrisoare a ministrului și una mai amplă a șefului său de cabinet ; mi se pare că ți-e prieten, d. Bourdier. Ministrul e laconic, dar elogios ; prietenul d-tale. care își amintește că m-a văzut la Paris, pare că te iubește mult. Mă roagă să te întrebuințez nu numai în interesul coloniei, ci să-ți călăuzesc și primii pași. Nu te supără asta ?

„Ce i-o fi spus Bourdier ?“ se gîndi tînărul.

Kervelen luase scrisoarea și în timp ce vorbea cu Robert, o recitea.

— Ministrul, urmă el, după cîteva clipe de tăcere, îmi spune că ești un tînăr foarte inteligent și care va trebui să reușească. Bourdier adaugă că ai fi reusit de mult, dacă n-ar exista curse la Paris ! Ești jucător ?

Robert de Coussan roși.

— Vai, domnule guvernator, ce indiscreți mai sînt și prietenii !

— Și eu, nu e așa ? Bourdier a făcut bine că m-a prevenit. E dovada dragostei pe care ți-o poartă ; pe de altă parte, înseamnă că are încredere în mine. Sînt sever, dar sînt drept.

Și apoi aici. d-le de Coussan, n-ai decît patru sărbători pe an, așa că-ți vor rămîne 361 de zile ca să lucrezi. E mai mult decît îți trebuie. Îți vorbesc deschis, așa că-mi place să cred că nu vei fi supărat.

Întinse din nou mîna lui Robert, care, la rîndul său, i-o strînse cu putere.

— N-ai alte defecte ? Bun. Vezi d-ta aici ca și în toate coloniile, marele dușman e cocktail-ul. În Franța n use bea. Aici, ți-e sete mereu. Cîți n-am cunoscut care...

Își trecu mîna pe ochi.

— Acum să vorbim de serviciul nostru. Dimineața lucrez devreme. Va trebui să vii să mă vezi la birou la ora 7 de dimineață. La 10, plecarea. La 12, dejunul. Mănînci cu mine și cu Weyler, afară doar, firește, de zilele cînd vei voi să mănînci în altă parte ; după amiază, siesta. E sfînt. Nu știi ce înseamnă asta ? Peste o săptămînă însă te vei obișnui. Între 4 și 5, vino să mă vezi. Masa de seară o luăm la 8. În zilele cînd sosește curierul lucrăm noaptea. Nu te înspăimîntă ? Bine. Și restul timpului ești liber. Vino acum să-ți arăt apartamentul.

Acesta era situat la etajul al doilea și era compus din două odăi și o sală de baie. De la ferestre, se vedea Bamako, un smarald înconjurat de coline

albastre. În depărtare, o panglică lată cu răsfrîngeri aurii : Nigerul.

— Frumoasă priveliște, hai ? Ce faci diseară ? Mă prind că ai și făcut o sumedenie de cunoștințe la Bamako ?

Și fiindcă tînărul păru mirat :

— Ba da, ba da ! Cu cine ai călătorit în tren ?

Robert de Coussan îi pomeni de ofițerul care-i vorbise de insolație.

— Înalt ? bărbos ? A coborît aici ! E Le Gal, un compatriot al meu. Vei lua masa cu el la prînz. Altminteri altă relație în expres ?

— Ba da, un oarecare Chauvinot, care mi-a slujit de călăuză.

— A ! da.

O umbră ușoară păru că întunecă privirea guvernatorului.

— Am zărit o femeie care părea cam bolnavă. La Bamako. soțul ei, pe cît îmi pare, o aștepta cu doi copii.

— Trebuie să fi fost d-na Colomba. Toată lumea se cunoaște aici. O adevărată subprefectură. Ea a fost frumoasă, dar copiii s-au îmbolnăvit de friguri. N-ai flirtat cu ea ? Nu, cu atît mai bine. Încă o lecție de morală. Ultima. Ferește-te de femeile albe. Intrigi, etc. Îți repet, aici e o subprefectură. Cu femeile negre poți face ce vrei. Nu te interesează ? E drept, ești nou venit.

Robert de Coussan era foarte impresionat de primirea guvernatorului.

— Cred, d-le, zise el, că ați fi preferat un om mai inițiat.

Kervelen îl privi ; ochiul său limpede îl scruta atent.

— Asta ți s-a spus la Dakar ? La urma urmei e drept, totuși poate că e mai bine că am aici un om neinițiat. Nu-mi pare rău, d-le de Coussan, îmi ești foarte simpatic.

Robert făcu un gest, prea mișcat spre a răspunde : omul acesta brusc și leal îl cucerise.

Și emigrantul avea acum impresia că i se arătase pământul făgăduinței.

IV.

NOAPTEA DELFINEI HELIET

Un vînt cald mișca storurile aruncînd în ele cu nisip smuls din munți.

Vîntul pornise pe neașteptate. Un vînt uscat care înăbușea...

Trezit din somnu-i de după amiază, Robert alergă la fereastră. Deasupra lui, cerul albastru era încă senin ; soarele strălucea. Dar spre est, norii se îngrămădeau tot mai deși și negri ca tuciul.

Vîrtejuri de praf roșu soseau din cîmpie, îndreptîndu-se spre Koulouba. Păsările fugeau îngrozite.

— Peste 20 de minute, își spuse el, vom avea furtună.

În adevăr, se întunecase. Un tunet... zece... douăzeci... Bubuiturile clătinau acum palatul. Fulgere dese străbăteau cerul. În cele din urmă începu să plouă ; dar, nu ca în Franța, cu picături mari de ploaie ce se întețesc apoi, ci o ploaie uriașă, un fel de baraj de apă, care părea că vrea să înghită pămîntul tot.

Peste o oră, cerul se lumină, și vîntul se potoli deodată. Soarele lucea din nou, dar cu mai multă putere. Aburi calzi ieșeau din cîmpie. Era mai cald decît înaintea furtunii. Robert de Coussan privi termometrul :

— 40 de grade ! frumoasă duminică ! Și cînd mă gîndesc că la Paris e marele concurs hipic astăzi.

De 6 săptămîni de cînd sosise la Bamako, era prima lui clipă de nostalgie. Trecuseră repede aceste săptămîni, bine împlinite, în dorința-i de a seconda cît mai bine pe d. Kervelen și totodată de a cunoaște acest ținut.

A doua zi de la sosirea sa, după ezpedierea curierului, guvernatorul găsise pe secretarul său la biblioteca reședinței cufundat în lectura catalogului.

— Ah ce zel, dragul meu prieten, dar lasă aceste cărți. Mai întîi, cuprind destule prostii și n-o să găsești niciodată ceea ce cauți. Cînd vei avea vreo încurcătură și îți va fi greu să mă întrebi pe mine, consultă-l pe Weyler. El știe tot. În ceea ce privește ucenicia d-tale aici... privește în jurul d-tale și deschide urechile... E singurul fel de a te descurca. Tot ce îți cer este de a învăța limba bambara. Bambarii sînt ca englezii : au silit pe toți negrii să cunoască limba lor.

Tocește limba lor, Coussan. dar nu în cărți ci cu un bambara în carne și oase sau cu o bambara. E singurul mijloc de a învăța limba.

D-ta, sînt sigur, îți spui acum că glumesc. De fel. Îți vorbesc foarte serios. O să vezi și d-ta. Și eu am învățat astfel limba lor. O ! dar te rog să mă ierți, am uitat că nu poți suferi negresele.

Secretarul zîmbi :

— Aveți dreptate, d-le guvernator, nu le pot suferi din pricina mirosului lor.

— Atunci ce ai să faci aici ? N-o să te duci la Dakar de fiecare dată cînd vei avea poftă să chefuiești, așa cum fac elevii de la școala militară de la Sant-Cyr, care se duc duminica la Paris. Nu cunoști negresele. Uite... Era să adauge ceva, dar se abținu și nu mai zise nimic.

Coussan făcu apoi cu el o plimbare prin oraș și în împrejurimi. Vizitară satul indigen, curat și foarte bine îngrijit. Kervelen intră în vorbă cu o gospodină, care, în pragul colibei, stătea înconjurată de patru copii, apoi cu fierarul care lucra niște brățări de fier și de aramă pentru picioarele și brațele indigenilor.

Întîlniră cîteva fete sumar îmbrăcate, cu ulciorul pe cap.

— Nu te interesează fata aceea ? Ia privește ce brațe și ce sîni frumoși are. Și parizienele care rîd de sînii negreselor. Aș vrea să le văd goale, așa cum sînt fetele acestea.

Entuziasmul guvernatorului molipsi și pe secretarul său : „Are dreptate, își spuse el, sînt demne de un sculptor grec ; păcat că au un miros atît de urît.“

*

* *

Kervelen prezentase pe Robert la Soudan-Club. În mijlocul unui mic parc, o colibă rustică și încîntătoare, iar pe o terasă mare un negru, în pantaloni scurți și papuci albi, circula printre mese.

Recepția a fost strălucită, dar aproape oficială, căci prezența guvernatorului, care nu prea frecventa clubul, potoli rîsetele obișnuiților.

Însuși Chauvinot, de obicei atît de vorbăreț, tăcea acum. La plecare, șopti la urechea tînărului :

— Vino sigur, mîine, ne vom distra.

Robert de Coussan nu mai veni a doua zi. La Soudan-Club se juca poker și baccara, și își jurase să nu mai pună mîna niciodată pe o carte.

Totuși, în duminica aceea pe cînd se îmbrăca pentru masa de seară, îi trecu prin minte să petreacă seara la Bamako.

— Într-o seară în care s-a disputat la Paris marele concurs hipic, am și eu dreptul să știu cine a cîștigat. Radioul trebuie să fi anunțat. Am să mă duc să mă opresc o clipă la club. Și adăugă pentru sine : „Dragul meu, n-ai să joci".

* * *

Prin frunzișul des, zări de departe coliba. Grădina, balustrada, bungalow-urile, tot clubul era luminat feeric. Cînd ajunse în parc, zgomotul rîsetelor și al vorbelor era înăbușit de un gong.

Nu mai era nici un loc pe terasă. Robert rămase în picioare, stînjenit. Deodată simți că cineva îl bătu pe umăr.

Era Chauvinot ; negustorul îl duse la o masă în jurul căreia stăteau două femei tinere și un ofițer :

— Vino să te prezint unei doamne, care te cunoaște din vedere, dar care dorește mult să te cunoască

mai de aproape. Doamnă Colomba, îți prezint pe tovarășul d-tale de călătorie.

Robert de Coussan recunoscu pe conchista sa de la Tamba-Counda. Își fardase cu îndemînare pielea-i galbenă.

Cealaltă femeie era soția unui plantator de bumbac, d-na Heliet ; ofițerul, locotenentul Jauffret.

Acesta din urmă voi el oare să epateze pe noul secretar ? Aduse vorba despre colonizări, chestiunea irigațiilor — primordială pentru cultura bumbacului — viitoarea bogăție a Sudanului. Apoi se vorbi literatură, și, fiindcă Robert aduse vorba, de curse.

— Se știe rezultatul concursului hipic ? întrebă el.

— Da, marele favorit Ksar a pierdut cursa.

— Îți plac sporturile ? întrebă d-na Heliet. Și tenisul ? Ei bine, cred că-mi vei face plăcerea să vii la mine într-una din aceste zile.

— Cel mai frumos loc de tenis din Bamako, întări locotenentul ; după cum d-na Heliet e cea mai bună jucătoare.

Soția plantatorului de bumbac zîmbi, arătîndu-și dinții ascuțiți. Avea un ten strălucitor de blondă, gura cam mare, dar bine desenată. Era înaltă și sînii ei frumoși și tari păreau că vor să taie ștofa care-i ținea încorsetați. Joachim Chauvinot conduse pe Coussan spre alt grup, unde îl prezentă drept un prieten vechi.

Robert plăcu foarte mult tinerei blonde, care începu să-l fixeze stăruitor. La rîndul său, Robert o fixă și el.

Negustorul observă ocheadele :

— Te uiți, zise el, la frumusețea noastră locală, hai ? Dar și ea se uită. Mare lucru e și tinerețea.

Și fiindcă Robert protestă :

— Fii pe pace, sînt discret. De altfel, știi, între noi...

Și negustorul începu să înșire o sumedenie de anecdote despre această femeie, în casa căreia veneau mulți bărbați, în timp ce lipsea plantatorul de bumbac. Predecesorul d-lui de Coussan, Berlios, petrecuse cîteva nopți la ea și chiar guvernatorul...

— Ei, asta e, Kervelen ?

— Firește, dragul meu, toată lumea o știe și guvernatorul a fost chiar foarte plictisit. Se mai spune că în lipsă de albi ea trăiește cu negrul acela, Gorko, care stă colo în grădină. N-o părăsește niciodată.

De data aceasta Coussan tresări :

— Chauvinot !...

— Dar nu vezi cum se uită la d-ta ? De, o interesezi. A simțit carne de alb... Nu-ți dau nici opt zile ca să te culci cu ea.

— Ascultă, Chauvinot, vreau să plec.

— Cu ea ? Bine. A ! Să-ți mai dau o informație folositoare. Jauffret e amantul d-nei Colomba. Bagă de seamă.

Se servise șampanie, și d-na Colomba, puțin amețită își răcorea mîinile lipindu-le de gheața frapierei. D-na Heliet bea de zor, cu ochii lucitori și rîzînd tare.

Într-un tîrziu, tînăra femeie rosti :

— Va să zică, Isabela, ne-am înțeles, pe mîine. La ora cinci ca de obicei. Vii și d-ta. Jauffret, nu ? Și d-ta d-le de Coussan ?

Cei doi bărbați se înclinară.

După ce femeile plecară, — d-na Colomba însoțită de locotenent, și d-na Heliet cu Gorko, — Chauvinot murmură :

— Partie carrée...

Robert de Coussan dădu din umeri. Refuză să ia parte la pokerul organizat de negustor.

În vreme ce se întorcea la Coulouba, în trăsura ale cărei felinare luminau calea, fredona un cîntec voios.

— Isabela ; se numește Isabela ! Iată un nume pe care am să-l transcriu în carnetul meu. Dar cealaltă, roșcovana cum s-o fi numind ?

Zîmbi, plin de încredere în norocul său la femei.

— Ei, o să aflu în curînd, își zise el.

*

* *

Vila „Koukou“ era o căsuță bască. Acoperișul cu țigle roșii contrasta puternic cu pereții albi. În mijlocul grădinii, un teren de tenis cu asfalt roșu.

D-na Heliet juca împotriva coaliției Isabelei Colomba și a ofițerului, cînd apăru Coussan adus de Gorko.

— Din fericire ne-a sosit ajutor, Delfina, rosti ironic tînăra brună ; dacă ai fi fost singură, eram bătuți.

— Iată o primire triumfătoare, răspunse tînărul. Și el își zise :

— Slăbuța asta bănuiește ceva și are necaz pe mine.

Partida începu pe jumătate serioasă, pe jumătate în glumă și toți își aruncau glume, în vreme ce rachetele spintecau aerul.

D-na Colomba ghicise ; Robert era inferior celor trei parteneri. D-na Heliet cîștiga toate partidele.

exceptînd aceea cu Robert. Niciodată nu jucase atît de prost.

La drept vorbind, era distrat. Se uită la tînăra femeie care juca frumos cu o grație de felină.

Din pricina salturilor flanela se strînse pe corpul ei, și sub stofa umedă de sudoare, sînii se vedeau mai bine decît în ajun, la Soudan-Club.

Pe cînd erau împreună, la extremitatea terenului, Isabela zise lui Coussan :

— Așa înțeleg și cu... ai urmat sfatul meu. Nu mă compromiți...

La ora 7 jumătate, o trăsură a reședinței veni să ia pe secretar.

— Plecăm și noi, nu e așa, Jauffret ?

D-na Heliet se întoarse spre Robert :

— Aș vrea să stau puțin de vorbă cu d. de Coussan. Am primit o grămadă de ziare de la Paris, și fiindcă dumnealui sosește de acolo, trebuie să știe multe. Sunt sigură că e admirabil informat în privința modei feminine.

D-na Colomba răspunse în doi peri.

— Fii pe pace. Se pricepe mai bine la modă, decît la cultura bumbacului. Ți-l lăsăm, Delfina.

— Ce ai făcut Isabelei ? întrebă d-na Heliet, după ce se instalară în salon, în fața unei duzini de reviste ilustrate. Nu prea pare să te aibă la stomac. Mi se pare că ați călătorit împreună ?

Robert de Coussan răspunse pe tonul cel mai natural că, într-adevăr, fusese tovarășul de drum al d-nei Colomba în expresul de Sudan și, chiar în același compartiment, dar că nu i-ar fi adresat nici un cuvînt.

Tînăra femeie rosti pe un ton ironic :

— Nu ești vorbăreț.

— Poate, adăugă el. Prietena d-tale a observat însă că mă uitam mult la d-ta, fapt pentru care îți cer scuze...

— Cred că n-o să-mi faci curte ?

Dar privirea-i dezmințea cuvintele. Ea se cambră într-un gest familiar pe care Robert îl mai observase la club.

Un ziar căzu ; amîndoi se aplecară ca să-l ridice. Ea fu mai rapidă și, pe cînd se ridica, se lovi ușor în ceafă, care exala un parfum de mosc.

Ea simți respirația lui și totodată își dădu seama de dorințele care îl frămîntau. Totuși, tînărul nu se grăbi să se îndepărteze.

— Il fac pe șoferul d-tale să mă aștepte, zise ea în sfîrșit ; vrei să stai la masă cu mine? Soțul meu este la Dakar. O masă modestă fără ceremonie. Pe urmă vom avea tot timpul să vorbim de modă.

— Dar vezi că n-am prevenit la Coulouba.

— Șoferul va face comisionul. Ne-am înțeles, așadar.

Ea făcu o strîmbătură ușoară cînd secretarul ceru să-i vină mașina la ora 11.

Robert se instalase în fața ei, înaintea unei măsuțe scunde încrustată cu fildeș. Ea dăduse ordin ca să se servească masa în fumoarul sudanez, în locul sufrageriei. În mijlocul odăii, se afla un divan acoperit cu perne ; pe pereți scoarțe de toate culorile, iar în colțuri, o zeiță și un zid de lemn negru de un realism obscen.

— Nu te uita. Sînt îngrozitori.

Dar prin sistemul acesta ea știa să-l facă tocmai dimpotrivă ca să se uite.

Gorko servea, impasibil și mut ca o statuie de abanos ; se furișa discret pe covorul de lînă. Era în-

brăcat într-un halat negru. Cînd se pleca spre a servi un fel de mîncare, se vedea pe spinarea lui jocul armonios al mușchilor.

— Splendid bărbat ! riscă Robert.

D-na Heliet răspunse indiferentă.

— Da ! E un specimen frumos al rasei negre.

Mîncară un pui ardeiat și o mîncare indigenă de asemenea ardeiată.

— Cam sudanez meniul meu, nu e așa ? Să mă scuzi, te rog, dar credeam că o să mănînc singură în astă seară. Uite, adăugă ea, te primesc ca prieten ; mi-am păstrat chiar costumul de tenis.

Spunînd acestea d-na Heliet vîrî piciorul fără ciorapi în pantofii de tenis.

— Altfel n-aș fi rămas, reluă ea ; oare mă vezi în costumul acesta pe plajă în fața unei doamne în rochie de seară ?

Ea rîse din nou cambrîndu-și talia.

— Acum vom privi frumoasele mondene pariziene.

Sări pe divan și-și scoase sandalele.

— Fără jenă, nu e așa ? La mine stau toată ziua astfel. Îmi place grozav să umblu cu picioarele goale pe covor, pe nisip, pe pămînt și chiar în stradă. Cu Isabela am ieșit astfel într-o seară, și simțeam o deosebită plăcere să umblu astfel în iarbă, in praf ca animalele, ca negrii. Ai să-mi spui că am gusturi de negresă.

Ea agită picioarele-i mici ca și cum ar fi umblat încă pe stradă. Robert le luă, le mîngîie ușor ; ea nu le retrase. Atunci el îi sărută picioarele.

Ea nu mai vorbea și-l lăsă să-și plimbe mîinile pe tot corpul ei. Era încă în brațele lui, pe jumă-

tate goală, cînd deodată apăru Gorko ținînd în mînă o tavă de argint.

— Pleacă, zise ea cu o voce aspră.

Robert se dăduse la o parte ; dar îl lipi de pieptul ei și cu gura lipită de urechea lui șopti :

— Nu te teme. Mă iubește ca un cîine. Ca un cîine, tu.

El o posedă în grabă, trîntită pe pernele divanului. Mirosul pielii divanului și tot astfel mirosul ei de roșcovană, se îmbinau ca să alcătuiască un parfum straniu, bestial, cum nu cunoscuse niciodată.

Cînd trebui să plece, ea se lipi de el. Își întinse talia ca o femelă ce pîndește îmbrățișarea masculului.

— Rămîi, rămîi...

Totuși el plecă.

În depărtare se auzi uruitul mașinii care îl ducea spre Coulouba.

Delfina Heliet fugi la ușă. Cu tot întunericul din sală, ghici prezența unui om. În șoaptă, ușor de tot, ea strigă :

— Gorko. Negrul sosi.

Delfina Heliet se așează pe divan :

— Culcă-te jos.

Cu degetul arătător al piciorului căută să deschidă buzele groase ale negrului. Simțea o plăcere stranie să facă pe negru să repete gesturile amantului ei Gorko procedă cu o grabă lacomă dar, totuși, sfioasă.

Ea îl răsplăti mîngîindu-l cu mîna ca pe un animal. Simțea, sub palma ei, carnea negrului tare și lucioasă. Apoi se apropie de el privind în oglindă lupta dintre corpurile lor atît de deosebite.

Gorko o domina cu un cap, plecat pe această pradă pe care nu îndrăznea s-o înlănțuie încă, nemișcat ca un cîine de vînătoare la pîndă.

Deodată, d-na Heliet își lipi sînii de trupul dur, își întoarse gura de la fața sumbră care se pleca și își oferi corpul.

Și ea fu aceea care se dădu lui Gorko.

Lucraseră cu rîvnă. Curierul de la Paris pleca a doua zi. La 11 guvernatorul semnă ultimul raport.

Secretarul închidea plicurile. Kervelen, întors spre fereastră privea Nigerul, care strălucea în bătaia lunii ca o spadă uriașă aruncată în iarbă.

— Am fumat prea mult, Coussan.

Deschise fereastra ; un aer înghețat pătrunse în birou.

— Mă prind că noaptea aceasta de ianuarie nu e mai rece ca la Paris. Trebuie să te ferești de clima noastră sudaneză. Zilele sînt foarte calde, dar îndată ce soarele a apus, tremuri de frig.

Și în vreme ce închise geamul, întrebă pe un ton neglijent :

— Dar ce s-a petrecut la Soudan-Club ?

Robert de Coussan zîmbi oarecum stingherit.

—O, nimic. O ceartă la bridge. La bacarra ar fi fost mai grav, fiindcă e mai scump ; dar nu îmi permit jocul de bacarra.

— Da, da... în sfîrșit mi se pare că d-na Colomba a rostit unele cuvinte dezagreabile la adresa d-tale.

Și Heliet ți-a luat apărarea. Ești foarte simpatic lui Heliet, Coussan. E clasic.

— D. Heliet este un colonist îndrăzneț, un om inteligent și instruit.

— Și care are o soție delicioasă. Desigur d-na Colomba și d-na Heliet sînt certate ?

— Nu știu... fără îndoială.

Kervelen dădu din cap :

— Ce de complicații ! Te-am prevenit, dragă prietene. Ascultă, Coussan, îmi vine să te trimit în inspecție. Nu cunoști Tombouctou-ul ? Am acolo, pe malurile Nigerului un profesor de agricultură, Brese care nu face absolut nimic. Un nenorocit de altminteri, de care mi-e milă. Dar există limite. Ar trebui să te duci la el și să-i comunici în mod discret că lenevia sa a durat cam mult. Să nu-l blamezi oficial ! Să știe doar că l-am luat la ochi. Dacă nu va fi de ajuns, vom aviza. Și apoi plecarea aceasta o să-ți mai schimbe ideile.

Guvernatorul se sculă și se îndreptă spre tînărul, care privea cu încăpățînare covorul :

— Dar nu sînt supărat ; dimpotrivă, sînt foarte mulțumit de d-ta. În 10 luni ai priceput și ți-ai asimilat totul. Dar...

Fredonă o arie din „La dame blanche".

— Haide, nu mai fi supărat. Ei, dar știi că ești susceptibil ! Am să-ți dovedesc că te socotesc drept prieten. Vino în haremul meu. Să știi că aici nu intră cine vrea. Afară de Weyler... Nu ți-am vorbit de el ? Nu ? mă mir㠎. E un om foarte sigur.

O luară pe o săliță, spre apartamentul privat al guvernatorului.

— E foarte modest haremul meu. O singură femeie, o negresă, sau aproape, — o maură. Intră.

Intrară într-un salonaș, slab luminat de o lanternă arabă așezată chiar pe jos. Pe o scoarță o femeie tînără ședea turcește. Se uita la ei fără să se miște.

— Madjuda, zise Kervelen, pregătește ceaiul din țara ta.

Ea se sculă, porni încet spre un cofret și luă un sac de piele.

Coussan își aducea acum aminte că o întrezărise într-o noapte, pe cînd se întorcea tîrziu de la vila Cous-Cous. Erau aceleași văluri albăstrii care se fu-rișau asemenea unor năluci pe terasa palatului.

Pe o tavă de pămînt, Madjuda ațița scînteile pe jumătate stinse. Se plecase deasupra lor și sufla încet.

Cărbunii se aprinseră în curînd și culoarea lor lumină fața ei brună ; părul ei lung atingea pămîntul.

Coussan admiră cu nesaț ochii ei mari și senini ca apa curată a unui lac.

În vreme ce prepara băutura, Kervelen povestea :

— Am primit adineaori vizita lui Lancelot. Lancelot, după cum știi — ai găsit cu siguranță scrisori din partea lui de cînd ești aici — reprezintă o puternică firmă colonială.

În fiecare an, inspectează birourile sale din Maroc, din Africa occidentală și din Africa ecuatorială. În toate călătoriile sale vine însoțit de servitorul lui Panka, pe care îl are de multă vreme în serviciu.

La Conskry, Lancelot a fost chemat la serviciul sanitar. Spre a se evita propagarea bolii somnului, s-a hotărît — și foarte înțelepțește de altminteri — că orice persoană trecînd dintr-o colonie în-

tr-alta, trebuie supusă unui examen sanitar și să i se ia sînge.

Lancelot jură pe toți sfinții că n-avusese nici un contact cu musca țețe, musca aceea ucigătoare și medicul consimți să-i evite corvoada ; în schimb servitorul trebui să se supună. I se luă, deci, lui Panca vreo cîțiva centimetri cubi de sînge, care dădură la analiză un rezultat negativ.

În răstimp, Lancelot își continuă călătoria. Peste opt zile, la Camerun, o nouă pretenție din partea serviciului sanitar. Același proces. La sosirea în Sudan același lucru.

— La Dakar, îmi spunea Lancelot, servitorul meu m-a întîmpinat plîngînd : „Stăpîne, aici e rost de murit". Și el mi-a spus că tot luîndu-i sînge nu va mai avea deloc, astfel că preferă să moară imediat.

Afacerea s-a aranjat, și servitorul meu trăiește încă ; dar la Bamako, a aflat de la un soldat senegalez că acesta a primit crucea de război pentru că „și-a vărsat sîngele pentru Franța". Panca e convins că și el a făcut la fel și își așteaptă decorația.

Ceaiul maur era gata. Matjuda oferi mai întîi stăpînului ei o ceașcă ; apoi lui Robert, care avu timpul s-o fixeze îndelung.

Părăsindu-l, guvernatorul zise lui Coussan :

— Iată ce ți-ar trebui.

— E încîntătoare, replică el cu o sinceritate care măguli nespus pe Kervelen.

— E destul de frumoasă, dar mai ales, este ascultătoare. Maurele, slavă Domnului, nu sînt amante. Și mai ales ele nu pălăvrăgesc ca Isabela și Delfina...

Dacă, cel puțin, Matjuda te-ar împăca cu rasa neagră.

Și el conchise cu un zîmbet blînd :

— Adu-ne una din Tombouctou.

*

* *

O ființă roșcată străbătu pista într-un salt de doi metri, între gardul gigantic al ierburilor.

— O panteră, zise Kervelen.

Robert de Coussan aruncă o privire la carabina pe care o avea la picioarele sale, în trăsură.

— Inutil, adăugă guvernatorul, nu te-ar aștepta, și nu avem timpul.

De două ceasuri în șir, cutreierau un teren muntos năpădit de ierburi uriașe.

Maimuțele roiau pretutindeni atrase de zgomotul motorului.

Plecînd din Bamako trecuseră pe lîngă căderile de apă din Kotuba. Acolo, Coussan văzuse Nigerul, acest fluviu lat și leneș, împărțit în mii de torente spumoase ce-și căutau drum printre stînci.

Părăsiseră capitala Sudanului la ora 8 : trecuse de 12 cînd automobilul stopă în fața reședinței din Kulicoco.

Gras, cu fața înecată în slănină și cu barba nerasă, directorul din Kulicoco își punea toată mîndria în talentul culinar al servitorului său pe care-l învățase să gătească picioare de vițel.

La desert trase deoparte pe guvernator ; în timpul convorbirii secrete, Coussan se duse pe terasă și privi vaporul cu care urma să plece în curînd.

„Nababul“ care făcea serviciul între Kulicoco și Kabara, port din Tombouctou, era asemenea unuia din acele vapoare care fac curse pe Sena.

— Am impresia că plec la Saint Cloud.

Vaporașul fumega, iar pe punte, un flăcău vînjos dădea ordine în gura mare unei armate de negri.

Erau cinci sute rînduiți pe flancuri așteptînd să se îmbarce în cele patru luntri pe care trebuia să le remorcheze „Nababul“.

Kervelen se întoarse ;

— Te uiți la oamenii aceștia ? Sînt indigeni, recrutați pentru construcția drumului de fier Thies-Caies și care se întorc spre satele lor.

Oamenii aceștia fac parte din tribul Bobo. De aceea n-au altă haină pe ei decît sfoara aceasta care menține un petic lat de două degete. In schimb, nevestele lor, socotind că n-au ce ascunde, se plimbă goale pușcă.

Coborîră spre mal. Era două după amiază. Soarele ardea cu putere, iar nisipul cald încinsese tălpile de pînză ale lui Robert de Coussan.

—Am aflat lucruri frumoase despre profesorul nostru de agricultură, urmă guvernatorul. În loc să studieze posibilitățile de plantare, d. Bresse e la 500 kilometri de aici, la Gundham, la pescuitul peștilor pe lacul Debo. Dacă nu te-ai duce d-ta la el, i-aș trimite o telegramă nespus de drastică. Trebuie să-l mustri cu frenezie.

— Dar, replică secretarul, lacul Debo înainte de Gundham ? Atunci călătoria mea la Tombouctou este...

— Nu ; după ce i-ai făcut morală lui Bresse te mai repezi la Tombouctou. Haide, văd că arzi de dorința să te înapoiezi ca să discuți industria bumbacului cu d-na Heliet.

— Dar Tombouctou trebuie văzut, dragul meu. La Paris, nimeni n-a auzit vorbindu-se de Bamako, capitala Sudanului, dar toată lumea cunoaște Tombouctou. Du-te, vei fi primit acolo de colonelul Richen, care comandă regiunea. E un om de treabă. E drept că e cam aspru și că e convins că Sudanul a fost cucerit de militari și, ca atare, ei trebuie să-l administreze. Bineînțeles că aceasta nu e părerea celor de la Dakar, de la Paris și nici măcar a mea.

*

* *

Flăcăul vînjos coborîse de pe punte.

— Plecăm, d-le guvernator.

— Escalaïs, prezenta Kervelen, înalt comisar pe „Nababul“ ; tulonez din naștere și sudanez prin vocație.

Masa de pe vapor e mai bună de o sută de ori decît aceea a celui mai strașnic hotel din Dakar. N-o să mori de foame, Coussan... și nici de sete.

*

* *

„Nababul“ porni ușor spintecînd fluviul lat și punînd o pată albă pe întinderea apei.

„În ciuda tristeții priveliștii Nigerului, scria Robert de Coussan în jurnalul său, sîntem cu toții de o veselie nespusă. Și totuși majoritatea pasagerilor

care sînt cu mine, se duc la posturile lor în mijlocul mărăcinișului. Cîțiva din ei vor trebui să meargă 30 de zile pe jos pînă să dea de casa unui european. Timp de doi ani vor trebui să trăiască într-o colibă sărăcăcioasă, arși de soare și prada țînțarilor.

Singur cu indigenii și cu amintirile...

În fiecare zi intimitatea noastră crește. Femeia acelasta care dansează în fiecare seară pe punte, e roasă de friguri. Tînărul acela de 26 de ani — vîrsta mea — uită în alcool că pleacă într-o țară din care nu te întorci totdeauna. Cel puțin doi din predecesorii lui nu s-au mai înapoiat.

Înțeleg, acum, de ce cîntăm atît de tare și de ce bem atîta șampanie. Veselia aceasta grozavă, am mai văzut-o, odinioară, pe front, în cantinele gărilor de unde porneau trenurile de împrospătare "...

*

* *

Printre pasagerii „Nababului", se afla un moșneag, cu privirea blîndă și liniștită și cu o barbă tot atît de albă ca și anteriul său.

Era un misionar, care se numea părintele Doume. Dacă e drept nu bea patru pahare mari de alcool ca Escalaïs, bea în schimb unul singur. Cînd pe bord, fonograful cînta un shimmy, preotul bătea măsura cu sandalele.

Dar, la fiecare escală, părintele Doume se ducea să vorbească, în limba lor, cu locuitorii de prin partea locului, împărțindu-le cuvinte bune și nuci de kola.

— Îi convertești, cel puțin ? întrebă Coussan.

Se aflau la pupa, „Nababului" pe o noapte fără lună. Nu se auzea alt zgomot decît huruitul mașinii.

— Mă silesc, răspunse misionarul. Cu aceia care sunt musulmani nu e mare lucru de făcut. Fatalismul lui Mahomet se potriveşte prea bine cu lenevia lor congenitală. La ce bun să încerce să progreseze, de vreme ce totul e scris !

. Dar la fetişişti reuşim. Femeile îndeobşte, mai inteligente, mai muncitoare, — de altfel, ele muncesc ca vitele pentru soţii lor — primesc cuvîntul Domnului, ca o reabilitare, ca o înviere...

Atras de lumină, înghiţit aproape de ea, un peşte uriaş sărise pe vapor. Zece mîini negre se abătură asupra lui, şi cu cuţitul, pe care îl purta la brîul cu care îşi încinsese nuditatea, un negru îi tăie capul.

— Şi apoi, urmă părintele Doume, nu sînt numai negrii. Sînteţi şi d-voastră francezii, aruncaţi în pustiul acela unde sînteţi lipsiţi de sprijin şi adesea de credinţă. Poate că aveţi mai multă nevoie de noi ca negrii.

Urmă o clipă de tăcere. Preotul revedea toată viaţa lui petrecută în Africa, în vreme ce tînărul se gîndea ce va fi viaţa lui.

Părintele fu cel dintîi care întrerupse tăcerea.

— Am cunoscut la Volta, un administrator civil. Am avut nenorocirea să-i vorbesc de religie. Era un om violent şi înăcrit.

Timp de o lună, n-a voit să-mi vorbească. Dar eram singurii albi din sat. Trebuia, deci, să vorbim. Am vorbit, dar nu de D-zeu, firește.

Într-o zi se îmbolnăveşte de friguri. Pînă la medicul cel mai apropiat trebuia să facem opt zile. Era pierdut şi o ştia.

L-am îngrijit cît am putut mai bine... Şi a venit noaptea pe care am simţit-o că va fi cea din urmă a vieţii lui.

N-am îndraznit să-l împărtășesc. Era totuși datoria mea, o recunosc ; dar nu voiam să-i răpesc o ultimă speranță.

Pe la 2 dimineața, bolnavul mi-a spus :

— Domnule, spune negresei să plece.

Și după ce aceasta plecă :

— Părinte, mi-a spus el, aș vrea să mă spovedesc.

După ce termină, mă privi zîmbind :

— Doamne, e ceva pe care nu ți-am mărturisit-o : de șase luni îmi făceam rugăciuni în fiecare seară.

— Dar ce faceți acolo ? întrebă Escalaïs ; părinte și d-ta, d-le secretar, se încălzește șampania.

— Venim, strigă voios misionarul ; dar, în vreme ce pleca cu Robert, îi strînse prietenește mîna.

*

* *

Peste cinci zile „Nababul“ sosi la lacul Debo. O apă uriașă înconjurată de arbori, zguduiți de valuri.

Așezat pe un butoi de debarcader, un om îmbrăcat în haine kaki fuma o lulea.

Escalaïs cu o mișcare ușoară a capului, îl arătă lui Robert de Coussan : D. Bresse, zise el.

Secretarul coborî, și se prezentă.

— A, te duci la Tombouctou ?

— O, sărmanul Tombouctou nu-i atît de misterios. Nu e așa că nu ești grăbit ? Rămîi cîteva zile cu mine.

„Nababul“ urma să plece peste o jumătate de oră.

În fața acestei primiri cordiale și plină de încredere, Robert de Coussan se simți incapabil să comunice în mod brutal instrucțiunile guvernatorului.

Și apoi, nu trebuia numai să-l înștiințeze, dar chiar să-i facă o morală strașnică. Aceasta era doar dorința lui Kervelen. Dar cum era să se ducă la Tombouctou după plecarea „Nababului ?“

— Nimic mai ușor, explică profesorul, eu însumi voi fi acolo și la sfîrșitul săptămînii, am să te conduc la Kabala.

Iată un om, se gîndi secretarul, pentru care timpul nu e bani. Se vede că face parte din familia acelui funcționar care-și umplea pernele cu scrisorile — nedesfăcute — pe al căror plic era scris „urgent“. Povestea mi s-a părut nostimă ; acum o cred adevărată.

Apucîndu-l pe Robert în mod familiar de braț, Bresse îl conduse la barcă, lungă de 5 pînă la 6 metri și care avea în mijloc două cabine.

— Vom sta aici în modul cel mai plăcut cu putință, zise Bresse, care părea încîntat de tovarășul de călătorie pe care i-l trimisese întîmplarea, afirma el :

— Fiecare cu odaia sa, ca pasagerii de lux.

Pe mal, două negrese contemplau pe noul venit.

Bresse le arătă cu un gest :

— Nevestele mele. Ce vrei, dragul meu, poligamia e singura plăcere pe care o poți avea aici, împreună cu vînătoarea bineînțeles. În condițiile astea trebuie să profiți. D-ta ești vînător ?

Secretarul făcu un gest vag, care putea trece drept o aprobare.

— Am venit aici ca să caut un fel de berze, urmă profesorul de agricultură, dar nu mai există. Ah ! s-au dus timpurile bune.

Oftă. Coussan șovăi.

Bresse își mărturisea singur greșala. Era poate momentul să-i vorbească. Amînă însă mustrările,

Urmau să stea doar cîteva zile împreună ; la ce bun, deci, să-l tulbure cu observaţiile.

*

* *

Fu o zi delicioasă pe care o petrecură discutînd şi evocînd tot felul de amintiri. Bresse vorbea frumos şi avea o cultură care produse uimirea secretarului. În curînd însă avu explicaţia acestui fapt.

— Eşti nou venit aici ? întrebă Bresse ; cu siguranţă că regreţi Parisul. Şi eu l-am regretat, dar acum nu-l mai regret Colonia este singurul refugiu al acelora care nu vor să ceară nimic şi nu vor să datoreze nimănui nimic. O viaţă largă, fără confort poate, dar şi fără stăpîn.

Cînd am terminat facultatea, — sînt un laureat al Institutului agronomic, — eram un om plin de ambiţii. Am cerut să fiu mutat în colonii. Voiam să revoluţionez totul.

Ţi-ai găsit. E drept că ar fi posibil să se înfăptuiască ceva ; bunăoară făcîndu-se irigaţii aici, s-ar putea produce bumbac, dar e imposibil să faci treabă cu negrii.

Mai întîi trebuie să-i recrutezi cu forţa, apoi să-i supraveghezi necontenit. La un şantier, mai du-te vino, dar într-o plantaţie...

Negrii nu lucrează decît exact ca să nu moară de foame. Pe ei nu-i priveşte apoi decît hrana de azi, de cea de mîine nici nu vor să ştie. Pe urmă nevoile lor sînt extrem de reduse.

Cîteva păsări cenuşii trecură în zbor întunecînd o clipă cerul. Bresse le urmări, apoi reluă :

— La urma urmei, cred că negrii au dreptate. Toate grijile, toate deceptiile noastre nu-și au obîrșia decît în exigențele noastre ; averea, ambiția, mofturi ! Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce. Iată adevărul, singurul adevăr !

Tăcu. Pe lac era o liniște desăvîrșită, întreruptă doar, din cînd în cînd, de țipătul rațelor.

La masa de seară, Bresse vorbi despre viața de la Bamako și, îndată ce se înseră, ca împins de o dorință irezistibilă de a se convinge, de a se justifica, rosti rar :

— Da, negrii au dreptate. Am venit ca să le fiu profesor, să-i civilizez. Civilizația ! Ce mai minciună ! Le dăm viciile noastre fără să-i dezbrăcăm de ale lor.

Ei m-au învățat cum trebuie să fiu. Am început să le luăm femeile ; eu însumi le-am luat lenevia instinctivă, ascultarea pasivă a acestei legi a efortului minim, lege care înseamnă înțelepciunea.

*

* *

Discutară încă multă vreme. Apoi, deodată, Bresse se sculă, arătînd cabina cealaltă. Un murmur ușor și cîteva rîsete înăbușite se auzeau îndărătul peretelui.

— Am filozofat destul, tinere ; să mergem acum să vedem femeile.

Deschise ușa. Cele două negrese stăteau instalate turcește pe o scoarță, asemenea Matjudei, amanta lui Kervelen.

— Tako și Dudu, d-le de Coussan ; pe care o alegi spre a te distra în clipele pe care vei binevoi să le petreci pe yachtul meu ?

Și fiindcă secretarul protestă :

— Haide, haide, te crezi încă la Paris ; sîntem pe lacul Debo, în inima Africii, fără altă morală decît aceea a naturii, care a creat femeia pentru desfătarea masculului.

Alege ! Crede-mă că aleasa va fi măgulită. Tako e poate mai frumoasă, dar Dudu are mai mult temperament.

Robent de Coussan alese pe Dudu. Era pentru întîia oară că avea o negresă. Nu mai simțea însă repulsia fizică ce-l cuprinsese la Dakar la contactul rece cu epiderma negresei.

O strînse la piept pe patul strîmt al lui Bresse — singurul pat al yachtului — pe care prefesorul ținuse să i-l cedeze.

Desmierda trupul puternic al negresei. Luminat de flacăra tremurătoare a lumînării, se minuna de uniformitatea pielii. Pe pîntece, Dudu avea un păr scurt asemenea astrahanului.

O posedă mai întîi, cu mai multă curiozitate decît dorință. Ea îl lăsă să facă, fără emoție aparentă, dar cu știința aceea ereditară pe care o au femeile musulmane ca să satisfacă pe stăpîn.

Totuși în ultima noapte, se însufleți deodată. Fu atunci cînd tînărul, istovit de desmierdările zilelor precedente, dobîndi mai greu plăcerea finală.

Ea îl strîngea acum în brațele-i vînjoase, iar buzele-i groase se desfăcură lăsînd să scape un geamăt de voluptate.

Robert simți o bucurie de care însă mai tîrziu îi fu rușine ; dar negresa ducîndu-se ca de fiecare dată,

după desmierdările amoroase, să se culce pe scoarța ei, Robert sări jos din pat și, pînă la zi, o ținu strîns în brațe.

*

*

La Niafunké, yachtul întîlni „Nababul“ care se înapoia.

— Escalaïs, zise Bresse comisarului vaporului, nu e nevoie să spui la Bamako că m-ai întîlnit pe lacul Debo.

— Am înțeles, răspunse celălalt rîzînd. Asta ar mai trebui ca să ne mîncăm între noi.

„Dacă ar ști !“ se gîndi Coussan ; căci secretarul nu îndrăznise încă să vorbească.

Într-o dimineață, profesorul arătă oaspetelui său stîlpii stației de telegrafie fără fir de la Kabara.

— Peste o oră vom ajunge acolo. Mi-ai spus că Richen știe că vii, astfel că o să-ți trimită un ofițer cu un cal ca să te poți duce la Tombouctou.

Iată-te întors acum la viața oficială, la civilizație. Cel puțin vei păstra o amintire bună a vieții noastre de quasi sălbatici ?

— Bresse, răspunse Coussan, punînd mîna pe umărul profesorului, Bresse, te-am mințit.

— Cum ? În ce privință, nu te înțeleg.

— Bresse, mă duc în adevăr să fac o vizită colonelului Richen, dar această vizită nu e decît un pretext al călătoriei mele.

Profesorul făcu un pas înapoi.

— Da, guvernatorul știa că vînezi pe lacul Debo.

— A ! înțeleg acum. Ei, în ciuda afirmațiilor lui Escalaïs, există și aici oameni care se îndeletnicesc cu spionajul. Și d-ta ai fost însărcinat, nu e așa, ca să mă chemi la ordine.

— Kervelen m-a trimis, tocmai ca să nu rămînă nici o notă la dosarul d-tale. El ar vrea să te întorci la Goundham. ceea ce o să faci chiar fără ordine. Atunci am tot amînat de la o zi la alta, această convorbire. N-am înțeles să te trădez, fiindcă îți sînt prieten.

Profesorul se uită o clipă la Robert, apoi îi strînse mîna :

— Te cred, d-le de Coussan. Vai, ca să fiu scuzat trebuie că acela care acuză să trăiască așa cum trăiesc eu, printre mărăcini. Kervelen e un om de treabă ; dar stă într-un palat. Nu vede decît albi.

— Am să-i vorbesc, Bresse. Promite-mi însă că vei continua lucrările de care mi-ai vorbit.

Profesorul dădu din umeri.

— N-aș putea să-mi țin jurămintul, fiindcă m-am sălbăticit.

— Și atunci ?

— Și atunci guvernatorul o să ceară permutarea mea într-altă colonie. Aici sau acolo, mi-e egal.

În zare se vedea acum Kabara.

Lăsîndu-l pe Bresse la prora yachtului, tînărul se duse în cabina sa.

Dudu instalată pe o scoarță se juca cu niște monede de nichel.

Robert de Coussan luă o brățară de argint și i-o oferi.

Dudu îi mulțumi mîngîindu-l pe obraji.

— Tu ești mai frumos ca el, zise ea arătînd pe Bresse.

Apoi, lovindu-și pîntecele gol :

— Poate mi-ai făcut și un copil.

Spunînd acestea, izbucni în rîs.

*

* *

Peste zece minute secretarul galopa pe un cal mic alături de un locotenent trimis de colonelul Richen.

În mai puțin de două ore ajunseră la Tombouctou.

*

* *

Colonelul Richen era un bărbat sound și nervos. Îi plăcea mult Sudanul și, după masă, în vreme ce soția sa servea cafeaua, îi ținu lui Rorbert un curs despre viitorul coloniei.

— De sute de ani, explică Richen, bumbacul e cultivat în văile Nigerului. Dar ca să se poată avea un bumbac superior și deci spre a putea fi bine vîndut trebuie lucrări de irigație.

E drept că aceste lucrări ar cere capitaluri foarte importante, dar, după un proiect ce se numește canalul de Segou, apele Nigerului vor fi în parte trimise spre Bamako, asigurîndu-se astfel irigarea a peste 750 mii hectare.

Și atunci cînd pămînturile udate vor fi în plină exploatare ele ar furniza metropolei peste o sută de mii de tone de bumbac pe an.

O sută de mii de tone. Gîndește-te, d-le secretar ; am avut ocazia să fac o mică excursie pe lacurile Pati și Haro. Acolo s-ar putea iriga, cu o muncă mult mai modestă, 15 mii de hectare.

Tolo și Faguibine, la nord de Gundham, ar putea aduce culturii bumbacului 100 mii de hectare.

Secretarul voi să probeze că chestiunea aceasta nu-i era cu desăvîrșire necunoscută.

— Cred, zise el, că se simt oarecare dificultăți în ce privește mîna de lucru.

Colonelul ripostă imediat :

— S-au găsit oameni pentru linia Dakar-Nouli-koro. Nu, nu sînt negri care lipsesc, ci albii energici. Ne trebuie soldați, d-le secretar. Îmi pare rău că trebuie să spun aceasta unui funcționar civil, dar e purul adevăr.

Nevasta colonelului, o femeie înaltă și urîtă interveni și ea în discuție :

— Domnii care ni se trimit de la Paris, se interesează mai mult de negrese decît de bumbac.

— Haide, lasă astea... te rog să scuzi pe soția mea, d-le de Coussan, dar are fobia negreselor.

Secretarul zîmbi.

— Dar d-na Richen nu m-a jignit deloc. Sînt celibatar.

— Și sper că vei rămîne, replică ea. Nu înțeleg cum un om civilizat poate să se încurce cu atari femei care miros urît.

— Nu e vorba, sînt cîteva din ele care sînt frumoase, răspunse colonelul ; uite bunăoară aceea care trece prin piață.

Spunînd acestea îl conduse pe Coussan pe terasă. O negresă venea spre ei.

— E sora amantei lui Lignières, făcu colonelul.

— Încă unul care trăiește cu o negresă. Și care se afișează cu ea.

D-na Richen interveni supărată :

— Și totuși ce băiat drăguț era locotenentul de Lignières, cînd a sosit aici anul trecut !

Coussan se întoarse :

— De Lignières ? E un nume din Berry. Am avut un camarad în liceu cu numele de Jean de Lignières. Sînt vreo zece ani de cînd nu ne-am mai văzut.

— El e, zise colonelul. Mi se pare că e din Indre. Bun ofițer, dar prea negrofil.

Negresa ajunse acum în dreptul lor. Înălță capul și Robert văzu obrazul ei fin și tot astfel ochii ei mari și frumoși.

Trecu repede călcînd ușor nisipul roșu.

*

* *

— Ba da, spuse Lignières, știam că erai la Bamako,

— De ce nu mi-ai scris ?

— De ce ? Nu ne-am mai văzut de nu știu cîți ani. Aș fi avut aerul că vreau să fac curte secretarului guvernatorului. Ofițerul avea orgoliul timizilor, mărit încă de singurătate.

Secretarul privea masa tixită cu hîrtii.

— Mult de lucru ? Dar nu par să fie rapoarte militare. Scrii ? Un roman pesemne ?

— Un roman ?, nu, ceva mai interesant. Cel puțin așa sper. Un studiu asupra sufletului negrilor.

Coussan zîmbi :

— În adevăr mi s-a spus că te interesezi de sufletul negrilor.

— Ți-a spus-o nevasta colonelului. Hai ? Ce femeie stupidă ! Și geloasă, dragul meu. Colonelului nu i-ar displace să se intereseze de trupul negreselor. Dar soția lui nu-l părăsește o clipă.

Da, am o amantă neagră, urmă el. Ei și ? Da, am învățat mai mult cu ea în zece luni despre negrii ca în timpul celor patru ani trecuți în mod stupid ca să-i disprețuiesc. Stai mult aici ?

— Patru zile...

— Am să-ți fac cunoștința lui Pacouda.

— Pacouda ?

— Un fost preot alb, însurat cu o negresă de 15 ani. E însurat în lege și e și tată. E singurul om, care a înțeles în adevăr această țară. A înțeles-o și o iubește. E un om care stimează Europa și pe europeni după justa lor valoare. Un blazat.

— Știi că mă interesează acest Poyleucte [1] al tău ?!

— Nu rîde, Coussan, fiindcă mă mîhnești. Da, Pacouda o să te intereseze, dacă, bineînțeles, n-ai fost încă gangrenat de administrație.

Draperia odăii se dădu la o parte. O figură ambrată apăru.

— Poți intra, Aïssatou.

— Am mai zărit-o pe doamna, adineaori, pe terasa reședinței.

— Nu pe ea, ci pe sora ei, Mouck. Nu e așa că seamănă ? Dar Mouck e mai tînără. Sînt peuhle, Coussan, și știi că etnografii consideră pe peuhle ca făcînd parte din rasa albă. De fapt, există italieni din sud care au pielea mai colorată.

---

[1] Eroul unei tragedii de Corneille (N.T.)

— Mouck poate să rămînă să mănînce cu mine ? întrebă Aïssatou.

Avea un glas armonios şi vorbea corect limba franceză.

Lignières se uită la prietenul său.

— Sper că nu te-ai lăsat rechiziţionat de colonel. Da ? Ei bine, n-ai decît să-l previi. Va înţelege. Un prieten din copilărie. Aïssatou, pregăteşte masa pentru patru. Şi vezi de vin.

Robert de Coussan era încîntat. Prefera să stea de vorbă cu Lignières, decît să audă conferinţele colonelului. Şi apoi Aïssatou şi Mouck pe care le întrezărise, erau mai agreabile de privit decît doamna Richen.

Fu o masă riguros indigenă. Berbecul fript şi tot astfel cîrnaţii de berbec fură delicioşi.

Homarul piperat aprinsese cerul gurii secretarului, astfel că bău din belşug.

În timpul mesei, locotenentul se distră să facă să vorbească pe cele două femei. Aïssatou şi Mouck fuseseră la şcoală la Tombouctou şi răspunseră foarte bine întrebărilor pe care le punea Lignières.

— Aïssatou, care sînt cele patru mari fluvii ale Franţei ? Care este deviza republicii, Mouck ?

Ele răspunseră în limba lor şi Coussan admiră această limbă armonioasă.

— E curată muzică, zise el entuziasmat.

Locotenentul zîmbi, încîntat.

— Cînd îţi spuneam că nu cunoşti femeile.

Dezmierdă capul amantei sale şi se juca cu cozile ei lungi.

Amîndouă aveau nasul fin şi buzele subţiri ; ochii splendizi, erau de o duioşie nesfîrşită.

Robert de Coussan, care-și amintise de ospitalitatea lui Bresse, crezu cu cale să-și permită cîteva familiarități cu Mouck.

Aceasta nu se clinti, dar aruncă o privire speriată surorii sale.

Aïssatou, la rîndul ei, se uită la Robert :

— Mouck e virgină, zise ea cu gravitate.

*

* *

A doua zi, ofițerul duse pe prietenul său la Pacouda. În timpul drumului, printre ulițele Tombouctoului, Lignières dădu cîteva explicații secretarului.

— Ți-am spus că Pacouda este un fost preot alb. Să nu crezi că dai de un popă caterisit, din pricina libertinajului ; Pacouda este directorul școlii franco-arabe. E deci un funcționar, dar un funcționar care duce o viață dublă : cînd viața albilor, cînd pe aceea a negrilor.

Cred că preferă pe aceasta din urmă, de vreme ce a venit acum 30 de ani în misiune cu preoți albi ca să convertească pe peuhli. Și cînd colo ei l-au convertit.

E însurat, după cum ți-am spus, cu o negresă, cu care are cinci copii, care au culoarea cafelei cu lapte și sînt de o inteligență remarcabilă. Cît despre preot, e adorat de negri, care-l ascultă ca pe un Dumnezeu și totodată, ceea ce mă miră, e foarte stimat de oficialitate. Dar, iată că am ajuns.

Ajunseră în fața unei colibe, în care nu se putea intra decît îndoindu-te.

Trecură prin mai multe odăi, toate goale. Într-una din acele odăi, o negresă grasă gătea, înconjurată de cîini, de pisici și de găini.

— Doamna Pacouda, prezentă locotenentul, vorbește puțin franțuzește.

— Pacouda așteaptă în bibliotecă, zise negresa.

Fostul preot alb se afla în adevăr în bibliotecă, o odăiță modest mobilată în care erau o masă de lemn, cîteva scaune și rafturi pline de cărți.

— Iată, zise Lignières, vechiul meu prieten, Robert de Coussan, secretarul reședinței, care speră prin d-ta să aibă idee cum e Tombouctou.

Pacouda se sculă. Era un bătrîn, de 60 de ani, drept și înalt cu fruntea și barba uriașe și cu niște ochi de o viclenie nespusă.

— Fii bine venit, domnule, socotesc că Lignières te-a prevenit că te duce într-o casă de negri.

Vorbiră de Franța. Pacouda povestea tinerețea lui petrecută alergînd prin cîmpiile umede și băile pe care le făcea în pîraiele clare ale Vosgilor.

— E altceva aici, zise el în sfîrșit ; dar n-aș părăsi pămîntul meu cald și uscat pentru colțurile acelea umbroase ale Vosgilor.

Dacă vrei să înțelegi existența comunicativă a negrilor, trebuie să știi că există o lege care guvernează Sudanul înaintea decretelor ministeriale și înaintea Coranului.

Coussan își aminti de confidențele lui Bresse.

— E legea celei mai mici sforțări.

— Ei da, indigenul nu cere providenței decît hrana zilnică. Vrei să știi cum își petrece indigenul ziua la Tombouctou ? Iată :

La primul cîntat al cocoșului, sau la chemarea muezinului, dacă este credincios și nu e prea frig

afară, indigenul se scoală, se spală și se duce la moschee. Apoi își îngrijește calul.

Pe urmă se duce să mănînce ; un fel de fiertură de mei și lapte acru în care pune ardei mult. Apoi stă de vorbă cu vecinii, sau lucrează.

E ora cînd întîlnești măgarii cu sacul de sare în spinare, sau indigenii cu cofele de apă pe care le umplu la fîntînile din apropiere.

Toți acești oameni se grăbesc încet. O, foarte încet. Abia își cîștigă hrana pe o zi ; acei care au cîștigat-o, se înapoiază acasă căci soarele dogorește. A doua masă : prăjituri cu mei și cu ardei, și un pahar de ceai. Convorbiri. Apoi așteaptă rugăciunea către Alah, care se face la ora 13 după orarul francez.

Pe urmă dejunul propriu zis : orez sau mei sau pui. Ca băutură, apă. Coranul interzice vinul. Și apoi costă 10 franci litrul. Pe urmă seara, altă rugăciune.

Seara tot Tombouctou-ul e afară. Pieţele sînt pline de cumpărători. Tinerii galopează pe cai și execută curse. Oamenii liniștiți se așează pe dune și vorbesc de ultimul curs al livrei de sare sau al sacului de mei.

— Și se plîng de viața scumpă ?

— Totul e relativ ; aici bunăoară, un pui costă 60 de centime, dar trebuie cinci sau șase ca să facă cît o găină franceză.

Pe la răspîntii tinerii joacă. Uneori un cîntăreț, acompaniindu-se cu ghitara, istorisește pe un ritm monoton, isprăvile unui negru din vechime.

În sfîrșit ultima masă, pe la nouă sau 10 seara, după rugăciune. Această masă constă din cîrnați sau carne de berbec.

După masă cîntecele reîncep pînă seara. Iarna se doarme în casă și vara pe o scoarță, pe terasă.

A doua zi, aceeași viață.

— Și cum se însoară cineva, Pacouda, la Tombouctou ?

— Ei bine, domnule secretar, nu tocmai ca la Paris. După ce tînărul și-a ales viitoarea soție, părinții lui trimit acelora ai fetei nuci de kola. Dacă logodnicul e agreat, tatăl fetei înapoiază cîteva din acele nuci. Se discută pe urmă cifra zestrei.

Coussan amenință cu degetul pe Pacouda.

— Și îmi spui că lucrurile nu se petrec ca în Franța ?

— Așteaptă, tinere prea grăbit ; totul e procurat aici de soț. În ziua ceremoniei, după rugăciune, părinți și invitați se adună la locuința fetei, își arată zestrea și darurile trimise de logodnici. Se recită pe urmă Patiha și toți se despart urînd soților toate bunurile. Îndeobște, tînăra căsătorită nu e dusă în casa soțului ei decît mult mai tîrziu, uneori după cîțiva ani.

— Atunci, Pacouda, nu mă voi însura la Tombouctou.

— Dar știi că anumiți negri se căsătoresc cu copile de 6 sau 7 ani ? Acestea sînt așa zise căsătorii albe.

În ziua în care soțul dorește să i se trimită nevasta, îi expediază haine albe. La ivirea nopții, soția e condusă la noua ei locuință. În tot timpul drumului, ea se împotrivește cu violență tovarășelor ei de drum, văitîndu-se groaznic.

Secretarul se distră mult de aceste obiceiuri pe care abia le cunoștea :

— Încîntătoare perspectivă pentru soți.

— Totul nu e decît un simulacru ; tînăra fată își arată astfel regretul pe care îl are de a-și părăsi părinții. În clasa bogată, bărbatul și prietenii săi, înarmați cu puști, se duc la domiciliul părinților să facă mare tămbălău. De ambele părți se schimbă focuri de armă.

— Mai bine înainte decît în urmă, zise de Coussan.

— Cu atît mai mult, zise Pacouda, cu cît la negri armele sînt încărcate cu praf de pușcă.

O tînără mulatră își făcu intrarea, îmbrăcată într-un simplu capot. Sînii goi și pîntecele erau umflați ca niște fructe pîrguite.

— Georgetta, fiica mea mezină, zise Pacouda.

Și el continuă :

— Cînd soțul află că va fi tată, îi trebuie în fiecare zi să scoată pantalonii de îndată ce apune soarele. Altminteri zilele mamei sînt în pericol.

Noul născut nu e primit ca în Franța cu tămbălău și mîini grijulii. Cade pe un strat de nisip pregătit pentru el.

— E adevărat, Pacouda, că odraslele negrilor se nasc albi ?

— Nu, sînt roșii arămii. Am uitat să-ți spun că tînăra mamă nu naște niciodată la domiciliul ei. Se duce la o rudă. Abia după 40 de zile de la naștere se întoarce acasă. După cum știi, băieții sînt circumciși și fetelor li se taie himenul între 6 și 10 ani.

Cît despre funerarii, ele sînt rînduite după Coran. Bărbații se adună la casa mortuară. Femeile țipă

și plîng în timpul celor șapte zile după înmormîntare.

Iată, deci moravurile noastre, domnule secretar. Trebuie să-ți pară foarte naive. Crede-mă că nu sînt mai puțin pure și mai puțin frumoase ca ale d-voastră !

* * *

— Cum îl găsești ? întrebă locotenentul pe Robert după ce plecară. O ! în privința lui a fost nespus de discret. Îți închipui că nu era să-și spună viața lui din prima zi. Mai ales cînd vizitatorul e secretarul guvernatorului.

Dar voiam să-l cunoști, atît pe el, cît și familia sa.

— N-am văzut decît o parte. Soția legitimă era vizibilă ; ți s-au ascuns concubinele. Căci are patru, dragul meu, pe care le-a luat pe măsură ce favorita îmbătrînea. Numai că e mai elegant ca voi parizienii, păstrează pe fostele amante. Chiar după ce nu-i mai plac, se ocupă de hrana lor. Și toată lumea, atît copiii, cît și amantele trăiesc în bună înțelegere.

Nu găsești și tu că e mai frumos să procedezi astfel, decît să arunci în stradă pe femeia ai cărei sîni s-au veștejit ?

— Ah, da ! Bunul Pacouda s-a degajat de morala europeană. Ai văzut-o pe Georgetta ? Ai observat că este însărcinată. Cu un alb, cu un camarad cu care trăiește de un an de zile, iar fata cea mai mare a avut copii cu un negru.

Pacouda nu s-a indignat nici atunci.

* * *

În noaptea aceea, culcat într-un pat european, Coussan se gîndea la Pacouda. Revedea pe fostul preot alb între nevestele și copiii săi în coliba de pămînt uscat.

— Încă un sălbăticit. Și Lignières e pe punctul de a se sălbătici, dar fără să știe...

Demonul sudanez îi vrăjise pe toți. Robert de Coussan îi compătimea din tot sufletul.

Deodată, în ațipeala lui, îi apăru o siluetă subțire ; o față încadrată de un păr împletit în cozi ; auzi o voce muzicală ca un ciripit de pasăre.

Și Robert nu mai compătimi pe nimeni.

VI.

NEGRESA

— Ei bine, mi se pare că ai fost încîntat să-l vezi pe Lignières.

Vocea aspră a d-nei Richen smulse pe Robert de Coussan din gîndurile sale. Tocmai își sorbea cafeaua în sufrageria colonelului. Acesta plecase încă în faptul dimineții.

— În adevăr, sînt foarte nepoliticos, doamnă. Iertați-mă că-mi consacru aproape tot timpul lui Lignières. Dar, în calitatea noastră de prieteni din copilărie, care am stat ani de zile alături pe băncile școlii și fiindcă nu ne-am mai văzut de zece ani...

— Da, trebuie să aveți multe lucruri să vă spuneți. N-am de ce să fiu supărată pe d-ta... Și fiindcă ești atît de bine cu locotenentul, trebuie să mă ajuți să-l scăpăm de negresa lui urîtă...

— Pare foarte blîndă și ascultătoare.

Soția colonelului rîse ironic.

— Blîndă și ascultătoare ? Haida de ! Se vede că nu cunoști pe aceste maimuțe. Eu, în schimb, le cu-

nosc. Și colonelului nu-i displac. Totuși, au fost atîția ofițeri pe care femeile acestea le-au cangrenat.

E drept că la început sînt sfioase și tremură în fața stăpînului, dar, pe urmă, își iau nasul la purtare pînă ce reușesc să pună stăpînire pe amanții lor, și aceasta, firește, în folosul lor.

Și Aïssatou o să facă și ea din Lignières un om fără voință, o cîrpă. Și fiindcă d-ta ești prieten cu el, caută să-l convingi s-o lase. O să te asculte mai bine decît pe mine, adăugă ea pe un ton dulceag.

*

* *

Ducîndu-se la Lignières pe ulițele nisipoase încălzite de soare, Coussan își aminti de cuvintele d-nei Richen. Trebuia să fie ceva adevărat în rechizitoriul acela aspru împotriva femeilor negre. La Bamako, Kervelen, care nu putea fi acuzat de negrofobie, citase și el cazuri asemănătoare.

Dar Aïssatou, femeia aceea blîndă și încîntătoare ! Să pună în gardă pe Lignières ? Nu, n-o s-o facă. Dimpotrivă, invidia pe locotenent pentru viața sănătoasă și liniștită pe care o ducea.

— Te așteptam, zise Lignières, îndată ce Robert intră. Mi-am închipuit c-o să vii devreme. Fără îndoială că ai văzut-o pe Mouck în fața palatului colonelului.

Inima lui Robert începu să bată tare.

Aproape numaidecît mărturisi prietenului său dorința care îl frămînta de vreo trei zile : să ia pe Mouck cu el.

— Bănuiam, răspunse locotenentul. Dar, vezi trebuie să-ți spun adevărul. Firește nu ești primul care

ai observat că e frumoasă. Or, Aïssatou mi-a spus că e virgină și cred. Familia o păstrează, deci, pentru destine înalte. Pentru care ? Nu știu ; dar dota va fi scumpă. În sfîrșit am să vorbesc cu Aïssatou.

— Știi că plec mîine dimineață.

Locotenetul se duse la ușă. Prin draperia ridicată, Robert de Coussan zări pe cele două femei. Mouck era goală și numai coapsele îi erau înfășurate într-o panglică albă, simbolul fecioriei.

Era pentru întîia dată că Robert vedea corpul ei frumos.

Lignières și amanta sa vorbeau acum în dialectul peuhl. Aïssatou examina pe Robert cu ochii ei mari și frumoși.

Ofițerul lăsă să cadă draperia.

— Aïssatou îți va da răspunsul diseară la masă. Și acum dacă nu ți-e frică de soare, hai să mergem la tîrgul din Tombouctou.

*

* *

Soarele ardea cu putere.

În piața Joffre, Tombouctou avea un tîrg în care în barăci de lemn acoperite cu scoarțe albe cu desene cubiste se aflau expuse produsele industriei și ale artei Africii occidentale.

Bijutierii din Kayes aduseseră giuvaericale de aur și argint : coliere, inele și brățările acelea uriașe cu care negrii îi împodobeau brațele și coapsele.

Robert de Coussan cumpără o brățară dc aramă cizelată care cîntărea 3 kg.

După ce se plimbară cîtva timp în mijlocul tîrgului, unde domnea o adevărată înghesuială, cei doi prieteni se îndreptară spre casă.

*

* *

La masă, Aïssatou era singură.

— Tata nu s-a întors încă, spuse ea, mîine va da răspunsul dacă primește.

Locotenentul se uită la amanta sa și, după ce plecă :

— Minte, zise el, sau mai degrabă repetă ceea ce i s-a spus să răspundă. Părinții ei, știind că trebuie să pleci mîine, vor să vadă dacă ții mult la fiica lor, aceasta, firește ca să te facă s-o plătești mai scump. Rămîi deci și mîine aici.

Secretarul era furios, nemulțumit că se îndrăgostise de această maimuță, cum spunea soția colonelului vorbind de peuhlii șireți și mincinoși care își vînd copiii ca pe vite.

— Ei, am să mai stau o zi...

Ofițerul nu răspunse ; se vede că Robert ținea la Mouck.

A doua zi era duminică și, ca de obicei curse la Tombouctou.

— Iată aproape un an de cînd n-am mai încurajat cu banii mei rasa cabalină, spuse Coussan colonelului.

— Bun, zise Richen, am să-ți arăt hipodromul nostru.

Cînd ajunseră acolo — hipodromul era o pistă uriașă de nisip — întregul public al reuniunilor hipice se afla de față : ofițeri, funcționari, negustori indigeni și europeni.

Pesajul era rezervat europenilor, deși in fond nimeni nu era cîntărit.

Pariul mutual era instalat sub un cort și păzit de patru tiraliori senegalezi.

Pe pistă, opt cai nervoși așteptau ordinele starterului. La semnalul dat cu fanionul, caii porniră într-un galop fantastic. Călăreții îi loveau cu cravașe și cu frînghii.

Primul care ajunsese la potou, salută el însuși victoria sa cu un gest mare triumfător.

— Ei bine ! făcu Richen, nu e așa că e ca la Longchamp ?

— Exact, răspunse secretarul, e mai puțină lume la casă decît la ghișeul unde se iau bilete.

Lignières sosi la ultima cursă.

— Te căutam, spuse el lui Robert de Coussan, am primit în sfîrșit răspunsul.

Tînărul era nespus de nerăbdător.

— Părinții fetei consimt, pentru că, afirmă ei, tu mi-ești prieten, iar Aïssatou e fericită cu mine. Cred însă că te agreează, fiindcă ești secretarul guvernatorului. Suma, după cum mă temeam, e foarte mare.

— Cît ?

— Cinci sute de franci și două sute dacă plătești în piese de cinci franci.

Lignières rîdea :

— Vezi că negrii noștri sînt mai deștepți decît se crede la Paris, deoarece socotesc francul hîrtie după justa sa valoare ?

Coussan nu-l mai asculta. Mîine, sau poate chiar în astă seară va ține în brațe pe mica negresă.

În vreme ce locotenentul vorbea cu colonelul, Robert șoptea :

— Mouck... Mouck !

Și îi părea că numele acesta îl dezmierda.

*

* *

Plecară pe înserate. Aïssatou conduse pe Robert pînă la tîrla, unde părinții ei, simpli ciobani, trăiau în mijlocul turmelor.

O liniște nespusă domnea peste orașul adormit. Departe șacalii urlau.

Ajunseră în cîmp. Un cîine se năpusti asupra lor, dar îndată ce Aïssatou îi spuse cîteva cuvinte în limba ei sonoră, animalul îi linse picioarele.

Ajunseseră. Trei colibe de pămînt acoperite cu stuf se profilau ceva mai departe. În interiorul uneia se auzea o muzică monotonă și tristă.

— E Mouck, zise Aïssatou ; cîntă din ghitară pînă la sosirea ta.

Dar tovarășa lui Robert se îndreptă spre a doua colibă mai îndepărtată, unde tatăl stătea culcat între doi cîini.

Bătrînul se sculă. Era înalt și slab și privirea lui respira șiretenia. Întinse lui Coussan mîna sa aspră.

Aïssatou vorbi mult cu el și bătrînul la fel. În cele din urmă Aïssatou spuse lui Robert de Coussan :

— Mi-a spus tata, rosti într-un tîrziu tînăra, că speră că vei face fericirea fiicei sale și că ai s-o faci în curînd mamă. Dă banii.

Robert de Coussan dădu banii, o sută de bancnote de 5 franci, pe care patriarhul le număra una cîte una. Cîntecul ghitarei încetase. După ce sfîrși de numărat strigă :

— Mouck !

Tînăra negresă apăru într-un costum foarte sumar. În brațe ținea un ulcior, care conținea toate

tezaurele ei : o ghitară cu două coarde, un pieptene de fier, cîteva văluri și o oglinjoară de buzunar.

Plecară fără ca mama să iasă din coliba ei.

*

* *

Cele două femei porniră înainte cu pasul acela mlădios pe care Robert de Coussan îl admirase mai întîi la Mouck.

Rîdeau și vorbeau trecîndu-și pe rînd ulciorul. Profitînd de o clipă cînd Aïssatou ținea ulciorul, secretarul apucă de talie pe Mouck.

Simțea sub vestmîntul ei străveziu sînii tari ai fetei. O sărută apoi prelung, lăsînd pe Aïssatou s-o ia înainte. Cu puțin mai încoace de Tombouctou, atrase pe Mouck îndărătul unui tufiș.

O întinse pe jos smulgîndu-i vestmintele.

Era goală, pe jumătate cufundată în nisip. Îi căuta buzele, dar fata, care ignora încă îmbrățișările albilor, întoarse capul și închise buzele. Atunci el îi desfăcu coapsele și o posedă.

Mouck nu se clinti și închise doar ochii. Totuși, în cele din urmă, deschise ochii și scoase un strigăt.

Fu o îmbrățișare neîndemînatică și penibilă.

Aïssatou, în răstimp, aștepta dreaptă și albă, în bătaia lunii, asemenea unei statui.

Cînd se sculară, Aïssatou se îndreptă spre ei. Pe nisip, se afla o pată mică brună.

— Vezi, zise ea mîndră, ți-am dat-o fecioară. Acum ești soțul ei.

Și, la rîndul său, smulse funda albă — simbol al virtuții, pe care Mouck și-o așezase mașinalicește pe pîntece.

* * *

Luna se suise su pe cer cînd ajunseră în oraș. Lignières îi aștepta scriind la masa sa de lucru.

— Dacă îmi dai voie, îi zise Coussan, Mouck va sta în noaptea asta cu sora ei. Firește că mi-ar plăcea mai mult să dorm cu ea aici, dar cred că e mai corect să mă duc la palatul colonelului.

Locotenentul zîmbi.

— Asta e vodevil curat. Despărțiți în noaptea nunții.

Dar, după o clipă, adăugă pe un ton serios :

— Ai dreptate. Nu trebuie să scandalizezi pe nevasta colonelului, care și așa e destul de scandalizată de mine.

Precauția aceasta nu servi la nimic, căci a doua zi, d-na Richen voi cu orice preț să însoțească pe soțul ei, care trebuia să conducă pe Robert pînă la yachtul cu care tînărul trebuia să plece.

Sosind în port, zări pe Lignières care vorbea cu cele două femei.

— Înțeleg că prietenul d-tale a venit, zise ea pe un ton revoltat ; dar ar fi putut să-și lase negresa la grajd.

Colonelul care văzuse ulciorul înțelese :

— Draga mea, frumoasa Aïssatou n-a venit să-și ia rămas bun de la secretarul nostru, ci de la sora ei.

Nevasta colonelului își înălță capul și, cu o voce șuierătoare :

— La revedere, domnule de Coussan, n-aș voi să tulbur efuziunile d-tale duioase.

— Nu te supăra, zise Richen, în vreme ce soția lui pleca grăbită. Nevasta mea nu vrea să înțeleagă

că tinerii ofițeri nu sînt călugări. Ce vrei să facă aici ?

La Tombouctou se aflau pînă acum două negrese frumoase și mi-ai răpit una, urmă el pe un ton plin de regret.

Yachtul porni, în vreme ce colonelul îi mai striga lui Robert :

— Salută te rog pe guvernator din partea mea. Apoi, adresîndu-se lui Lignières : să vii peste o oră în biroul meu cu dosarul Provost.

*

Yachtul pornea ușor.

Pe mal se vedea silueta albă a locotenentului și rochia albastră a Aïssatou-ei.

Mouck stătea așezată turcește lîngă Robert. El o dezmierda cu patimă, în vreme ce ea îl privea cu niște ochi de cîine bătut.

Pe cînd se aflau în apropiere de Cabala, se auzi pe mal un tropot de cal. Un cavaler negru strigă :

— „Comandant, comandant, [1] hîrtie la tine."

Locotenentul de rezervă de Coussan nu era încă obișnuit cu acest grad.

— Ce o mai fi vrînd ăsta cu titulatura sa ?

Yachtul acostă ; călărețul sări de pe cal și întinse o depeșă lui Robert, în timp ce salută cu dreapta.

Robert citi : „Guvernatorul Sudanului către comandantul regiunii Tombouctou. Rog a fi avizat secretarul particular al guvernatorului Sudanului să

---

[1] Comandant, deși e luat în sensul de șef, mai înseamnă și maior. (N.T.)

se ducă de urgență la fortul Bourem, unde va găsi instrucțiuni suplimentare".

Kervelen

— Mergem la Bourem, zise Coussan dînd instrucțiuni șefului mașinist al yachtului. Iute, iute.

— Bine, domnule comandant, mergem și noaptea ?

— Da, rosti secretarul pe un ton aspru.

*

* *

Călătoria dură o sută de ore. Yachtul luneca lin ca un fîșîit de mătase.

În prima noapte, Robert de Coussan nu putu să doarmă. Cu timpul însă se obișnui. Într-o seară, luna fiind ascunsă între nori, yachtul din pricina întunericului se izbi de o stîncă.

Lovitura fu atît de puternică, încît tînărul fu aruncat din patul său și căzu pe Mouck care dormea pe o scoarță.

Negresa scoase un țipăt, și rosti cîteva cuvinte în limba peuhlă.

— Nu-ți fie teamă, micuțo, nu este nimic.

Dar ea tremura toată și-l ținea strîns de gît.

Robert vorbea în șoapte, cu aceleași cuvinte dulci cu care i-ar fi vorbit în limba ei maternă. Apoi dorința veni.

Dar, de data aceasta, nu mai o luă cu furia sălbatică ce-l animase pînă aici la contactul ei. O dezmierdă încet, prelungind îmbrățișarea așa cum făcea, pe vremuri, cu Vonvon. Și el o simțea fremătînd. Observă pentru prima oară că Mouck nu era excizată.

— Nici Aïssatou nu este, murmură Mouck, mama noastră e creștină.

Fu în adevăr noaptea lor de nuntă și din clipa aceea Robert înțelese că iubea pe această fetiță neagră pe care o cumpărase asemenea unei jucării.

*

* *

Peste cîteva ceasuri, pilotul își înălță arătătorul său negru spre răsărit în direcția unui turn pătrat. Turnul era portul Bourem.

O priveliște tristă. Nisipul făcuse loc unui pămînt roșu și tare, „laterita“ care păstra căldura ca și metalul.

Singurul alb care trăia pe acest crater era ofițerul care comanda fortul. Un corsican pe nume Cavalleri.

— Sînteți așteptat, domnule secretar. A și sosit curierul. Și mă rog este cifrat.

Întinse o depeșă.

Coussan care cunoștea cifrul traduse ușor.

„Parisul, scria Kervelen, cere informații confidențiale asupra revoltei Provost. Anchetează și înapoiază-te de urgență la Bamako. Prietenie“.

Provost ? Secretarul a mai auzit acest nume. Firește. E dosarul pe care-l ceruse colonelul Richen. Ce o mai fi și afacerea asta ?

Dar Cavalleri, fericit că are cu cine sta de vorbă, îl luă pe Coussan de mînă ca să-i viziteze domeniul.

Tabăra, mai întîi, unde 50 de negrese îl salutară cu strigăte voioase. O tabără fără soldați ? Nu. Aceste femei nu erau supraviețuitoarele ultimelor amazoane, care, după cum se știe, își tăiau sînul

drept ca să poată trage mai ușor cu arma. Negresele acestea erau soțiile tiraliorilor.

Cavalleri îl conduse pe Coussan într-o grădină, modestă e drept, dar a cărei întreținere cerea mari sforțări.

*

* *

O ! dulceața serilor din Bourem, unde pe platforma fortului, între cer și nisip, Coussan și Cavalleri vorbeau de Marsilia și Paris, de Franța în sfîrșit, între Mouck atentă și negresa aghiotantului.

La 40 de km nimic care să distreze privirea. La sud Nigerul și la nord pustiul întins.

O ! privirea călduroasă și încrezătoare a bunului Cavalleri.

Secretarul află imediat, cu toate amănuntele, afacerea Provost.

— E o aventură penibilă, d-le de Coussan. Aghiotantul Provost adoră Sudanul. Cinci ani în șir a trăit aici zi de zi, refuzînd orice concediu.

Era un șef foarte bun și de care nimeni pînă acum nu a avut de ce să se plîngă. Or, pe ultimul semestru, nu s-a mai primit nici un curier de la el. Se fac reclamații. Trece o lună, apoi trec două și trei ; nici o știre.

Se face o nouă reclamație. El tot nu răspunde... Ba da. Își înapoiază solda cu mențiunea : „Se refuză“ scrisă chiar de mîna sa.

Atunci se purcede la o anchetă. Și ce crezi că se descoperă ? Și-a părăsit postul. Provost se afla într-un sat vecin. Era de nerecunoscut, d-le de Coussan, gol ca un negru, cu o barbă lungă și în jurul

lui un harem indigen și o bandă de mici mulatri : copiii săi.

Se încep parlamentările. Vor să-l aducă cu forța. El scoate arma. Vai, Doamne ! cum se mai schimbă omul în țara aceasta.

Aghiotantul tăcu. O liniște adîncă împresurase cîmpia.

*

* *

A doua zi plecară din Bourem.

Soarele se înălțase din ierburi, iar nisipul și fluviul căpătaseră o culoare roșiatică.

Drumul trebuia să dureze douăzeci și cinci de zile... Douăzeci și cinci de zile ! Și Robert care era singurul alb printre acești patruzeci negri și o negresă.

Pe la 10, soarele dogorea cu putere. Robert de Coussan trase la întîmplare într-un cîrd de rațe sălbatice. Mouck își astupă urechile. Trei păsări căzură. Îndărătul lui, tînărul auzi zgomotul unui corp care se aruncă în apă. Era amanta sa care se avîntase în apă să ia păsările rănite.

Înota cu o ușurință nespusă. Cînd se înapoie, îi întinse prada zîmbind.

Ea se zgudui asemenea unui cățel ud. Robert voi s-o șteargă.

— Lasă, că mă usuc la soare, spuse ea.

În picioare, pe ponton, rămase cîteva clipe ca să se usuce. Coussan o privea cu admirație.

Ar fi contemplat-o multă vreme, dar ea se întoarse în cabină, și atunci Robert se luă după ea și o posedă cu nesaț.

*
* *

Zilele treceau monotone, totuși tînărul nu se plictisea. Dimineața, cînd soarele nu dogorea prea tare, se dădea jos și împușca vreo pasăre pentru masa de la prînz. În vreme ce servitorul pregătea deiunul, Robert făcea o baie, iar Mouck îl fricționa rîzînd cu poftă.

Uneori ea se oprea în mijlocul acestor fricțiuni.

— Ce e Mouck ? o întrebă el atunci.

— Ești frumos, îi zise ea într-o bună zi.

— Va să zică mă iubești ?

Ea nu-i răspunse, dar în timpul siestei pe care o făcea lungit pe o scoarță alături de amanta sa, ea încercă, pentru întîia dată, să-i înapoieze dezmierdările cu care o învățase Robert.

*
* *

La Kabara, regăsiră „*Nababul*“.

— Ai noroc, zise Escalais, e ultima mea călătorie ; pe urmă, Nigerul va fi prea jos. Am să te remorchez pînă la Kulikoro.

Seara ajunseră pe lacul Debo.

Era o seară de nesfîrșită tristețe. Deodată se auzi un strigăt. Erau șacalii care urlau în depărtare.

Pe cînd Robert se pregătea să intre în cabina sa începu să bată deodată un vînt ușor, care smulse vălurile negresei.

Și cît ai clipi din ochi, vîntul se dezlănțui cu o putere nespusă, în vreme ce trăsnetele se succedau fără întrerupere, spre marea groază a amantei lui Coussan.

*

* *

La Mopti, „*Nababul*“ trebui să se oprească. Apele Nigerului scăzuseră mai mult chiar decît prevăzuse Escalais. Totuși călătoria putu să se efectueze.

Pe la amiază însă soarele începu să dogorească. Era o căldură nespusă. Călătoria cu vaporul nu mai putu să continue fiindcă apele erau prea joase, astfel că fu nevoie să se rechiziționeze o barcă.

Fu o etapă grea.

Lopătarii avură de furcă. Goi cum erau, vîsliră din greu intonînd un cîntec trist :

Lopătari.
Mai avem mult pînă să ajungem !
Totuși sîntem nespus de obosiți.
Dar deși portul e departe
Vom ajunge la țintă.
Răbdare, lopătari, răbdare !

Și în vreme ce Robert auzea acest cîntec intonat cu o voce plîngătoare, își aduse aminte că pretutindeni, fie sub cerul senin al Franței, fie în mijlocul negurilor Tamisei sau sub soarele arzător al Africii, omul își adoarme totdeauna suferința sau își întărește speranțele prin cîntece care îl fac să uite.

VII.

CĂSNICIA

Trenul sosi în gara Bamako pe la 11. Kervelen, care tocmai se pregătea să plece și el, îl aștepta în gară. După ce vorbiră de Provost, guvernatorul îi spuse lui Robert : „prepară-ți raportul, căci îți iau locul în tren. Mă duc la Dakar. Dar unde s-o fi dus Weyler ?“

Guvernatorul se întoarse. Zări pe Mouck care aștepta, prea puțin intimidată de zgomotul acestei gări, ca și cum ar fi trăit totdeauna la Bamako.

— D-tale îți aparține făptura aceasta în alb ? Dar știi că a dat norocul peste d-ta ? Mi se pare că n-am mai văzut nicidoată o peuhlă atît de frumoasă.

Va să zică, dragul meu, mi-ai urmat sfaturile... Toată lumea din Tombouctou se va îndrăgosti de ea. Bine că Richen ți-a dat voie să pleci cu ea. E drept că nevasta lui era acolo.

A, să-ți mai spun un cuvînt înainte să vină Weyler : supraveghează pe Chauvinot. E pe punctul de a încerca să obțină o licitație ; nu vreau, e un pungaș.

— Weyler nu e oare la curent ?

— Ba da, dar pe lîngă că e miop e și foarte naiv.

În răstimp sosi și Weyler. Și el o examină pe Mouck :

— Felicitările mele, domnule secretar general.

Înainte ca Robert să fi putut răspunde, trenul porni ; guvernatorul sări din el cu o dexteritate de tînăr.

— Coussan, cred că este inutil să-ți spun că nu te silesc să dormi la Koulouba.

*

* *

Secretarul instală pe Mouck la bufet. Pe cînd părăsea gara străbătînd grădina umbroasă, auzi pe cineva că-l strigă :

— Hei, Coussan.

Era Chauvinot, instalat la o masă cu Heliet.

— Va să zică nu-ți mai recunoști prietenii. Mai adineauri ai trecut prin fața noastră fără să ne observi. Nu e așa, Heliet ?

— E adevărat ?

— Scuzați-mă, vă rog să credeți că nu v-am observat.

— Așa ! zise negustorul zîmbind. Noi te-am văzut, în schimb d-ta n-ai ochi decît pentru conchista d-tale. E drept că e tare frumoasă.

— Ce mai încoace încolo, e superbă peuhla d-tale, întări Heliet. Va să zică te-ai însurat ?

Se sculă în picioare.

— Am să comunic vestea soției mele. Și cînd mă gîndesc că ea mă asigura că nu poți suferi negresele. Ce-o să mai rîdă !

Chauvinot se uită la plantatorul de bumbac. Și după ce plecă :

— Ăsta ? Ăsta e regele încornoraților.

— Mai las-o, Chauvinot.

— Dar dacă o afla ceva, o să fie rău de acela pe care l-o prinde. Dar ce o să faci cu peuhla d-tale aici ?

— Nici nu m-am gîndit.

— Doar n-o s-o lași la bufet. Mai întîi o să se plictisească. Și apoi trebuie să-i cauți o colibă. Vrei să-ți caut eu una ? Lasă, lasă, zise el pe cînd Coussan chemă chelnerul, e rîndul meu.

— Se vede că Chauvinot are să-mi ceară vreun serviciu, își spuse secretarul. În definitiv, treaba lui.

*

* *

În voluminosul curier care-l aștepta pe biroul său de la reședință, Robert de Coussan găsi patru scrisori pe care le desfăcu înfrigurat, două de la mama sa, una de la Vonvon, și ultima de la Bourdier.

„Dragul meu, scria contesa de Coussan, iată aproape zece luni de cînd m-ai părăsit și nu pot să mă obișnuiesc cu lipsa ta...

În zadar îmi vei spune că, chiar atunci cînd erai la Paris nu veneai la Gargilesse. Deși e drept, iubitule, nu era același lucru.

Am primit scrisoarea ta în care-mi spui că te duci acum la Tombouctou.

Am privit pe hartă, dar e chiar în inima Africii... Și acolo nu sînt nici căi ferate și nici medici.

Ah, dragul meu, cît de mult mă faci să sufăr. Da-r-ar Domnul ca niciodată copiii tăi să nu te facă să suferi atît.

Urmară astfel 16 pagini pline de duioşie...

Dar cînd ajunse în locul unde d-na de Coussan vorbea de sănătatea ei, Robert amînă citirea şi deschise scrisoarea Vonvonei. Fotografiia amantei sale căzu jos.

Sînt tare nefericită, micul meu Bob.

Cînd ai plecat, mi-am închipuit că o să mă sinucid de durere... şi azi dacă nu plîng ca în primele zile, sînt totuşi mai descurajată ca în trecut. Luna trecută am fost bolnavă.

Abia aştept să-ţi iei concediul şi, de data aceasta, îţi jur că dacă vei pleca te voi urma.

. . . . . .

Şi apoi, viaţa pentru mine e foarte grea. Îţi mulţumesc că-mi plăteşti apartamentul. Dar, mă simt atît de singură.

Nu mai ies cu nimeni, nici măcar cu Gaby, fiindcă şi eu sînt sigură că în mijlocul negreselor, nu vei uita pe sărmana Vonvon."

Scrisoarea se termina printr-o implorare a nefericitei fete. În schimb, scrisoarea lui Bourdier era mai reconfortantă.

„Nu-mi mulţumi, scria şeful de cabinet, Kervelen este foarte mulţumit de tine. Cît despre mama ta, am fost la ea ca s-o îmbărbătez.

În privinţa creditorilor tăi, Walter a fost foarte elegant. Am văzut-o şi pe Yvonna. E cuminte. Ce fericit eşti, dragă !"

În răstimp o adiere de vînt făcu să cadă pe covor fotografia Vonvonei.

Figura ei fină avea o înfăţişare obosită care impresionă adînc pe Robert.

*

* *

Hotărît, Chauvinot era un om prețios și expeditiv. Chiar în seara aceea descoperise, spre a adăposti amorurile secretarului, cuibul visat.

O căsuță albă mobilată gata, în stil jumătate european, jumătate sudanez.

— În ce privește prețul, dragul meu, ne vom înțelege prietenește...

— Dar...

— Ce-ți pasă.

Și Chauvinot nu voi să spună mai mult.

Coussan se duse acolo în fiecare seară, de cele mai multe ori după masa pe care o lua cu Weyler. După întoarcerea guvernatorului nimic nu se schimbă ; automobilul reședinței îl conducea noaptea, și ziua venea să-l ia.

Mouck se adaptase foarte repede cu această viață. Tîrguia zilnic proviziile însoțită de servitorul lui Coussan, iar amantul ei o regăsea în fiecare seară gătită, îndrăgostită și ascultătoare.

*

* *

Da, era negresa cea mai ascultătoare.

Niciodată nu cerea nimic și primea cel mai neînsemnat dar cu o bucurie nespusă și copilăroasă.

Cînta pe ghitară arii triste cărora le adapta cuvinte inventate de ea spre a elogia pe amantul și stăpînul ei, căruia nu îndrăznea încă să-i spună pe nume.

Dansa cînd o ruga, dar dansul ei era un dans cast și oarecum rușinos cînd Robert o punea să joace goală.

Într-o zi Coussan îi arătă fotografia Vonvonei. Ea o privi multă vreme și citi, cu glas tare, dedicația : „Scumpului meu Bob".

— Îmi spui că mă iubești, zise ea în cele din urmă, dar, după ea, cum o să mă mai iubești ?

Totuși, în noaptea următoare, ,pe cînd o ținea în brațe, își lipi buzele de urechea lui :

— Scumpul meu Bob, șopti ea.

*

* *

Într-o zi, la ora aperitivului, Heliet spuse secretarului :

— Vino să iei masa diseară cu noi ; soția mea se plînge că nu te mai vede. Se vede că amanta d-tale Mouck te acaparează.

— Deloc, dragă Heliet, și m-aș simți foarte încîntat să petrec seara cu d-voastră.

— Și cu Mouck. Ba da, soția mea a văzut-o și arde de dorința s-o cunoască. Vino, așadar, cu ea.

— Glumești ! Mouck e o sălbatică.

— Deloc, o să ne distrăm. Sîntem sătui de toate femeile acestea care nu fac altceva decît să vorbească în permanență de Paris. Va să zică ne-am înțeles.

Masa fu foarte veselă. Soția plantatorului se îmbrăcase cu o tunică ce semăna aidoma cu îmbrăcămintea amantei lui Coussan. Picioarele îi erau goale și în dese rînduri, tînărul simți dezmierdarea lor pe pantofii săi de pînză.

Mouck vorbea puțin ; după fiecare frază pîndea o aprobare în ochii amantului său.

— Hai duceți-vă să faceți o partidă de poker la Soudan-Club, zise Delfina, și lăsați-mi pe Mouck pe care soțul meu o intimidează.

Mouck aruncă o privire rugătoare lui Robert, care consimți s-o lase singură cu d-na Heliet.

La ora 1 dimineața, Coussan încercă în zadar să convingă pe Heliet să se scoale de la masa de joc. Plantatorul pierduse o sumă frumușică.

— Dacă ești grăbit, ia-ți fata, dragul meu și spune-i soției mele să nu se neliniștească.

— O ! e obișnuită, spuse Chauvinot cu un zîmbet ironic.

Robert de Coussan se duse la vila Kouskous. Gorko stătea de gardă la ușă.

— Doamna și negresa sînt în salonaș, zise acesta.

— Nu te tulbura, mă duc singur.

Călcînd ușor, în vîrful picioarelor, Robert o luă de-a lungul sălii întunecoase și dădu la o parte draperia. Mouck, trîntită pe covor, era acoperită cu o pătură. D-na Heliet fuma, așezată pe divan.

La intrarea tînărului ea puse un deget la gură.

— Doarme, zise ea.

Cînd Robert de Coussan îi explică absența soțului ei, d-na Heliet își înăbuși rîsul.

— Dacă ai fi venit mai devreme, știu că nu te-ai fi plictisit. E frumoasă și-ți adresez felicitările mele. Va să zică atunci, între noi doi totul e sfîrșit ?

Se apropie de el. Capotul i se desfăcu. Deoarece Robert nu răspundea, își mușcă buzele și dădu la o parte plapuma. Mouck era goală.

Aceasta se sculă repede. O clipă Coussan avu în fața ochilor priveliștea a două femei nerușinate.

Trupul d-nei Heliet contrasta puternic cu acela al negresei.

— Îmbracă-te, zise Robert amantei sale, și, fără să mai spună o vorbă, părăsi casa d-nei Heliet.

*

*

Acasă, cu toate rugăminţile, cu toate amenințările și chiar cu complicitatea dezmierdărilor, nu putu obține de la Mouck relatarea celor petrecute cu Delfina Heliet.

Mouck nu voi să spună nimic. Cu mult mai tîrziu însă, într-o zi de bună dispoziţie, pe cînd Robert îi reamintea această întîmplare, ea rosti cu o strîmbătură de dispreț :

— Albele fac lucruri pe care femeile negre nu le-ar face pentru nimic în lume.

*

* *

După o toamnă scurtă, — toamna durează o lună în Sudan și aceasta în timpul lunii noiembrie ; — iarna sosi brusc.

Într-o noapte vîntul începu să sufle cu putere, iar dimineața frunzele se uscaseră toate.

Pentru albi însă anotimpul acesta e cel mai sănătos și totodată cel mai plăcut, din pricina lipsei țînțarilor, răpuși de frig.

Robert ieșea acum în fiecare zi cu Mouck. Într-o zi, în cursul unei plimbări, negresa se opri încremenită în fața unei cutii din care ieșea o voce omenească. Era un fonograf pe care Coussan îl cumpără.

Zile întregi Mouck nu se mai sătura să-l facă să funcționeze.

Cîteodată Robert pleca în tovărășia amantei sale într-o barcă să vîneze rațe.

În timpul acesta, ea îi spunea povești din țara ei și-l învăța proverbe :

„Dacă minciuna a plecat în cursul zilei și adevărul seara, adevărul va ajunge totuși minciuna.“

Sau :

„Regreți pe acela cu care te-ai certat. Mă vei regreta tu, cînd ai să mă părăsești ?“

— Nu, zise Coussan, de vreme ce nu ne-am certat niciodată.

Dar ea nu înțelegea ironia, și trebui s-o liniștească.

Ea îi mai punea și ghicitori :

Ai patru săculețe de piele, poți să le golești, dar nu poți să le umpli, ce este ?

Tînărul se frămîntă în zadar, însă nu putu dezlega această șaradă.

— Sînt țîțele unei vaci.

Și Mouck rîdea cu atîta putere, încît trezea păsările care zburau scoțînd țipete înfricoșate.

* * *

Ceea ce prefera Coussan erau mai ales plimbările pe care le făcea seara. Cei doi tineri cutreierau orașul adormit, unde numai casele albilor aruncau pe alocuri o dîră de lumină.

Era frig. Robert înfășura pe amanta sa într-o mantie grea și amîndoi porneau braț la braț, strîns

lipiți unul de altul asemenea îndrăgostiților din sat. Vîntul rece și înghețat biciuia pe Mouck. Și Robert simțea lipite de pieptul său sfîrcurile tari ale sînilor ei.

Și adesea o poseda chiar pe pămînt, ca în ziua „căsătoriei“ lor, acolo departe, la Tombouctou...

*

* *

Se împliniseră aproape doi ani de cînd Robert de Coussan se afla în Sudan. Și fiindcă avea drept la un concediu, Kervelen îi spuse într-o bună zi :

— Cred că după șase luni n-o să-mi faci festa să ceri o prelungire a concediului. Am nevoie de d-ta.

— Dacă n-ar fi mama, n-aș pleca deloc, răspunse Robert, mă simt doar atît de bine aici.

Kervelen fu foarte mișcat.

— Îți mulțumesc, dar trebuie să te întorci în Franța să mai prinzi puțină energie.

Cînd Robert anunță pe Mouck că, în curînd, va pleca, ea închise ochii și începu să plîngă :

— N-ai să te mai întorci.

Și fiindcă Robert protesta :

— Nu, vei regăsi pe aceea care ți-a trimis „chipul“ ei și ai să mă uiți. E doar atît de frumoasă.

În fiecare seară aceeași scenă se reînnoia, căci Mouck avea ferma convingere că Robert nu se va mai înapoia.

Și totuși Robert de Coussan era atît de sigur de el, iubirea pe care o nutrea pentru Mouck i se părea atît de puternică, încît în ziua în care expresul îl duse spre Dakar dorea cu înfocare ziua întoarcerii.

VIII.

PRIMA IUBIRE

Instalat comod pe punte, Robert de Coussan privea cum fuge coasta africană.

Vaporul *Pincio* spinteca repede valurile. Și în timp ce pornea astfel, Robert se gîndea că acum doi ani cînd debarcase în Africa, pentru întîia oară, pămîntul acestui continent îi apăruse ca un infern.

Și totuși fusese fericit aici.

Găsise liniștea, gustul muncii, în sfîrșit un nou sens al vieții.

La Dakar, recepția fusese cu totul diferită decît la sosire, așa că putu să măsoare, după primirea pe care i-a făcut guvernatorul general, cîtă stimă avea acum Korvelen pentru el.

* * *

Majoritatea pasagerilor de pe *Pincio* erau americani de la sud. Printre aceștia se afla și o peruviană de o frumusețe nespusă și care atrase imediat atenția secretarului.

Cunoştinţele se leagă repede pe un vapor şi, în curînd, Robert nu mai părăsi pe frumoasa americană.

Şi într-o seară, în mijlocul unei havaiene cîntată într-un ritm melodios, Robert de Coussan o sărută şi o duse în cabina sa, unde frumoasa femeie se lăsă posedată.

Cînd o părăsi, în mijlocul nopţii, Robert îşi aduse aminte de Vonvon. Îmbrăţişarea sa cu această albă îi reaprinse dorinţa pentru fosta lui iubită.

Îşi scotoci geamantanele şi începu să citească toate scrisorile primei sale amante. Într-un tîrziu, observă că ultima scrisoare a Vonvonei fusese datată cu patru luni înainte.

* * *

În nopţile următoare, peruviana veni regulat să-i ţină tovărăşie. Dar pînă la Marsilia i se păru că ţine în braţe pe Vonvon. Cele douăsprezece ore de călătorie de la Marsilia la Paris îi părură mai lungi decît întregul drum.

Cu toate acestea, privelişlea îl distra din cale afară. Se simţea mişcat în faţa pămîntului generos al Franţei...

La Lyon, ca şi la Marsilia, Robert fu cît pe-aci să strige de bucurie în faţa autobuzelor.

Cînd coborî din tren, era istovit asemenea unui copil pe care l-a interesat prea mult un film de cinematograf.

Taximetrul porni pe cheiul Tournelle. Robert de Coussan se plecă afară. Catedrala Notre-Dame înălța spre cerul cenușiu turnurile ei înalte. În schimb, totul îi părea luminat.

În colțul cheiului Montebello, la etajul al cincilea. două ferestre închise ; secretarul recunoștea perdelele galbene.

Portăreasa văzîndu-l rămase uimită.

Coussan rîdea, bucurîndu-se de surpriza pe care o pregătea Yvonnei.

Nu prevenise pe nimeni de sosirea sa și savura anticipat bucuria Yvonnei, a mamei sale și a lui Bourdier cînd îl vor vedea.

În răstimp, portăreasa îi dădu cheile.

— Doamna e acasă ? Ce face dînsa, e sănătoasă ?

Femeia păru oarecum stînjenită. Șovăia.

— Mi se pare că v-a lăsat o scrisoare sus.

— O scrisoare ? De ce ? Știa deci ? Cum ? Prin cine ?

Urcă scara în fugă. Apartamentul era rece și umed. Bucuria tînărului se risipi deodată. În iatac găsi o scrisoare prinsă cu un ac de o pernă.

„Dacă găsești scrisoarea aceasta, dragul meu Bob, înseamnă că te vei fi întors mai înainte ca să fi avut curajul să-ți scriu adevărul“.

Adevărul ?... Vonvon trebuise să aleagă fie o viață destrăbălată, fie un soț. Preferase să se mărite.

„El se poată bine cu mine. Nu sînt nenorocită. N-am să-ți spun că sînt fericită, căci numai cu tine am gustat fericirea“.

„Viața ne-a despărțit. Nu trebuie să te mai revăd. Aș suferi prea mult, poate și tu...

Dacă mă mai iubești — mi-ai scris atît de rar în cursul acestui an — să nu cauți niciodată să mă întîlnești“.

. . . . . .

*

* *

Se înserase. Era ora la care, în singurătatea Africii, se aude urletul șacalilor.

Zilele trecură.

Robert revăzuse pe mama sa.

D-na de Coussan, în ciuda veseliei pe care o manifesta Robert, observă imediat că fiul ei suferea. Și într-o seară pe cînd Coussan îi vorbea de locuința sa de pe cheiul Montebello, lacrimile îl năpădiseră. Și cu capul lipit de sînul matern, secretarul îi destăinui întreaga sa durere.

— Nu te iubea, sărmanul meu copil.

— Ba da, mamă, mă iubea.

Și Robert izbucni în plins.

D-na de Coussan nu răspunse.

Ea știa că numai mamele sînt acelea care își iubesc totdeauna copiii lor.

*

* *

De la spovedania sa, Robert păru mai vesel. Acceptă chiar invitații. Bourdier venise la Chateauroux, unde petrecu cîteva zile cu el.

Cei doi prieteni se plimbau în grădina publică și pe avenue de Déols pe malul Indrei unde copilăriseră.

La cafenea se întîlneau cu ofițeri în concediu, foști camarazi de liceu. Vorbiră de Lignières. Coussan povesti întrevederea lor la Tombouctou.

— Jean are o amantă neagră, spuse Robert. E o fată foarte drăguță și pe care Lignières o iubește foarte mult.

La auzul acestei știri toți izbucniră în rîs. Însuși Robert le ținu hangul... Și, firește, nu pomeni nimic de Mouck.

*

* *

După cîteva săptămîni petrecute la Gargilesse, Coussan se înapoie la Paris.

Într-o seară se duse într-un dancing la Champs Elysées. În fața lui se aflau două doamne și un domn cu barbă albă. Una din femei era ascunsă îndărătul unei coloane, dar cînd cealaltă întoarse capul, Robert recunoscu pe Gaby.

Chipul celei de-a doua rămase mereu invizibil.

Coussan nu-i observă decît brațul, dar simțea că era Yvonna.

— Se ascunde, își spuse el, îndreptîndu-se spre vestiar. Cînd trecu prin fața lor, Vonvon, căci ea era, părea adîncită în lectura listei.

În curînd perechile începură să danseze. Yvonna nu dasa. Pe cîd Gaby trecu la brațul dansatorului ei, îi făcu semn și o așteptă la toaletă.

— Bună seara, Bob. Știi că viața în colonii îți prieşte ?!

— Gaby, spune Yvonnei să vină aici.

— Nu se poate, e cu bărbatul ei.

Robert îi strînse brațul.

— Vreau să-i vorbesc.

— Hai, nu mai face gălăgie, mă duc s-o înștiințez.

Peste cîteva clipe, Vonvon se afla în fața lui Coussan.

— Fii cuminte, Bob, o să vin mîine dimineață să te văd.

— Unde ?

— La noi.

— Cheiul Montebello ?

— Firește.

*

* *

Robert dormi prost în noaptea aceea. Își pregăti un lung discurs veninos și totuși a doua zi cînd Vonvon intră în camera sa, el uită totul și o sărută cu patimă.

*

* *

Ea îl dezmierdă în vreme ce Robert îi săruta părul blond.

— Ce cald e ! Știi că am alergat. Îmi dai voie să-mi scot blana.

În vreme ce-și scotea blana, Coussan simți parfumul ei pătrunzător. Cu un gest brutal o trînti în pat.

— Bob, zise ea, pe un ton mustrător, supunîndu-se totuși, învinsă.

Și Robert o posedă îmbrăcată.

*

* *

Vonvon venea să-l vadă aproape în fiecare dimineață, în vreme ce bărbatul ei era plecat după treburi în oraș.

Într-o dimineață Yvonna îi spuse pe un ton radios :

— Pleacă în America. Vom avea o lună de libertate, în care vom sta împreună.

Fu o lună de dragoste înfocată. Nu se gîndiră la „celălalt“ decît în ultima noapte.

— N-o să te mai întorci acasă, zise Robert.

— Bob, o să mă caute și o să te ucidă. Mă iubește foarte mult.

— Ei și ? Vei pleca în Africa.

— Da ?

Și Vonvon încîntată bătu din palme. Imediat însă figura ei veselă se posomorî.

— Dar nu pleci decît peste trei luni, dragul meu și pînă atunci...

— Vom pleca mîine.

*

* *

La Bamako, guvernatorul venise să aștepte pe secretarul său la gară. Zărind pe Vonvon, Kervelen încruntă sprîncenele. Totuși îi ură bun venit pe un ton prietenos.

În picioare, la intrarea bufetului, Mouck aștepta impasibilă. Cînd trecură, rosti încet :

— Bună ziua.

— Bună ziua, Mouck, zise Coussan foarte detașat.

Vonvon se întoarse ; Mouck suportă privirea ei fără să clintească.

— Bob, cunoști pe negresa asta ?

— Da... e prietena unui camarad.

Și ca să nu mai continue discuția Robert întrebă pe guvernator :

— Weyler nu-i la Koulouba ?

— Nu, răspunse Kervelen ; s-a dus la Diré să vadă o plantație de bumbac.

În vreme ce secretarul vorbea cu șeful său, Vonvon întoarse din nou capul.

Mouck stătea mereu în același loc. Privirile celor două femei se înfruntară din nou și în cele din urmă, Yvonna fu aceea care își plecă ochii.

*

* *

Și de data aceasta Chauvinot scoase pe prietenul său din încurcătură. Oferi tinerei perechi o vilă pe care o părăsise un comerciant.

— E cam scump, zise el, dar o să ne înțelegem.

— Chauvinot, ești providența mea.

— Să ne ajutăm unii pe alții, răspunse negustorul. Într-o zi, cine știe ? Poate voi avea eu nevoie de d-ta.

*

* *

Se instalară în vila oferită de Chauvinot și în curînd locuința lor deveni modelul eleganței și al confortului sudanez.

Lui Coussan îi plăcea mult aici. Răsfățat de amanta sa, pe care clima o făcea și mai iubitoare, nu se mai gîndea nici la Delfina Heliet, nici la Mouck, căci aceste două femei îi păreau acum păsări călătoare ce străbătuseră calea sa. Prima iubire e singura care contează totdeauna...

Iubita sa, femeia inimii și a simțurilor sale, era Vonvon pe care o smulsese altuia și pe care o răpise ca pe o pradă, fugind cu ea dincolo de mare.

IX.

RIVALELE

Un vînt puternic sufla...

Yvonna, întinsă pe un divan, își trase înfrigurată plapuma peste ea. Tremura toată.

Nu mai era făptura sănătoasă și veselă pe care expresul din Sudan o adusese, cu șase luni mai înainte, la Bamako.

Frumoasa femeie nu mai avea tenul acela strălucitor și roșu pe care altădată il masca sub un strat gros de pudră ca să nu pară o țărancă.

Acum își înroșea mereu obrajii îngălbeniți

Acrul acesta din Africa o îmbătase ca un afrodisiac. Nopțile calde de vară, fuseseră pentru ea nopți albe.

Dimineața, Robert pleca ; îl aștepta toată ziua negîndindu-se decît la el. Fără nici o ocupație, fără prieteni, toată activitatea ei se concentra în trezirea voluptoasă a simțurilor.

Un acces de paludism o ținuse țintuită în pat. Și acum în delirul frigurilor vedea numai imagini erotice.

Robert de Coussan, la început, fusese și el atins de această contagiune sexuală. Dar înflăcărarea lui se potoli repede.

Mai mult, obsesia perpetuă care consuma pe amanta sa, îl îndepărta de ea. O dorea mai puțin de cînd nu-i mai lăsa timpul s-o dorească.

Acum, în loc să se întoarcă imediat acasă de la reședință, se ducea direct la Soudan Club.

*

* *

În seara aceea, în vreme ce Vonvon tremura de frig, Robert de Coussan sta la masă cu Chauvinot în fața unui cocktail.

— Heliet m-a rugat să te întreb dacă ai întrerupt orice relații cu Mouck ?

— Păi bine, dragul meu, d-ta i-ai trimis lui Mouck banii pe care i-am dat ca să se întoarcă la Tombouctou.

— Nu a plecat.

Secretarul părea foarte plictisit.

— Nu pot s-o îmbarc cu sila. Dar de cînd Heliet se interesează de ea ?

— De cînd a văzut-o coborînd din tren ; dar abia ieri m-a însărcinat cu acest comision.

Un sentiment ciudat se născu în inima lui Robert ; credea că n-o mai iubește pe Mouck ; totuși, gîndul că altul o va poseda îl plictisea.

— Va să zică succesiunea e deschisă ? întrebă Chauvinot.

— Desigur ! răspunse Coussan, și după o clipă :

— Doamne, ce de scrupule !

— Ai dreptate, replică Chauvinot, mai ales că d-ta nu i-ai cerut autorizația ca să te culci cu nevasta lui.

Coussan părăsi clubul prost dispus.

Pe pajiștea luminată din preajma clubului, Mouck drapată într-o rochie albă, părea că așteaptă pe cineva. Totuși, cînd îl văzu pe Robert, nu-i adresă nici un cuvînt. Secretarul își văzu de drum și nu auzi in spatele lui, picioarele goale ale negresei ce călcau ușor nisipul.

*

* *

Yvonna își petrecea acum după amiezile la d-na Colomba. Ca s-o distreze, Robert rugase pe prietenii săi s-o invite, iar amanta secretarului era primită pretutindeni ca și cum ar fi fost soția lui.

— Nu prea pari bine dispusă, îi zise d-na Colomba într-o zi pe cînd Vonvon părea nemulțumită. Se vede că ai neplăceri de ordin sentimental.

Vonvon avu un zîmbet trist.

— Robert ți-a făcut curte în tren, nu e așa?

D-na Colomba suportă destul de bine întrebarea.

— Curte? se prefăcu ca mirată. D. de Coussan a fost doar galant, așa cum sînt toți bărbații. Îmi închipui că e așa cu toate femeile. Întreabă pe d-na Heliet. În primul an n-o părăsea o clipă în timpul partidelor de tenis.

Vonvon păli. Se simțea indispusă. Cu toate că bănuia multe infidelități, lovitura primită o îndureră nespus. D-na Colomba înspăimîntată se repezi la ea.

— Dar ce ai, draga mea? Te-am îndurerat... Ei bine, află că de cînd ai venit aici, d. de Coussan nu mai are nimic cu d-na Heliet.

În ziua în care Yvonna primea aceste destăinuiri supărătoare, secretarul era în misiune la Koulikoco, unde, după o masă bogată, același funcționar, care cu doi ani mai înainte îl invitase la dejun pe cînd Robert se îmbarca pe *Nababul*, îl pofti într-un salon bogat mobilat.

În prag, o negresă frumoasă aștepta dezmierdările lui Robert. Dar el, amintindu-și de Mouck, refuză hotărît.

Totuși, în vreme ce se îndrepta cu trenul la Bamako amintirea lui Mouck îl năpădi din nou și i se părea că o vede în brațele lui Heliet.

*
* *

Seara, Coussan o găsi pe Yvonne culcată și cu ochii plînși.

Voind să știe ce se petrecuse între Robert și Delfina Heliet, nu-i fu greu Yvonnei să afle adevărul din chiar gura acesteia.

D-na Heliet într-un acces de gelozie raportă Yvonnei legăturile sale cu Robert, întrerupte din cauza lui Mouck.

— Dar bine, ripostă enervată Yvonne, Mouck trăiește cu soțul d-tale !

Delfina rîse cinic :

— Se poate, draga mea, dar asta nu împiedică faptul că soțul meu e încornorat o dată mai mult.

Văzîndu-l pe Robert, Yvonne îi reproșă amarnic purtarea sa.

Lui Coussan nici nu-i trecu prin gînd să tăgăduiască. Era mai mult surprins decît supărat de precizia amănuntelor :

— Cum de a îndrăznit ? îngînă el.

— A ! vrei să știi, exclamă Yvonna furioasă. Ei, bine află că atunci cînd erai amantul Delfinei, tiriîura aceasta îți punea coarne, cu cine crezi ? Cu Gorko. Da, dragă, cu un negru. Se poate oare un lucru mai dezgustător.

Spunînd acestea Vonvon începu să plîngă, zguduită de sughițuri. Cămașa îi lunecase lăsînd să i se vadă corpul slăbit.

O milă imensă îl cuprinse pe Robert, dar în care nu mai exista nici o dorință.

Și apoi era plictisit de toate cancanurile acestea care otrăviseră legătura sa cu Delfina Heliet.

Cel puțin cu Mouck era mai liniștit.

*
* *

Aproape zilnic Robert de Coussan se întîlnea cu Mouck. Dar nu cînd ieșea de la club — probabil că atunci era ora lui Heliet, — însă cînd intra, adică la ivirea serii.

Ea nu-l privea și trecea încet pe dinaintea lui. Era drapată într-un șal mare spaniol. Soarele care apunea, mărea trupul ei împodobit cu inele.

*
* *

Într-o zi pe cînd Robert se întorcea de la o plimbare cu Yvonna, Mouck îi zări.

Peuhla umbla cu paşi repezi, călcînd uşor, în vreme ce Yvonna înainta cu greu cu tocurile ei inalte.

Soarele ce dogorea năprasnic scotea în relief chipul supt de boală al Vouvonei, pe cînd pe carnea negresei razele astrului se răsfrîngeau ca pe o tipsie de aramă.

Robert o privi şi-şi văzu îngîndurat de drum...

*

* *

12 iulie. Bal la Soudan Club.

Intreaga colonie europeană era acolo, afară de Yvonna, care era indispusă.

Pe cînd orchestra ataca un tango, Delfina Heliet se duse la Robert.

— Nu m-ai invitat niciodată. Nu crezi că atitudinea d-tale o să pară cam ciudată ?

Coussan se sculă şi strînse în braţe trupul lasciv care se abandona. Făptura aceasta splendidă dansa admirabil şi în seara aceea ţinea morţiş să seducă pe Robert.

— E atît de cald, hai pe terasă.

Erau aproape singuri. Delfina se rezemă de pieptul tînărului. Lipită de el, ea îngînă :

— Ai uitat totul, aşadar ?...

Robert, foarte curtenitor, îi răspunse :

— Te rog să crezi că am păstrat cele mai frumoase amintiri.

Un zîmbet crud descoperi dinţii tinerei femei :

— Şi nici o poftă să reîncepi, hai ?

După dansul acela, Robert plecă. Afară, mimozele răspîndeau un parfum ameţitor...

O luă prin cartierele negrilor. Aceștia dansau de zor în jurul unui foc, în vederea sărbătorii naționale.

Cîteva fetițe goale atraseră atenția lui Robert care le mîngîia. Mirosul lor tare îl urmări pînă acasă.

Aici, Vonvon care nu dormea, îl primi supărată :

— Firește, ai dansat cu Delfina Heliet.

— Îți jur că o singură dată.

Ea nu-l mai asculta mulțumindu-se doar să-l mustre cu asprime.

Exasperat, Robert plecă de-acasă.

În depărtare strigăte furioase spintecau zarea. Două negrese pe jumătate bete se loveau fără cruțare. Își smulseseră vestmintele și se luptau goale, printre vociferările tribului.

Voi să le despartă, dar primi cîteva lovituri zdravene. Fu prins între cele două luptătoare, strîns între trupurile lor transpirate.

Reuși să scape, dar mirosul lor îl ameți se. Grăbit se îndreptă spre casa lui Mouck.

*

* *

Robert intră fără să întrebe măcar dacă Heliet se afla acolo. Mouck era acasă gătită ca de sărbătoare. Robert simțea totodată nevoia s-o bată și s-o îmbrățișeze.

— Pe mine mă așteptai ? o întrebă el cu cruzime.

Ea îl privi blînd, apoi cu glasul ei dulce :

— Nu, dar știam că ai să-mi vii iar !

Erau încă înlănțuiți cînd deodată o lovitură puternică zgudui ușa.

Coussan voi să se scoale.

— Rămîi, zise ea.

Nu auzea nimic. Mouck închise ușa. În curînd se înapoie singură.

— Cine e, Heliet ?

Ea inclină capul, zîmbi, apoi cu gravitate.

— I-am spus că ai revenit și că, în condițiile acestea, el nu mai trebuie să vină.

În fiecare seară se ducea acum la ea. Părăsise clubul, iar toate orele lui libere și le petrecea cu Mouck.

Venera neagră își reluase acum amantul.

*

* *

Ora nouă seara. Yvonna așteaptă în pat întoarcerea lui Robert.

Un servitor își face intrarea :

— Un negru vrea să vă vorbească, doamnă.

E Gorko. Întinde un plic albastru.

Vonvon îl desface și citește :

„Dacă nu ți-e teamă de adevăr, urmează pe aducătorul acestei scrisori.“

*

* *

Amîndoi pleacă în noapte.

Vonvon aleargă aproape, ca să se poată ține după negru. Nu mai e obosită...

În fața casei lui Mouck, Gorko se oprește, bate și fuge.

O clipă, care durează o veșnicie. Ușa se deschide. Mouck e în prag. Yvonna se năpustește înăuntru.

Amantul ei se afla acolo, întins pe o scoarță, foarte mirat.

Vonvon se retrage un pas ;

— Tu... tu ești.

A și fugit afară cînd Coussan s-a sculat. Mouck îl strînge în brațele ei subțiri, îl înlănțuie cu patimă și, cînd în cele din urmă, reușește să-l îngenunche din nou, scoate un strigăt de triumf...

*

* *

Cînd Yvonna își veni în fire, se văzu lungită pe un divan.

Noapte desăvîrșită ; însăși candela, fără care nu putea dormi, era stinsă.

Simți în umbră prezența unui om și întinse mîna.

Dădu de un păr des și aspru.

— Cine e acolo ? Bob, unde ești ?

Voi să strige. O mînă aspră și rece îi astupă gura. Apoi, un corp greu se urcă pe ea strivind-o aproape. Era Gorko.

Acesta îi prinse mîinile, în vreme ce cu genunchii lui îi dădu la o parte picioarele strînse.

O posedă cu brutalitate.

Ea suferea în trupul și în sufletul ei. Și, puțin cîte puțin, sălbatica dezmierdare a negrului îi procură și ei plăcere.

*

* *

După ce Gorko fugi pe fereastră, asemenea unui hoț, o deznădejde adîncă năpădi pe Yvonna.

Amantul ei, Bob, prefera o negresă...

Și ea care simțise plăcere cu o brută... Va să zică aceasta era iubirea ? O împreunare animalică, și atîta tot...

*

* *

Robert se întoarse în zori. Yvonna se și îmbrăcase, în mijlocul cuferelor ei, pe jumătate pline.

— Plec, zise ea.

Nu putu obține nimic altceva de la ea. Luă parte la toate pregătirile, strigînd, implorînd, plîngînd ; ea răspundea la toate promisiunile lui de fidelitate, printr-un zîmbet de o nesfîrșită tristețe.

— N-o să poți, Bob, s-a isprăvit.

Trebui s-o ajute la împachetat. Expresul pleca la douăsprezece. El o însoți la gară, mașinalicește, fără să-și aducă aminte că guvernatorul îl aștepta la Koulouba.

Cînd trenul șuieră, ea îi întinse obrazul.

— Sărută-mă ; nu e nevoie ca să știe lumea ce s-a petrecut. Vei spune că am fost bolnavă... Și apoi, la urma urmei, așa e.

Trenul porni. O secundă, Robert se întrebă dacă nu va sări și el în vagon. Era pe scară, dar ea îi respinse.

Vonvon nu apăru în ușa vagonului...

Într-un tîrziu văzu doar o fluturare de batistă...

Dar fiindcă în compartiment mai erau și alte femei, Robert nu știu niciodată dacă ea îi aruncase acest suprem adio.

*

* *

Mouck era și ea în curtea gării. Urmări pe cei doi tineri. Cînd Robert trecu pe dinaintea ei, părea că se interesează de jocul unor copii.

Robert de Coussan nu îndrăzni să se apropie de ea ; dar ceva mai departe se întoarse.

Drapată în șalul ei de mătase, Mouck dansa în mijlocul copiilor.

X.

FRUCTUL

Guvernatorul primise știrea plecării Yvonnei cu totul altfel decît sperase secretarul său.

Cînd în după amiaza plecării Vonvonei, Robert se scuză de lipsa lui explicînd ceea ce o motivase, Kervelen dădu din cap atrăgîndu-i atenția că Yvonna își părăsise bărbatul pentru Coussan.

În ciuda explicațiilor acestuia că Vonvon plecase din pricina bolii, Kervelen păru foarte afectat.

Seara, Mouck văzînd că amantul ei părea prea preocupat, crezu că suferă din cauza plecării Vonvonei. Supărată, părăsi patul și se întinse pe jos pe scoarță.

*
* *

Cînd Robert de Coussan se trezi, soarele era sus pe cer.

Mouck se întindea pe jos cu gesturi grațioase. asemenea unei pantere. Ochii lor se întîlniră și ea zîmbi.

— Vino, zise el.

Ea făcu semn că nu, și începu să cînte un cîntec trist al cărui refren plictisea pe Robert :

„Un amant e bun doar peste noapte...
E bun doar peste noapte...
Dar iată că acum soarele lucește".

Tînărul se dădu jos din pat și se întinse alături de ea pe scoarță. Pe cînd voia s-o înlănțuiască, ea protestă :

— Nu, aici niciodată.

Atunci ea îi ținu un discurs interminabil din care Robert înțelese că ea voia să locuiască, de aici înainte, în casa Yvonnei.

Zadarnice fură toate explicațiile lui, căci Mouck ținea morțiș la ideea ei.

Și, într-adevăr, în seara aceea, mica peuhlă dormi în patul Vonvonei.

*
* *

Mouck nu mai ieșea acum cu picioarele goale, ci în sandale fine de piele roșie.

Timp de trei nopți în șir se rugă de amantul ei să-i cumpere un fluture de aur, pe care un negustor din Kayes îl expusese in piață.

Chauvinot împrumută cei 500 de franci, prețul bijuteriei, nu era pentru prima oară că secretarul făcea apel la punga negustorului. Acesta se arătă din nou foarte îndatoritor.

De cîtva timp de altfel, simulînd că se interesează de lucrările secretarului, Chauvinot îi cerea anumite informații de care acesta profita firește.

Coussan, care își dădea seama că alunecă pe o pantă primejdioasă se întreba chiar cum va face ca să se achite de datoriile lui ce creșteau mereu.

Dar cînd Mouck îl vedea îngîndurat se lipea de el și atunci toate ideile lui negre făceau loc unui vis voluptuos.

*

* *

Sosind într-o zi la reședință, secretarul zări pe un ofițer, care examina harta Africii atîrnată în vestibul.

Robert recunoscu imediat pe Lignières.

După efuziunile de rigoare, ofițerul îi explică planurile sale. Sătul de aprecierile neplăcute al d-nei Richen voia să demisioneze din armată.

Unul din cumnații lui înființase o întreprindere de lemne pe coasta de fildeș și-l ruga, dată fiind cunoștința sa în domeniul limbii, să-l secondeze.

— Cît despre salariu, e cam de trei ori mai mare ca solda mea de ofițer, încheie Lignières.

— Și Aïssatou ? întrebă Robert.

— Tocmai de ea voiam să-ți vorbesc.

Din cauza surorii mele, care nu cunoaște moravurile de aici, n-aș voi să plec acolo cu ea și de aceea te rog, dacă poți, firește, să-i acorzi ospitalitatea.

Robert de Coussan consimți bucuros.

— Sper, zise el, că vei rămîne mai multe zile cu mine ?

— Douăzeci și patru de ore. Plecînd mîine, voi ajunge la Grand Bassam tocmai la sosirea cumna-

tului meu. Îți închipui cîtă nevoie au de mine acești parizieni.

*

* *

În vreme ce cele două peuhle rîdeau vesele între ele, Robert arăta lui Lignières casa lui.

Acesta se arătă entuziasmat.

A doua zi, ofițerul plecă lăsînd pe Mouck cu Aïssatou în casa secretarului.

Trecură astfel cîteva zile. Într-o seară pe cînd secretarul se întoarse acasă o găsi pe Aïssatou singură. Tînăra femeie cînta din ghitară. Robert se apropie de ea și o îmbrățișă așa cum avea obiceiul ori de cîte ori venea acasă. De data aceasta însă, poate fiindcă Mouck nu era acolo, Aïssatou se lipi de el și îl sărută pătimaș.

Scenele acestea se reînnoiră de mai multe ori.

Într-o noapte, Mouck îi propuse lui Robert să se culce alături de Aïssatou.

La întrebarea sa dacă nu-l iubește, de vreme ce consimte la una ca asta, Mouck îi răspunse cu gravitate :

— În țara noastră, există triburi, unde cînd o fată se mărită cu un băiat, toți frații săi sînt și soți.

*

* *

Și ceea ce trebuie să se întîmple se întîmplă. Coussan o posedă pe Aïssatou cu consimțămîntul surorii ei.

După o îmbrățișare pătimașă, Aïssatou îi destăinui lui Robert că-l iubea încă de cînd fusese la Tombouctou.

Coussan rămase uluit și totodată măgulit. Își aduse aminte de o Aïssatou cuminte, rezervată și chiar pudică. Hotărît, își spunea secretarul, pretutindeni femeia rămîne aceeași. Totuși purtarea noii sale tovarășe îl uimi și ca să fie cu inima împăcată se adresă lui Mouck.

Aceasta zîmbi ironic :

— Aïssatou e stearpă, zise ea.

*
* *

Viața în trei continuă. Într-o seară, Coussan întorcîndu-se acasă găsi pe cele două femei pradă unei nespuse veselii. Mouck îl lămuri că se duseseră să vadă pe un vrăjitor și că acesta făgăduise surorii sale o mare bucurie.

— Da, repetă Aïssatou extaziată.

Din ziua aceea, amanta lui Lignières părea că vrea să restituie lui Mouck locul care i se cuvenea. Nu refuza să se dea lui Robert, dar nu-i mai cerea dezmierdări.

Coussan își închipui că noutatea plăcerii pe care a dat-o frumoasei Aïssatou se evaporase, și fiindcă, dimpotrivă Mouck devenea tot mai nesățioasă, se consolă repede.

*

* *

Lignières se întoarse mai curînd decît s-ar fi aşteptat Robèrt de Coussan.

— Sora mea, spuse ofiţerul, nu poate suporta clima şi de aceea medicii au opinat că trebuie să plece în Europa. Voi rămîne, deci, singur cu cumnatul meu. Din fericire, am pe Aïssatou care mă va consola.

Lignières îşi trecu braţul după talia amantei sale. Aceasta se lăsă îmbrăţişată chiar în faţa lui Robert, care simţi deodată o oroare bruscă împotriva acestor femei senzuale.

Şi, îşi aduse aminte de un proverb negru, primul pe care-l învăţase debarcînd la Dakar :

— Iubeşte-ţi soţia, dar nu te încrede în ea.

*

* *

Vîntul toamnei sufla cu putere. Lignières plecase pe coasta de fildeş cu Aïssatou.

Robert rămăsese singur cu Mouck şi-şi petreceau zilele închinîndu-le doar iubirii.

Într-o dimineaţă, primi la biroul său o scrisoare din partea lui Lignières în care îl înştiinţa că Aïssatou era însărcinată.

O teamă năpădi pe Robert la auzul acestei ştiri. Dacă era el tatăl acestui copil ? Şi deodată îşi aminti de bucuria celor două surori într-o seară pe cînd le găsise rîzînd.

Vălul îi căzu brusc de pe ochi. Da, copilul lui Lignières era chiar al lui.

O amărăciune, un dezgust imens împresurară pe Robert. Întorcîndu-se acasă, Mouck îi ieși în întîmpinare, arătîndu-i o scrisoare.

— Aïssatou a scris, zise ea veselă ; va avea un copil.

O clipă Robert se mai îndoi. Fiica aceasta a pustiului părea doar atît de inocentă. Voi să știe :

— Mi-ai spus doar că sora ta era stearpă.

Peuhla zîmbi ironic.

— Cu prietenul tău, firește.

Robert îi răsuci brațele și o bătu cu atîta putere, încît servitorii fugiră speriați.

La început, Mouck îndurase loviturile fără să simtă ; pe urmă cînd se întețiră, scoase un strigăt grozav. Robert se opri. O dîră de sînge curgea pe covor.

Coussan se plecă asupra ei :

— Taci, și răspunde-mi.

Mouck mărturisi totul. Aïssatou voia să aibă un copil spre a fi sigură că nu va fi părăsită, așa cum obișnuiesc albii. Încercase cu prietenul său fără să reușească; și atunci cînd știuse că va pleca fără ea la Grand-Bassam, voise să vină aici, și ca să-și pună planul în aplicare o convinsese pe Mouck să-i cedeze pe Robert.

Robert de Coussan plîngea. Negresa se ridică sfioasă și îi sărută mîna.

Coussan o respinse.

— Sora ta nu va cîștiga nimic, strigă el, căci am să-i scriu lui Lignières.

Mouck îl privi cu un gest, care voia să spună că totul depinde de soartă.

Trecu o oră. Sîngele se închegase pe trupul negresei. Robert simți un sentiment de compătimire și rușinat spălă rănile peuhlei. Atunci Mouck vorbi:

— Lignières nu te va ierta niciodată.

*

*

Fostul ofițer nu află niciînd că făptura brună pe care o îmbrățișa în leagănul său de paie, era fiul lui Robert de Coussan.

*

Într-o noapte — cei doi amanți — se împăcaseră de mult — Coussan spuse peuhlei :

— Dar tu de ce n-ai voit să-ți fac un copil ?

Mouck zîmbi fără să răspundă. Închidea ochii ca și cum s-ar fi temut ca Robert să nu-i ghicească gîndurile.

Apropiindu-și gura de urechea amantului său, îi șopti :

— N-avem nevoie de copii, fiindcă am reușit să te smulg din brațele Vonvonei. Știam, deci, că nu mă vei părăsi niciodată.

XI.

PLICUL

Drama începuse printr-un bridge la aperitiv. Era ora zece seara. Nici unul din cei cinci jucători, înverşunaţi acum la o partidă uriaşă de cărţi, nu mîncase încă.

Robert de Coussan pierdea o sumă bună. Avea un ghinion înspăimîntător de cîtva timp. De vreo trei luni începuse să joace bacara, sperînd să găsească în joc, resursele care îi lipseau.

Căci Mouck devenea tot mai pretenţioasă. În întreaga Africă nu exista o femeie, care să aibă mai multe bijuterii decît această fată de păstori. Cînd amantul său refuza un nou capriciu, ea nu-i făcea nici o scenă, nici nu refuza măcar să i se dea ; dar el nu mai ţinea în braţe decît un trup mort şi insensibil.

Atunci el ceda, sau mai degrabă o implora ca să accepte în sfîrşit.

*

* *

— Oh ! zise Chauvinot, să lăsăm cărțile, fiindcă mi-e foame. Haidem la masă, domnilor.

Helict primi, fiindcă trebuia să plece dis-de-dimineață. Secretarul pierdea o mie de franci.

— Nu am această sumă la mine : dacă îmi dați voie, voi plăti mîine dimineață.

Chauvinot interveni :

— Nu-i nevoie să ai mai mulți creditori. Am să plătesc totul.

În grădina clubului, negustorul luă pe secretar de braț și îi spuse :

— Vrei să mîncăm împreună, Coussan, am să-ți vorbesc.

După o masă bogată stropită cu șampanie, Chauvinot se duse la biroul său de unde se întoarse cu un carnet. După ce făcu cîteva socoteli, se adresă lui Robert :

— Domnule de Coussan, îmi datorezi pînă acum paisprezece mii opt sute de franci. Cînd ai de gînd să mă rambursezi ?

Secretarul simți cursa. Era prins. Totuși încercă să lupte :

— Atitudinea d-tale mă miră. Nu mă puteam aștepta la o cerere atît de neașteptată.

— Ai dreptate. Totuși, o întîmplare neplăcută, mă silește să execut pe debitorii mei. Poți să mă plătești la sfîrșitul lunii ?

— Toată suma ?

— Da, am nevoie de toți banii.

Coussan simți o năduşeală rece năpădindu-i fruntea.

— Ți-am făcut totuși cîteva servicii, Chauvinot.

— Bine, fie. Atunci hai să jucăm cu cărțile pe masă.

— Cu cărțile pe masă, Chauvinot ? Ce vrei să spui ?

— Vreau să știu prețul cu care a licitat casa Word.

Era vorba de o licitație de bîrne de cale ferată. Trei case, două din Dakar, și una din Conakry, casa Word și cea mai serioasă, făcuseră oferte.

Coussan răsuflă ușurat. I se cerea un lucru imposibil.

— Nu știu nimic, Chauvinot. Și mă mir că-mi pui o atare întrebare. Știi de-altminteri foarte bine că ofertele se adresează reședinței în plic închis și că aceste plicuri nu se deschid decît la licitație.

Pe de altă parte, aceasta se va ține pe cît știu, peste trei zile.

— Vreau să știu suma.

— Dar plicurile sînt pecetluite, ți-o repet.

Chauvinot după o pauză, zise :

— Dar unde sînt plicurile ? La guvernator ?

— Nu, în biroul meu. Dar...

Atunci Chauvinot vorbi.

Nu trebuia pierdută o clipă. Chiar în seara aceea Robert trebuia să ia cele trei plicuri pe care negustorul urma să le deschidă și să le închidă apoi, fără ca nimeni să poată bănui ceva.

Negustorul se sculase în picioare.

— Pleacă ! Ia automobilul meu și du-te la Koulouba. Te aștept. Să nu ai scrupule, e prea tîrziu. Mi-ai mai dat și alte informații, care numai bucurie nu i-ar produce lui Kervelen. Odată ce îmi înmînezi

plicurile n-o să mai îmi datorezi nimic și vei mai obține pe deasupra încă cinci mii de franci.

Coussan, care ședea zdrobit într-un fotoliu, înalță capul.

— Nu voi mai avea nevoie de nimic, Chauvinot.

Negustorul zîmbi :

— Ai totdeauna nevoie de bani, copile.

*

* *

Era aproape de miezul nopții cînd Robert sosi la Koulouba. Toată lumea dormea la reședință. Un negru uluit îi deschise ușa. Coussan se duse în biroul lui și din dosarul „Licitații“ luă plicurile cu oferte.

Peste trei minute se sui iarăși în automobil.

*

* *

Zgomotul motorului deșteptase pe Matjuda. Maura avea urechea fină. Preveni pe Kervelen.

Guvernatorul era tocmai la fereastră în clipa cînd trăsura pornea.

— Dar e Fordul lui Chauvinot.

Coborî în anticameră. Negrul de gardă îl înștiință că venise d. secretar.

Matjuda așteptă în zadar întoarcerea stăpînului ei. Biroul lui Robert rămase luminat toată noaptea.

*

* *

Biroul lui Chauvinot. O odăiță tapetată în verde. O ordine meticuloasă. Un singur sertar, în care lucește țeava unui revolver. Perdelele trase.

Pe o lampă de gaz o cană în care fierbe apă.

Chauvinot luă plicurile și privi pe Coussan care era palid.

Negustorul le desfăcu cu ajutorul aburului și multă vreme rămase cufundat în calcule.

Într-un tîrziu, remise plicurile intacte lui Robert.

*

* *

Coussan sosea de obicei la reședință la ora 9 dimineața. De data aceasta sosi la șapte.

Kervelen era în cabinetul secretarului, instalat în fotoliul său, în pijama.

— Dar matinal ești, Robert. Îmi pare că ai fost aseară aici ?

Secretarul răspunse un da timid, în vreme ce rînduia niște dosare pe masă. Părea că așteaptă plecarea șefului ca să se pună pe lucru.

Dar Kervelen nu părea deloc grăbit să plece. În sfîrșit, se sculă. Ajuns în dreptul ușii, se întoarse și întrebă pe un ton neglijent :

— Îți mai aduci aminte cînd are loc licitația bîrnelor ?

Un fior trecu prin fața ochilor tînărului. Totuși rosti :

— La 26, domnule guvernator, peste trei zile.

— Am primit multe oferte ?

— Mi se pare că trei.

— Crezi ?

— Sînt sigur.

— Nu-i nimic. Ar fi mai bine însă să ne asigurăm. Ești bun să mi le dai.

Robert se îndreptă spre bibliotecă. Abia se ținea pe picioare. Scotoci mai multe cartoane, apoi zise :

— Închipuiți-vă, domnule, că nu le găsesc. Se vede că am clasat prost dosarul. Dar am să vi-l aduc odată cu curierul.

— Nenorocitule !

Vocea guvernatorului era mîniată :

— Ofertele sînt în buzunarul d-tale. Domnule de Coussan, ești revocat.

Kervelen îi băgă mîna în buzunar și scoase portofelul în care se aflau cele trei plicuri.

— Nenorocitule, mai zise o dată guvernatorul. Te vei duce acasă. Mîine doctorul va veni să te vadă. Îi vei spune că te simți de mai multă vreme foarte slăbit. El nu va insista, fiindcă voi vorbi cu el înainte. O să-ți acorde mai întîi un repaus de cîteva săptămîni. Vei sta în casă, și nu vei ieși nicăieri. Peste o lună tot n-ai să te mai însănătoșești, și atunci doctorul îți va ordona să te întorci în Franța. Vei pleca. O să-mi trimiți demisia d-tale de la Paris.

Robert plecă. În pragul ușii, Kervelen îi spuse :

— Dacă Chauvinot îmi trimite o ofertă mai mică, ești revocat.

*

* *

Era într-o dimineață clară de iunie. Printre arborii grădinii, păsările spintecau zarea strălucitoare, asemenea unor bijuterii. Florile răspîndeau niresme îmbălsămate.

Robert de Coussan avea impresia că străbate un tunel negru, fierbinte și care nu mai avea sfîrșit...

XII.

ÎN VOIA SOARTEI

Amiază. E totuși noapte în vila secretarului. Perdelele sînt trase. Doctorul a interzis orice vizită, Pe un pat de campanie, Robert de Coussan doarme.

Mouck îl privește cu o dragoste nesfîrșită.

Slăbit ? Anemiat ? Doctorul n-a avut nevoie să mintă în raportul său, căci a găsit pe Robert într-o stare de exaltare febrilă nespusă.

Acum însă bolnavul e mai bine. Ultima noapte a fost liniștită. Vizitatorii sînt lăsați să-l viziteze.

A venit Weyler și tot așa și Heliet cu soția lui. După plecarea plantatorului, d-na Heliet a rămas ca să țină tovărășie bolnavului.

— O să pleci, Bob, rostea Delfina. Doctorul mi-a spus-o. Nu e așa că te voi revedea la Paris ?

Mouck era ascunsă într-un colț al camerei și auzise totul.

*

* *

Mouck e singură cu el în noapte. Robert o mîngîie, dar ea nu-i vorbește.

A doua zi tînărul s-a trezit în brațele ei. Mouck a întors capul ei frumos spre el și i se dădu cu o patimă nespusă.

*

* *

Zilele au trecut. Robert de Coussan face cîteva mici plimbări în curte. Ar fi ieșit chiar în oraș dacă guvernatorul nu i-ar fi interzis.

În fiecare seară Mouck i se oferă...

Peste o săptămînă Robert va pleca.

*

* *

Au trecut opt zile. Ziua plecării a sosit. Robert e în pat cu Mouck.

Servitorul își face intrarea și anunță pe Coussan că Weyler vrea să-i vorbească imediat.

— Ei, ce înseamnă asta, zise alsacianul enervat. Trenul pleacă peste un sfert de oră ! Kervelen e la gară.

Robert de Coussan avu un gest de nesfîrșită oboseală.

— Nu plec.

— Ce, ești nebun ? strigă celălalt.

Și plecă fugind.

Se întoarse peste cîteva minute, ca un aeroslit.

— Guvernatorul cere ca să-mi înmînezi imediat demisia d-tale.

Robert se execută, dar fiindcă de o lună nu mai pusese mîna pe un toc scrisul lui era aproape indescifrabil.

Weyler citi cu atenție textul.

— Ești nebun, repetă el pe un ton trist.

După plecarea lui, Mouck îl sărută lung pe Robert și sărutarea lor se termină, ca de obicei, printr-o înlănțuire istovitoare.

*

* *

Vînduseră toate mobilele, toate bijuteriile. Robert nu păstrase decît inelul de aur cu blazonul familiei de Coussan pe care tatăl său reușise odinioară să-l salveze de la propriile sale dezastre.

Căută de lucru. În administrație, nici gînd. De altfel, de cînd demisionase, funcționarii toți fugeau de el.

Chauvinot fu brutal. Să ia pe Coussan la el? Acum? Aceasta însemna doar să-l recunoască drept complice.

— Du-te în altă parte... Și te rog să nu mai dai pe la mine.

Și în timp ce-l dădu afară, mai degrabă decît îl pofti să plece, mormăi că era mai bine să ai de-a face cu o canalie decît cu un nătărău.

*

* *

Se duse la Heliet. Plantatorul se arătă binevoitor. În fond, acesta era un om cumsecade pe care viața africană îl făcuse indulgent.

— Ți-ar conveni să mă ajuți aici? Ei bine fie! Dar pentru aceasta, vino, te rog mîine pe la mine.

Seara, Heliet comunică soției sale hotărîrea de a-l lua pe Coussan.

— Bună afacere, zise Delfina. Ții să te certi cu guvernatorul, care l-a dat afară pe nobilul său scăpătat.

— De dat afară nu cred să-l fi dat, protestă cultivatorul. Îl cunosc pe Kervelen. Dacă secretarul său ar fi făcut ceva grav, l-ar fi revocat. Am impresia însă că guvernatorul nu prea vedea cu ochi buni intimitatea lui Coussan cu Chauvinot.

— Treaba ta ce crezi. În sfîrșit, dacă ții morțiș, să-l pui în slujbă. trimite-l la Sankoro.

Cultivatorul tresări. Sankoro era un sat de vreo sută de negri, la 6 zile de mers de la Bamako. între Segou si Sansanding. Heliet avea acolo o plantație de bumbac care nu prea dădea o recoltă strașnică. poate din lipsă de direcție.

— Esti nebună, zise el, însisi sirienii nu vor să se ducă.

— Tocmai de aceea, reluă ea. n-ai putut găsi niciodată un alb ca să-ți supravegheze negrii. Prietenul tău ar accepta acum orice.

Și ea adăugă cu un rîs ironic :

— O să fie cu Mouck în mediul său de predilecție.

Tonul era atît de răutăcios, încît cultivatorul nu putu să se abțină :

— Îl urăști, deci mult, acum ?

Frumoasa blondă se uită la soțul ei drept în ochi:

— Aș vrea să știu, zise ea, pe cine nu vrei să îndepărtezi, pe amantul meu sau pe amanta ta ?

Heliet plecă trîntind ușile.

Peste trei zile, Robert și Mouck plecară la Sankoro.

*

* *

Patruzeci de colibe împrejmuite de un gard de cactuși. Alături, o terasă plată și brună. E aceea a contelui de Coussan.

Mouck gătește în curte. În fiecare seară, la aceeași oră, patruzeci de hornuri fumegă aruncînd spre cer un fum des.

În depărtare se zărește fluviul Niger, care se află la o distanță de o leghe. La Sankoro e o liniște mormîntală. Funcționarii nu se opresc niciodată acolo. Nimeni nu vine să-l vadă pe Coussan.

*

* *

Totuși Heliet a venit să-l viziteze. A găsit pe directorul său lungit pe jos împreună cu Mouck.

Dar era poate ora siestei, și negrii păreau că îngrijesc mai bine bumbacul.

Și apoi, funcționarul acesta este primul care nu s-a plîns pînă aum.

Mouck, goală, fără bijuterii, era și mai frumoasă încă.

Și Heliet plecă satisfăcut.

*

* *

O scrisoare de la Lignières. Nu vorbește decît de copilul său.

„E încîntător copilul. E mai mult alb și are ochii albaștri, ceea ce e foarte ciudat, întrucît atît eu, cît și Aïssatou avem ochii negri.

Îl vei vedea, căci voi pleca în misiune pentru cîteva săptămîni, și mama sa ține cu orice preț ca să-l vedeți : tu și sora ei.“

Scrisoarea aceasta a prietenului său pricinui lui Robert o jenă nesfîrșită.

— Aïssatou vrea să vină, zise el amantei sale, întinzîndu-i scrisoarea.

Peuhla o citi și aruncă lui Robert o privire sfioasă. Se aștepta s-o bată.

Dar nu, el răsucea calm o țigară.

— Vrei să vină ? întrebă ea pe un ton sfios.

— De ce nu, de vreme ce o să-ți facă plăcere.

*

* *

— Mă rog, ați putea să-mi indicați locuința directorului ?

Robert de Coussan înălță capul. Era trîntit pe o scoarță roasă și mîncată de termite așezată pe pămînt. Ca îmbrăcăminte purta doar o vestă descheiată, un pantalon de bumbac. Era desculț.

Văzu în fața lui un tînăr înalt și ras proaspăt și care purta pe cap o cască colonială.

— Eu sînt!

— Domnule de Coussan, sînt foarte încîntat de a întîlni aici un compatriot. Dați-mi voie să mă prezint : Raoul Labry de la Mondial-Film.

Am fost trimis în Africa ca să iau niște vederi. Am mai filmat la Dakar, la Kaies și în Bamako, unde o femeie încîntătoare, doamna Heliet mi-a semnalat prezența dv.

Robert de Coussan vorbi puțin. Ascultă pe tînăr istorisind nu fără vervă, aventurile lui de nou colonial.

Apoi, regizorul vorbi de scopul călătoriei sale.

— Filmul pe care vreau să-l fac, domnule de Coussan, nu trebuie să cuprindă artificii și vreau să fie luat chiar la fața locului.

Or, negrii dv., sînt stupizi, și ceea ce depășește orice imaginație e că negresele fug de aparat ca și cum ar fi o mitralieră. Și apoi nici nu sînt frumoase.

În răstimp, Mouck sosi. Uimită se opri în pragul colibei.

Raoul Labry o salută, contemplînd-o cu admirație.

— Amanta mea, o prezentă Coussan.

Regizorul o complimentă într-un dialect care o făcu să rîdă ; ea îi răspunse în franțuzește, ceea ce fu un nou prilej de entuziasm pentru Labry.

*

* *

Trăiră astfel trei zile în această intimitate pe care numai izolarea pustiului o poate da.

Robert de Coussan călăuzi pe parizian pretutindeni.

Raoul Labry adusese cu el un Pathé Baby. Instală, apoi un ecran alcătuit din două jupoane și întregul sat asistă la o ședință de cinematograf. Înfremeniți, în fața acestor imagini care păreau că trăiesc, negrii bătură încîntați din palme.

Peuhla nu părăsi o clipă ecranul. Vedea monumentele minunate. o mulțime de femei ca și Vonvon, dar splendid împodobite, și în fața cărora se înclinau domni în uniforme.

Fără îndoială, Mouck nu știa că aceștia nu erau decît simpli portari de hotel, dar avea pentru prima oară justa viziune a luxului și a rafinamentului care nu puteau exista decît în Europa.

Cînd regizorul îi spuse că în curînd toți oamenii pe care îi vedea defilînd pe străzile capitalei vor admira frumusețile ei, Mouck se simți foarte mîndră. Și atunci împărtăși lui Labry intenția de a dansa spre a fi filmată.

„*Nababul*“, care se întoarce de la Babara, se va opri astăzi în dreptul satului Sankoro.

În mod excepțional, firește, spre a îmbarca pe regizor, care se înapoiază la Bamako.

După o masă îmbelșugată, în care se bău șampanie adusă de Labry, Robert se simte amețit. Ba, la un moment dat, cade beat mort pe o scoarță.

Și ca și cum ar fi așteptat acest lucru, regizorul o ia la fugă însoțit de Mouck.

*

* *

Poate că și ea a băut mult ? Dar nu ! Nu e vinul care a îmbătat-o, ci cuvintele lui Labry.

Acesta i-a spus că la Paris va locui într-un palat ca acelea pe care le-a văzut pe ecran.

Mirajul Parisului a atras-o și pe Mouck...

*

* *

Într-un tîrziu, cînd bietul Robert se trezi din beție, constată că Mouck fugise. Un copil negru îi arătă drumul pe unde plecase.

— E multă vreme de atunci ?

— Da.

Coussan aleargă, apoi se oprește. Colo se vede Nigerul și *Nababul*. Se repede într-o luntre. Dar vai,

cînd după o serie de peripeții, căci luntrea abia poate să înainteze, aceasta ajunse pe Niger, *Nababul* pornea...

*

* *

Raoul Labry povestea tocmai căpitanului succesul său.

— Sărmanul nenorocit, zise ofițerul. N-o avea decît pe ea și i-ai răpit-o !

— De unde, cînd chiar d-ta mi-ai spus că ea l-a pierdut. O să-și vină și el în fire.

*

* *

Sărmanul Bob!...

Văzînd pe Escalaïs, care se afla pe bordul *Nababului*, Robert îi făcu un semn deznădăjduit. Escalaïs voi să oprească vaporul. Dar Mouck se împotrivi. Și gestul acesta pe care Robert îl văzu, il dezmetici poate.

— Nu, făcu el la rîndul lui.

Și întorcîndu-se, se înapoie spre Sankoro.

*

* *

Ce a devenit el pe urmă, pînă la întîlnirea noastră pe Niger, nimeni la drept vorbind nu poate ști.

— Hamal ca un negru, zise Escalaïs ; codoș, poate și mai rău...

Însuși Robert de Coussan nu știe.

XIII.

ÎI VEI SPUNE...

Trebuie să reiau acum cuvîntul ca ultim martor înainte de judecata oamenilor.

Doisprezece jurați din Ile-de-France, care n-au cunoscut niciodată viața aspră a coloniilor trebuie să se rostească într-o crimă, care a încolțit și a prins rădăcini în inima Africii

În sfîrșit !...

Înapoindu-mă la Paris, m-am dus să-l văd pe Bourdier. Șeful de cabinet al ministerului coloniilor devenise deputat de Indre. M-am prezentat drept un prieten al lui Robert de Coussan.

Sărmanul Bob, acolo nici nu-mi știuse măcar numele. Și totuși, mințit-am oare ?

Bourdier era de prea puțină vreme parlamentar ca spontaneitatea sa nativă să fi dispărut.

Primele sale cuvinte fură :

— L-ai văzut ? Cum e ? Ce face ?

Îmi luase mîinile, strîngîndu-le cu putere într-ale sale. Privirile lui erau poate mai întrebătoare decît însăși întrebările lui.

Am început prin a-i raporta ceea ce aflasem despre fostul secretar al lui Kervelen.

Bourdier mă ascultă, dînd din cap : „Da, da".

Dar cînd i-am spus ceea ce am văzut la Segou :

— O ! nu știam că decăzuse astfel.

— D-na de Coussan nu știe nimic ?

— A murit.

Și Bourdier adăugă :

— De doi ani nu-i mai scria. Ce e de făcut ? Să-l repatriem ? Ce o să se facă aici ?

— Trebuie să-l scoatem de acolo, d-le Bourdier, să-l aducem în Franța ; pe urmă vom aviza.

— Da, îmi spuse el, ai dreptate ; voi face cele de cuviință.

. . . . . .

Peste cîteva săptămîni de la această vizită, instalat pe terasa unei cafenele, citeam, într-un ziar de seară, următorul fapt divers :

MISTERIOASĂ DRAMĂ LA MONTPARNASSE

Pe la amiază, un individ prost îmbrăcat pătrundea într-o cafenea de pe bulevardul Montparnasse, frecventată mai ales de pictori.

Omul rătăcea printre mese ; la un moment dat, s-a oprit în fața unei negrese, — un model bine cunoscut de pictorii și de localurile de plăcere din cartier, — anume Mouck, s-a repezit la ea și i-a împlîntat un cuțit în gît.

Moartea i-a fost fulgerătoare. Cadavrul a fost trimis la institutul medico-legal. Condus la comisariatul cartierului Notre-Dame-des-Champs, ucigașul a refuzat să-și dea identitatea și să facă cunoscut mobilul actului său.

S-a găsit asupra lui, ascuns într-o batistă înnodată, un inel de aur cu blazon a cărui proveniență n-a putut s-o indice : fără îndoială, produsul unui furt.

*

* *

M-am dus întins la comisariat. În biroul plin de fum, o tînără femeie blondă vorbea cu un inspector. Auzeam o voce întretăiată de suspine.

— Îi vei spune că e Yvonna, Yvonna Robin... Vonvon. Îi vei spune...

SFÎRȘIT

Lui Coussan îi plăcea mult aici. Răsfăţat de amanta sa, pe care clima o făcea şi mai iubitoare, nu se mai gîndea nici la Delfina Heliet, nici la Mouck, căci aceste două femei îi păreau acum păsări călătoare ce străbătuseră calea sa. Prima iubire e singura care contează totdeauna...

Iubita sa, femeia inimii şi a simţurilor sale, era Vonvon pe care o smulsese altuia şi pe care o răpise ca pe o pradă, fugînd cu ea dincolo de mare.

Lei 85